

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

*« ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ
ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ »*

ΜΑΘΗΜΑ : ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΔΙΔΑΣΚΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΠΑΠΑΛΑΜΠΙΔΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ
ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ : 1340200200396

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΙΟΣ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	0
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	3
Α΄ ΜΕΡΟΣ - ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	4
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
2. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΓΕΝΙΚΑ	4
3. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΜΗΣ ΤΑΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	4
3α. Ο ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ	4
3β. ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ	6
3β.i. Άρθρο 2§1	6
3β.ii. Άρθρο 5§1	6
3β.iii. Άρθρο 9§1	7
3γ. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (ΕΣΔΑ)	8
3γ.i. Άρθρο 8	8
3γ.ii. Άρθρο 14	8
4. ΟΡΙΑ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	8
4α. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΑΛΛΟΥ	9
4β. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ	9
5. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	9
5α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
5β. Ο ΒΙΑΣΜΟΣ – 336 ΠΚ	10
5γ. ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑΣ – 337 ΠΚ	11
5δ. Η ΑΠΟΠΛΑΝΗΣΗ ΠΑΙΔΩΝ – 339 ΠΚ	12
5ε. Η ΑΙΜΟΜΙΞΙΑ – 345 ΠΚ	13
5στ. Η ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΑΚΟΛΑΣΙΑΣ ΑΛΛΩΝ – 348 ΠΚ	14
5ζ. Η ΜΑΣΤΡΟΠΕΙΑ – 349 ΠΚ	14
5η. Η ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑ – 351 ΠΚ	15
6. ΤΑ ΚΥΡΙΩΣ ΘΙΓΟΜΕΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥΣ	15
6α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	15
6β. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ. Σ 5 § 1	15
6γ. Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΞΙΑ. Σ 2 § 1	17
6δ. Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ Σ 7 § 2, Σ 106 § 2	17
6ε. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΤΙΜΗ Σ 5§2	18
Β΄ ΜΕΡΟΣ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ	19
7. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	19
8. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ	20
8α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	20
8β. Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ	20
8γ. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ	22
8δ. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	22

8ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΡΑΒΙΑΣΤΟ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ	24
8ε.i. Συνταγματική αρχή και συνταγματικό δικαίωμα :	24
8ε.ii. Γενικό περιεχόμενο	24
8ε.iii. Διαστάσεις, φορείς, αποδέκτες.	25
8στ. ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ	25
8στ.i. Γενική σχέση. Οριοθετήσεις.	25
8στ.ii. Ειδικές σχέσεις. Μη ρητοί περιορισμοί. Αιτιώδης συνάφεια.	25
8στ.iii. «Κρυφή κάμερα»	26
9. ΤΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ : ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑ, ΧΡΗΣΤΟΤΗΤΑ ..	26
9α. Η ΡΗΤΡΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ	27
9β. Η ΡΗΤΡΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑΣ	27
9β.i. Τα δικαιώματα των άλλων.....	28
9γ. Η ΡΗΤΡΑ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΟΤΗΤΑΣ	28
9γ.i. Τα χρηστά ήθη	28
9γ. ii. Η απαγόρευση κατάχρησης	29
10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	29
11. ΠΕΡΙΛΗΨΗ	31
12. SUMMARY	32
13. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ – ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ	33
14. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	69

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ήδη από τα τέλη του περασμένου αιώνα είχε αρχίσει να διαμορφώνεται η αντίληψη ότι ο τρόπος με τον οποίο εκφράζεται κάθε άνθρωπος στην ερωτική του ζωή αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της προσωπικότητάς του και ότι, εφόσον αναγνωρίζεται ως αξία η ανθρώπινη προσωπικότητα και ως δικαίωμα η ελεύθερη ανάπτυξή της, πρέπει να προστατεύεται και η ελευθέρια η σχετική με την ερωτική δραστηριότητα.

Στο πλαίσιο των σύγχρονων κοινωνικών κινημάτων, το δικαίωμα – ελευθέρια που εξετάζουμε, καθιερώθηκε να αποκαλείται σεξουαλική ελευθέρια (sexual freedom, liberté sexuelle). Στην ισχύουσα νομοθεσία, ο όρος που συναντάται είναι « γενετήσια ελευθέρια ». τον όρο ‘γενετήσια’ συναντάμε και στην επιστήμη, όπου λογίζεται συνήθως ως η ελληνική λέξη που υποκαθιστά τον όρο σεξουαλική.

Η γενετήσια- ή αλλιώς σεξουαλική- ελευθέρια, δεν κατοχυρώνεται ρητά στο Σύνταγμά μας, αποτελεί όμως μερικότερη έκφανση της προσωπικής ελευθερίας του κάθε ανθρώπου και στοιχείο της προσωπικότητάς του, που κατοχυρώνεται ρητά στο άρθρο 5 §1 του ισχύοντος Συντάγματος. Κάθε άνθρωπος, επομένως, στα πλαίσια του δικαιώματός του για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του μπορεί να έρχεται σε γενετήσια επαφή με όποιον, όποτε και όπως θέλει, υπό την προϋπόθεση, βέβαια, ότι η άσκηση του δικαιώματός του δεν ξεπερνά τα προκαθορισμένα εκ του Συντάγματος όρια. Βασικότερο όλων των ορίων είναι η συναίνεση του άλλου, δεδομένου ότι οι γενετήσιες πράξεις φύσει απαιτούν κατά κανόνα τη συμμετοχή και δεύτερου προσώπου. Επιπλέον, το Σύνταγμα προστατεύει μεν τη σεξουαλική ελευθέρια ως ελευθέρια επιλογής του ερωτικού συντρόφου, απαγορεύει όμως την επιλογή ανήλικου ως ερωτικού συντρόφου ή άλλες παράνομες πράξεις όπως ο βιασμός, η ασέλγεια, η μαστροπεία κλπ.

Οι άνθρωποι για διάφορους λόγους, που σχετίζονται καταρχήν με την «ηθική», επιλέγουν η διενέργεια γενετήσιων πράξεων να λαμβάνει χώρα στη σφαίρα του ιδιωτικού τους βίου, ο οποίος και αποτελεί αυτοτελές συνταγματικό δικαίωμα, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 9§1. Ο ιδιωτικός βίος είναι μία μερικότερη βιοτική περιοχή της γενικότερης κοινωνικής ζωής του ανθρώπου, όπου λαμβάνουν χώρα δραστηριότητες που φύσει δε θα μπορούσαν να ενταχθούν στην οικονομική, την πολιτική ή την ευρύτερη κοινωνική ζωή του ανθρώπου. Η άσκηση του δικαιώματος στον ιδιωτικό βίο οριοθετείται από τις οριοθετικές ρήτρες –νομιμότητας, κοινωνικότητας, χρηστότητας- που προσδιορίζουν το περιεχόμενο κάθε δικαιώματος. Έτσι, δεν είναι δυνατό να ασκείται καταρχήν σε βάρος του Συντάγματος και τους σύμφωνους με αυτό νόμους, των δικαιωμάτων των τρίτων και κατά παράβαση των χρηστών ηθών. Η τέλεση εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας δε μπορεί να επικαλυφθεί από το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής μιας και παραβιάζει καθεμιά από τις προαναφερθείσες οριοθετικές του δικαιώματος ρήτρες.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ = Αστικός Κώδικας

ΑΠ = Άρειος Πάγος

Βλ. = Βλέπε

Bundesverfassungsgerichtsecheidung, Γερμανικό Ομοσπονδιακό

BVerfGE = nts Συνταγματικό Δικαστήριο

επ. = επόμενα

ΕΣΔΑ = Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕφΘες = Εφετείο Θεσσαλονίκης

ημ. = Ημιτόμος

οπ. παρ. = όπου παραπάνω

Π.Κ. = Ποινικός Κώδικας

π.χ. = παραδείγματος χάριν

ΠοινΧρ = Ποινικά Χρονικά

Σ = Σύνταγμα

σελ. = σελίδα

τόμ. = τόμος

Α΄ ΜΕΡΟΣ - ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Επιγραμματικά η γενετήσια ελευθερία μπορεί να ορισθεί ως το δικαίωμα να χαίρεται κάθε άνθρωπος όπως αυτός θέλει την ηδονή που του προσφέρει το σώμα του. Η ηδονή που εδώ νοείται με τη στενή έννοια του όρου, δηλαδή την προερχόμενη κυρίως από τις ερωτογόνες περιοχές του σώματος, είναι «εκ φύσεως», βασικό στοιχείο του έρωτα. Πάντως και το δικαίωμα αυτό, όπως άλλωστε και κάθε άλλο πρέπει να ασκείται στα πλαίσια που ορίζει το Σύνταγμα¹.

2. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΓΕΝΙΚΑ

Η σεξουαλική ελευθερία μπορεί να επιμερισθεί στα παρακάτω μερικότερα δικαιώματα :

- i. Το δικαίωμα να αναπτύσσω σεξουαλική δραστηριότητα εφόσον θέλω
- ii. Το δικαίωμα να αναπτύσσω σεξουαλική δραστηριότητα καθόσον θέλω
- iii. Το δικαίωμα να έρχομαι σε σεξουαλική επαφή με όποιον θέλω (εξυπακούεται και με όσους θέλω)
- iv. Το δικαίωμα να αναπτύσσω σεξουαλική δραστηριότητα όποτε θέλω
- v. Το δικαίωμα να αναπτύσσω σεξουαλική δραστηριότητα όπως θέλω
- vi. Το δικαίωμα να τυποποιώ (νομικά) την υπάρχουσα σχέση μου α) εφόσον β) καθόσον γ) με όποιον δ) όποτε και ε) όπως θέλω.

Η άσκηση των παραπάνω δικαιωμάτων είναι σαφές σε κάθε περίπτωση τελεί υπό την αυτονόητη προϋπόθεση της συναίνεσης.

3. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΜΗΣ ΤΑΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Σε πρώτη ματιά, οι διατάξεις που φαίνονται σχετικές με το ζήτημα της προστασίας της σεξουαλικής ελευθερίας είναι τα άρθρα 2§1, 5§1 και 9§1 του Συντάγματος, τα άρθρα 8 και 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και το άρθρο 57 του Αστικού Κώδικα. Σε ορισμένα ζητήματα μπορεί να γίνει επίκληση των άρθρων 4§2 και 5§2 του Συντάγματος².

3α. Ο ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Το άρθρο 57 του ΑΚ προστατεύει την προσωπικότητα του ανθρώπου από παράνομες προσβολές, παρέχοντας το δικαίωμα στον προσβληθέντα να απαιτήσει να αρθεί η

¹ Γιώργος Δοκουμετζίδης «Προβλήματα Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1997, σελ. 113

² Γιώργος Δοκουμετζίδης «Προβλήματα Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1997, σελ. 115

προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Προβλέπει ακόμη, δυνητικά, αξίωση αποζημίωσης³. Εκδήλωση της προσωπικότητας του ανθρώπου, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, αποτελεί και η εν γένει σεξουαλική του συμπεριφορά. Βέβαια αν και δεν υπάρχει σχετική ρητή αναφορά των Ελλήνων

³ ΑΚ 57 Δικαίωμα στην Προσωπικότητα : «όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αν η προσβολή αναφέρεται στην προσωπικότητα ανθρώπου που έχει πεθάνει, το δικαίωμα αυτό έχουν ο σύζυγος, οι κατιόντες, οι ανιόντες, οι αδελφοί και οι κληρονόμοι του από διαθήκη. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.

αστικολόγων στα συγγράμματά τους, η σεξουαλική ελευθερία μπορεί να ενταχθεί στην προστασία της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, του ψυχικού και συναισθηματικού κόσμου, της τιμής, της ελεύθερης διαμόρφωσης της βούλησης, της ατομικής ζωής και της σφαίρας του απόρρητου, όπως γίνεται δεκτό ότι αυτά προστατεύονται από τη διάταξη του ΑΚ 57⁴.

3β. ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

3β.i. Άρθρο 2§1

Το θεμελιώδες (μη αναθεωρήσιμο, Βλ. Σ 110) άρθρο 2§1 του Συντάγματος ορίζει ότι «ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.»

Η διάταξη αυτή καθιερώνει μία γενική αρχή, πρόκειται για διάταξη «κατευθυντήρια», με την οποία απευθύνεται «συνταγματική εντολή», ιδίως προς το νομοθέτη, αλλά δεν ιδρύεται αυτοτελές και ειδικότερα ατομικό δικαίωμα και δεν θεμελιώνει αξίωση κατά του κράτους για συγκεκριμένες ενέργειες.

Η διάταξη αυτή είναι ουσιαστικά χρήσιμη για να ελεγχθούν συνταγματικά οι περιπτώσεις όπου ο άνθρωπος χρησιμοποιείται από το νόμο για την επίτευξη του σκοπού της επιβολής της «ηθικής τάξης», καθώς και ως αναπαραγωγικό μέσο.

3β.ii. Άρθρο 5§1

Το άρθρο 5§1⁵, επίσης θεμελιώδες (Βλ. Σ 110), προβλέπει την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου και πιο συγκεκριμένα το δικαίωμα του καθενός να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, με την επιφύλαξη πάντως ότι δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη. Προσωπικότητα ,κατά την έννοια αυτού του άρθρου του Συντάγματος, που συγκεκριμενοποιεί στην ουσία του το άρθρο 2§1 από το οποίο και οριοθετείται⁶, είναι το σύνολο των ιδιοτήτων και καταστάσεων που αφενός προκύπτουν από την υπόσταση του ανθρώπου ως έλλογου και συνειδητού όντος, αφετέρου δε εξατομικεύουν ένα συγκεκριμένο πρόσωπο.

⁴ Γιώργος Δοκουμετζίδης «Προβλήματα Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1997, σελ. 115 - 116

⁵ Άρθρο 5 §1 Σ : «Καθένας έχει το δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.»

⁶ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου» τόμ. ΙΙ ημ. Β', Αθήνα, 2005, σελ. 37 : « Η ανθρώπινη αξία προσδίδει ουσιαστικό περιεχόμενο στην προσωπικότητα την οποία ταυτόχρονα οριοθετεί.»

Στοιχείο αναπόσπαστο της προσωπικότητας του ανθρώπου είναι και η σεξουαλικότητα: η σεξουαλική συμπεριφορά και ειδικότερα ο σεξουαλικός προσανατολισμός ενός ανθρώπου, αποτελεί αναμφισβήτητα εκδήλωση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του και όχι μόνο προκύπτει από την ανθρώπινη υπόστασή του, αλλά εξατομικεύει και το συγκεκριμένο πρόσωπο.

Η ελευθερία αναπτύξεως της προσωπικότητας περιλαμβάνει αναμφίβολα το δικαίωμα αυτοδιαθέσεως του ατόμου και στο σεξουαλικό τομέα. Τη γνώμη αυτή δέχεται και η νομολογία του γερμανικού Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου .

Η ελευθερία της σεξουαλικής δραστηριότητας του ατόμου περιορίζεται όμως κατά βάση από τη γενική ρήτρα των χρηστών ηθών (Σ 5§1).

3β.iii. Άρθρο 9§1⁷

Το άρθρο 9§1 του Συντάγματος προστατεύει το άσυλο της κατοικίας, ορίζει επίσης – γενικότερα- ότι « η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη». Η σεξουαλική όμως ελευθερία, εννοιολογικά ορώμενη, δεν υπάγεται στη σφαίρα του ιδιωτικού απορρήτου, αλλά στο ευρύτερο δικαίωμα της προσωπικότητας, αντίληψη που έχει υιοθετήσει και το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο.

Πάντως σε όσες περιπτώσεις ανακύπτει, στην πράξη ζήτημα παραβίασης και της ιδιωτικής ζωής, παράλληλα με την προσβολή της σεξουαλικής ελευθερίας, το Σ9§1 μπορεί να χρησιμοποιηθεί επικουρικά προς το Σ5§1⁸.

⁷ Σ9§1 : «Η κατοικία καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δε γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος.»

⁸ Γιώργος Δοκουμετζίδης «Προβλήματα Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1997, σελ. 125

3γ. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (ΕΣΔΑ)

3γ.i. Άρθρο 8

Το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ⁹ προβλέπει ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα για σεβασμό της ιδιωτικής και της οικογενειακής του ζωής. Η διάταξη αυτή περιέχει όμοια με τη ρύθμιση του 9§1, με τη διαφορά ότι η προστασία της ιδιωτικής ζωής εδώ περιορίζεται, εφόσον συντρέξουν οι προϋποθέσεις της δεύτερης παραγράφου του άρθρου. Ο περιορισμός αυτός είναι αμφίβολης σημασίας στην ελληνική έννομη τάξη, εφόσον το Σύνταγμα με το άρθρο 9§1, που έχει μεγαλύτερη τυπική ισχύ από τη Σύμβαση, παρέχει προστασία χωρία επιφυλάξεις. Κατά τα άλλα ισχύουν όσα προαναφέρθηκαν σε σχέση με το άρθρο 9§1.

3γ.ii. Άρθρο 14

Το άρθρο αυτό της ΕΣΔΑ¹⁰ αντιστοιχεί προς το άρθρο 5§2¹¹ του ελληνικού Συντάγματος, θεσπίζει όμως ευρύτερη προστασία. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός είναι σαφές ότι αποτελεί «κατάσταση» με την έννοια του άρθρου 14 της ΕΣΔΑ. Επομένως παρέχει προστασία σε περιπτώσεις όπου γίνονται διακρίσεις σε βάρος ανθρώπων με βάση τις σεξουαλικές τους προτιμήσεις.

4. ΟΡΙΑ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Η σεξουαλική ελευθερία υφίσταται κατ' αρχήν όλους τους περιορισμούς που υφίστανται τα ανθρώπινα δικαιώματα που προστατεύονται από τις διεθνείς συμβάσεις. Ανάμεσα στους διάφορους περιορισμούς υπάρχουν δύο που παρουσιάζουν ιδιαίτερη σημασία : Η ελευθερία του άλλου και η προστασία της ηθικής.

⁹ΕΣΔΑ 8:§1 «Κάθε πρόσωπο δικαιούται το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του» §2 « Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβαση δημόσιας αρχής στην άσκηση του δικαιώματος αυτού, εκτός εάν η επέμβαση προβλέπεται από το νόμο και δεν αποτελεί μέτρο το οποίο, σε μία δημοκρατική κοινωνία, είναι αναγκαίο για την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια ασφάλεια, την οικονομική ευημερία της χώρας, τη προάσπιση της τάξεως και την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών άλλων».

¹⁰ ΕΣΔΑ 14: «η χρήση των αναγνωριζόμενων σε αυτή τη Σύμβαση δικαιωμάτων και ελευθεριών πρέπει να εξασφαλισθεί ανεξάρτητα από διακρίσεις φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, συμμετοχής σε εθνική μειονότητα, παρουσίας γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως».

¹¹Σ5§2 : «Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις προβλέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο».

4α. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΑΛΛΟΥ

Για το σύνολο των ελευθεριών ισχύει ότι η ελευθερία του καθενός σταματά εκεί που αρχίζει η ελευθερία των άλλων. Κάθε ελευθερία μπορεί να ασκηθεί έως το όριο που διαμορφώνεται από την ελευθερία του άλλου.

Πιο συγκεκριμένα όμως σε ό,τι αφορά την σεξουαλική ελευθερία, η ελευθερία του άλλου δεν είναι απλά ένα όριο, αλλά μία αληθινή προϋπόθεση της ελευθερίας του καθενός. Η άσκηση της ελευθερίας αυτής απαιτεί, γενικά σε κάθε περίπτωση, τη συμμετοχή, επομένως και τη συναίνεση ενός άλλου προσώπου. Άρα η σεξουαλική ελευθερία του καθενός δε μπορεί να ασκηθεί παρά μόνο με τη συναίνεση του άλλου.

4β. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ

Η ηθική αποτελεί έναν από τους θεμιτούς λόγους επέμβασης στην ιδιωτική ζωή κατά το άρθρο 8§2 της ΕΣΔΑ . πρόκειται για ένα σημαντικό περιορισμό της σεξουαλικής ελευθερίας.

Παρόμοιο περιοριστικό περιεχόμενο έχει και η γενική ρήτρα των χρηστών ηθών του άρθρου 5§1 του ελληνικού Συντάγματος.

5. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

5α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω το δικαίωμα στη γενετήσια (σεξουαλική) ελευθερία απορρέει από το δικαίωμα στη προσωπική ελευθερία, φορέας του οποίου θεωρείται ο κάθε άνθρωπος. Επιπλέον προηγουμένως αναφέρθηκε ότι η άσκηση του εν λόγω δικαιώματος εκ φύσεως απαιτεί τη συμμετοχή ενός δεύτερου προσώπου, η οποία σε κάθε περίπτωση πρέπει να έχει συναινετικό χαρακτήρα. Θα πρέπει δηλαδή και το δεύτερο πρόσωπο να επιθυμεί την οποιασδήποτε μορφής εμπλοκή του στη γενετήσια πράξη. Σε περίπτωση παραβίασης της επιθυμίας του δεύτερου προσώπου να απέχει από τη γενετήσια πράξη σημειώνεται παραβίαση της γενετήσιας ελευθερίας του προσώπου αυτού¹².

Η προστασία της προσωπικής ελευθερίας, στα πλαίσια της οποίας ασκείται και η γενετήσια ελευθερία, δεν αφορά μόνο το κράτος, το οποίο κατά βάση υποχρεούται

¹²Γιώργος Δοκουμετζίδης «Προβλήματα Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1997

να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για την υλοποίηση της, αλλά και τους λοιπούς πολίτες. Πράγματι, ο άνθρωπος ως ον κοινωνικό (homo sociologicus) ζει και δραστηριοποιείται στα πλαίσια μιας οργανωμένης κοινωνίας. Η δραστηριοποίηση του ανθρώπου στο κοινωνικό περιβάλλον έχει ως αναγκαία συνέπεια την επικοινωνία και αλληλεπίδρασή του με τα υπόλοιπα άτομα του περιβάλλοντος του. Μέσα από τη διαδικασία αυτή επηρεάζει με τη συμπεριφορά του τα άλλα άτομα, ενώ, ταυτόχρονα δέχεται επιδράσεις από τη δραστηριότητα των άλλων ατόμων και κοινωνικών ομάδων.

Η ανθρώπινη δραστηριότητα δεν είναι ούτε «ουδέτερη» για τους συνανθρώπους του ούτε πάντοτε «ωφέλιμη». Η δράση του ατόμου είναι σε πολλές περιπτώσεις «απειλητική» και «βλαπτική» για τους άλλους ανθρώπους και τα δικαιώματά τους. Δεν είναι λοιπόν μόνο το κράτος, αλλά και τα άτομα και οι ομάδες ατόμων, που αναπτύσσουν βλαπτική δράση και αποτελούν απειλή για τα δικαιώματα του ανθρώπου. Η ζωή του ανθρώπου, η ελευθερία του και γενικότερα η ανάπτυξη της προσωπικότητας στο κοινωνικό περιβάλλον, δεν απειλείται μόνο από την κρατική εξουσία, αλλά και από τα άλλα άτομα και ομάδες ατόμων.

Αυτό μπορούμε να πούμε ότι συμβαίνει κατ' εξοχήν με τη γενετήσια ελευθερία. Πράγματι, αυτό που ζητά ο πολίτης από το κράτος είναι η πραγμάτωση του προστατευτικού (παροχή βοήθειας για προστασία) και διασφαλιστικού (παροχή μέσω ωστε να καθίσταται δυνατή η άσκηση του δικαιώματος) περιεχομένου του δικαιώματος και όχι του αμυντικού (αποχή από πράξεις που παραβιάζουν το δικαίωμα). Αντίθετα σε ό, τι αφορά τους υπόλοιπους πολίτες κατά βάση εφαρμόζεται το αμυντικό περιεχόμενο του δικαιώματος το οποίο βέβαια ισχύει erga omnes.

Ο νομοθέτης, λοιπόν, στα πλαίσια της υποχρέωσης του κράτους να προστατεύσει τη γενετήσια ελευθερία των πολιτών ποινικοποίησε συμπεριφορές που την παραβιάζουν και αφιέρωσε το Δέκατο Ένατο κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα στα Εγκλήματα κατά της Γενετήσιας Ελευθερίας και Εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής^{13 14}.

5β. Ο ΒΙΑΣΜΟΣ – 336 ΠΚ¹⁵

Ο τίτλος του ΙΘ' κεφαλαίου¹⁶ του ειδικού μέρους του Ποινικού Κώδικα «Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής» δηλώνει μεν ρητά το οικείο έννομο αγαθό, αλλά δεν αποδεικνύει συγχρόνως, ότι οι διατάξεις που ακολουθούν έχουν και κοινό έννομο αγαθό, έτσι ώστε να είναι απαραίτητη η διερεύνηση του αν πράγματι η συγκεκριμένη διάταξη εντάσσεται συστηματικά στο οικείο κεφάλαιο. Η λεκτική διατύπωση του εγκλήματος του βιασμού (άρθρο 336 ΠΚ),

¹³ πχ. ΑΠ353/2003 «Κατάχρηση σε ασέλγεια», ΝΟΒ 2003/1671, ΝΟΒ 2003/315, Βλ. Παράρτημα νομολογίας - νομοθεσίας

¹⁴ Για τα παρακάτω αδικήματα, βλ. Εμμανουήλ Γ. Κοκκολάκης «Τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής» Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα 1994

¹⁵ Π.Κ. 336 § 1 : «Οποίος με σωματική βία ή απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία εξώγαμη ή ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξης τιμωρείται με κάθειρξη».

¹⁶ Αγγελική Σαρέλη, « Βιασμός – Η τυποποίησή του στον Ελληνικό Ποινικό Κώδικα », Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1999, σελ. 58 επ.

πρώτου στην κατάταξη του κεφαλαίου, προσφέρει ορισμένα στοιχεία δηλωτικά της ταυτότητας του προστατευόμενου εννόμου αγαθού τα οποία είναι:

I. Άσκηση βίας

II. Εξαναγκασμός

III. Συνουσία - ασελγής πράξη

Είναι δεδομένο, ότι η άσκηση βίας, (εκτός από τις περιπτώσεις της ήδη εκδηλωμένης ή προκειμένης να εκδηλωθεί αρεστής βίας «vis haud ingrata»), προϋποθέτει την ύπαρξη αντίθετης ή εκμηδενισμένης βούλησης. Επομένως η διαδικασία της χρήσης βίας τείνει στον εξαναγκασμό δηλ. είτε στην κάμψη της αντίθετης βούλησης με αδυναμία πραγμάτωσής της ή με σχηματισμό ελαττωματικής βούλησης, είτε στην παρεμπόδιση διαμόρφωσής της (εκμηδένιση της βούλησης) και στην εγκαθίδρυση μιας νέας κατάστασης, όπου η βούληση αυτού που ασκεί τη βία κυριαρχεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στην βούληση αυτού που την υφίσταται. Υπάρχει λοιπόν καταλυτική επίδραση της βίας, όχι μόνο στην ελευθερία εκδήλωσης της βούλησης ή στην ελευθερία επιλογής, αλλά γενικά στην ελευθερία διαμόρφωσης (σχηματισμού) της βούλησης που περιέχει και τα δύο στοιχεία.

Η έκταση και το περιεχόμενο του δικαιώματος των ατόμων σε μία ανεπηρέαστη από εξωτερικούς καταναγκασμούς κατάσταση και η διαφύλαξη αυτής της κατάστασης, το δικαίωμα στην ελευθερία, προστατεύονται από το δίκαιο. Το δίκαιο δεν προστατεύει το άτομο απέναντι σε κάθε εξωτερικό περιορισμό της αυτοδιάθεσης, δεδομένου ότι το ίδιο από τη φύση του είναι μία εξαναγκαστή τάξη που έχει τεθεί για τις ανάγκες της ανθρωπίνης συμβίωσης, επομένως αναπόφευκτοι, κοινωνικά αναγκαίοι και άξιοι ανοχής είναι οι περιορισμοί που θέτει. Ότι πρέπει όμως το δίκαιο και ιδίως το Ποινικό μέσω της θέσης κανόνων να προστατεύει ενάντια σε αφόρητες κοινωνικά και ατομικά μορφές πίεσης, είναι αναμφισβήτητο. Το πεδίο εκδήλωσής της που ενδιαφέρει εδώ δηλώνεται με τις έννοιες «συνουσία - ασελγής πράξη». Με τους όρους αυτούς έχουμε μία κατευθειάν αναγωγή στη σφαίρα της σεξουαλικής ζωής του ατόμου.

Εφόσον λοιπόν η άσκηση της βίας τείνει στην επίδραση της ξένης βούλησης προκειμένου να εξαναγκαστεί ο φορέας της σε ανοχή ή επιχείρηση σεξουαλικών συμπεριφορών, επόμενο είναι ότι βλάπτεται η ελεύθερη δραστηριότητα στον τομέα της γενετήσιας ζωής, δηλ. η γενετήσια (σεξουαλική) ελευθερία, ως ειδικότερη μορφή της καθόλου προσωπικής ελευθερίας, άρα ως προστατευόμενο έννομο αγαθό των 336 επ. ΠΚ τυπικών υποστάσεων είναι η γενετήσια αυτοδιάθεση του ατόμου^{17, 18}.

5γ. ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑΣ – 337 ΠΚ¹⁹

Στη νομολογία η επίκληση του εννόμου αγαθού της τιμής έπαιξε πολλές φορές το ρόλο «χρυσής εφεδρείας», είτε όταν δεν μπορούσε να στοιχειοθετηθεί με άλλο τρόπο

¹⁷ ΑΠ 931/2003 «Βιασμός», ΠΟΙΝΛΟΓ 2003/1011. Βλ. Παράρτημα νομολογίας - νομοθεσίας

¹⁸ ΑΠ 502/1998 «Ομαδικός Βιασμός», Δ/ΝΗ 1998 (1442), ΝΟΒ/1998 (1118), ΠΟΙΝΧΡ/1999 (125), ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ/1998 (1212). Βλ. Παράρτημα νομολογίας - νομοθεσίας

¹⁹ Π.Κ. 337 § 1 : «Όποιος με ασελγείς χειρονομίες ή προτάσεις που αφορούν ασελγείς πράξεις, προσβάλλει βάνανσα την αξιοπρέπεια άλλου στο πεδίο της ιδιωτικής του ζωής τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή».

έγκλημα κατά των ηθών, είτε όταν ήταν επιθυμητή μία κατά το επιεικέστερον μεταβολή της κατηγορίας²⁰.

Αυτό το κενό ήρθε πλέον να πληρώσει με ισχυρό νομοθετικό έρεισμα και χωρίς «ανάγκη προσφυγής στη δογματικά έκθετη λύση των άρθρων 353 § 2 ή 361 ΠΚ» η νέα ειδική, έναντι των προηγουμένων, διάταξη του άρθρου 337 ΠΚ «προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας» ώστε να υπάγονται σ' αυτήν προσβολές που έχουν χαρακτήρα γενετήσιο ή αναφέρονται στη γενετήσια ζωή (ασελγείς χειρονομίες ή προτάσεις που αφορούν ασελγείς πράξεις), ήσσονος όμως βαρύτητας και οι οποίες δεν μπορούν ή δεν πρέπει να υπαχθούν σε άλλες διατάξεις εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας.

Ασελγής πράξη είναι κάθε ενέργεια, η οποία συνιστά εκδήλωση της γενετήσιας ζωής, σκοπεύει (συνήθως) σε ηδονή και προσβάλλει τη γενετήσια ελευθερία του ατόμου. Τα δύο στοιχεία της έννοιας μας παραπέμπουν αμέσως, αφενός μεν στο βασικό βιολογικό δεδομένο της ύπαρξης του γενετήσιου ενστίκτου και αφετέρου στην ανάγκη ικανοποίησής του. Οι πράξεις λοιπόν που τείνουν προς αυτή την κατεύθυνση, καταρχήν είναι «σεξουαλικές», αλλά μπορούν να γίνουν και «ερωτικές», δεδομένου ότι η σχέση «ερωτικού» - «σεξουαλικού» είναι αυτή δύο υπάλληλων κύκλων, όπου μέσα στον κύκλο «ερωτικός» εμπεριέχεται εν είδει πυρήνα ο «σεξουαλικός» κύκλος. Η διεύρυνση του πυρήνα έγινε με την ανάπτυξη του ανθρώπινου εγκεφάλου, η οποία οδήγησε στον έλεγχο της σεξουαλικής συμπεριφοράς και στη διαδικασία των επιλογών. Ο πρωταρχικός πυρήνας της αλόγιστης εξάρτησης (από το ένστικτο) μεταφέρεται από το σεξουαλικό πάθος στον «έρωτα», εμπλουτιζόμενος από τις δυνατότητες εκλέπτυνσης και πλήρωσης, με αποτέλεσμα η σεξουαλική λειτουργία να «εξανθρωπίζεται» μέσα από την ανάπτυξη προσωπικών σχέσεων με βάση την αμοιβαιότητα και τη συναίνεση. Με βάση αυτή την ποιοτική διαφορά των εννοιών είναι φανερό, ότι οι συμπεριφορές των άρθρων 336επ. ΠΚ ανάγονται στην εμπειρική σφαίρα της γενετήσιας ζωής (συνουσία, ασελγείς πράξεις) 111 και όχι στο πολιτιστικό ένδυμα του ερωτικού χαρακτήρα που τις περιβάλλει.

5δ. Η ΑΠΟΠΛΑΝΗΣΗ ΠΑΙΔΩΝ – 339 ΠΚ²¹

²⁰ Αγγελική Σαρέλη, «Βιασμός – Η τυποποίησή του στον Ελληνικό Ποινικό Κώδικα», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1999, σελ. 63 επ.

²¹ Π.Κ. 339: §1 «Όποιος ενεργεί ασελγή πράξη με πρόσωπο νεότερο από 15 ετών ή το παραπλανά με αποτέλεσμα να ενεργήσει ή να υποστεί τέτοια πράξη τιμωρείται, αν δεν υπάρχει περίπτωση να τιμωρηθεί για άλλη αξιόποινη πράξη, ως εξής :

1. αν ο παθών δε συμπλήρωσε τα δέκα έτη, με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών
2. αν ο παθών συμπλήρωσε τα δέκα, όχι όμως και τα δεκατρία έτη, με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών και
3. αν συμπλήρωσε τα δεκατρία έτη, με φυλάκιση.

§2: «Αν στην περίπτωση του στοιχείου 3' της προηγούμενης παραγράφου ο υπαίτιος όταν τέλεσε την πράξη δεν είχε συμπληρώσει τα 17 έτη, το δικαστήριο μπορεί να του επιβάλλει μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα»

§3: «Αν μεταξύ του υπαιτίου και του παθόντος τελέστηκε γάμος, δεν ασκείται ποινική δίωξη, και αν τυχόν είχε ασκηθεί δεν συνεχίζεται, αλλά κηρύσσεται απαράδεκτη. Η ποινική δίωξη ασκείται ή συνεχίζεται μετά την ακύρωση του γάμου».

Η ποινική πρόβλεψη της αποπλάνησης παιδιών σκοπεί στην προστασία της ηθικής καθαρότητας και ψυχικής υγείας των ανήλικων, που είναι νεότεροι των δεκαέξι ετών²². Η αποπλάνηση ανήλικων είναι συνεπώς πράξη στρεφόμενη κατά του ατόμου. Ο νόμος ορθά θεωρεί ότι η ψυχική αυτή υγεία και ηθική καθαρότητα θίγεται κι όταν ο ανήλικος έχει κάποια πείρα, έστω και σχετικά μεγάλη για τα θέματα της γενετήσιας ζωής και γι' αυτό δεν αποδίδει καθόλου σημασία κατά τη στοιχειοθέτηση της έννοιας του εγκλήματος αυτού στο γεγονός ότι ο ανήλικος είχε τυχόν πείρα γενετήσιων σχέσεων ή ότι αυτός είχε τυχόν την πρωτοβουλία της τελέσεως της ασελγούς πράξης. Είναι δε η διάταξη του άρθρου 339 ΠΚ, που προβλέπει ποινικά την αποπλάνηση παιδιών, διατυπωμένη κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να περιλαμβάνονται εντός των ορίων της όλες οι δυνατές μορφές γενετήσιας επιδράσεως επί του ανήλικου, που εμφανίζουν κάποια βαρύτητα και να τις καθιστά επικίνδυνες για την ψυχική υγεία και την ηθική καθαρότητα του ανήλικου. Έτσι μπορεί να παρατηρηθεί ότι ο νόμος μέσω της διάταξης του άρθρου 339 ΠΚ καθιστά τον ανήλικο, πρόσωπο το οποίο πρέπει να είναι για τους τρίτους απολύτως εκτός γενετήσιου ζωής, εξαιρούμενος της γενετήσιας ζωής εν γάμο.

5ε. Η ΑΙΜΟΜΙΞΙΑ – 345 ΠΚ²³

Η απαγόρευση των γενετήσιων σχέσεων μεταξύ στενών συγγενών αποτελεί ένα εκ των πλέον αναμφισβήτητων κανόνων της κοινωνικής ηθικής που αναφέρεται στη γενετήσια ζωή²⁴. Ο οικογενειακός δηλαδή κύκλος, που περιλαμβάνει τους στενότερους συγγενείς, πρέπει κατά την κρατούσα κοινωνική ηθική, να είναι χώρος καθαρός, ελεύθερος γενετήσιων εκδηλώσεων και σχέσεων. Έτσι η διάταξη του άρθρου 345 ΠΚ, που προβλέπει ποινικά την αιμομιξία, σκοπεί στη διαφύλαξη του κοινωνικού αυτού χώρου, ήτοι του στενότερου οικογενειακού κύκλου, καθαρού από γενετήσιες σχέσεις. Αντιμετωπιζόμενη από τη γενικότερη αυτή σκοπιά, η αιμομιξία συνιστά έγκλημα κατά των ηθών και γι' αυτό εντάχθηκε στον ποινικό μας κώδικα, όπως συμβαίνει άλλωστε με τους περισσότερους αλλοδαπούς κώδικες στα εγκλήματα κατά των ηθών.

Οι γενετήσιες σχέσεις μεταξύ στενών συγγενών προσβάλλουν την ηθική υπόσταση της οικογένειας και διαταράσσουν σοβαρότατα την αρμονική συμβίωση εντός των κόλπων της. Έτσι, η απαγόρευση των γενετήσιων σχέσεων μεταξύ των στενών συγγενών επιβάλλεται εν πρώτοις χάριν της ηθικής υποστάσεως της οικογένειας και της αρμονικής συμβίωσης των μελών της.

²² Γεώργιος -Αλέξανδρος Μαγκάκης «Τα εγκλήματα περί την γενετήσιον και οικογενειακήν ζωή» Εκδόσεις Π. Σάκκουλα, Αθήνα, 1967, σελ. 86-87

²³ Π.Κ. 345: §1 «Η συνουσία μεταξύ συγγενών εξ αίματος ανιούσας και κατιούσας γραμμής τιμωρείται ως προς τους ανιόντες με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών, ως προς τους κατιόντες με φυλάκιση μέχρι δύο ετών· μεταξύ αμφιθαλών ή ετεροθαλών αδελφών η συνουσία μέχρι δύο ετών» §2 «Συγγενείς κατιούσας γραμμής μπορούν να απαλλαγούν από κάθε ποινή, αν κατά το χρόνο της πράξης δεν είχαν συμπληρώσει το 17^ο έτος της ηλικίας τους».

²⁴ Γεώργιος -Αλέξανδρος Μαγκάκης «Τα εγκλήματα περί την γενετήσιον και οικογενειακήν ζωή» Εκδόσεις Π. Σάκκουλα, Αθήνα, 1967, σελ. 87 επ.

5στ. Η ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΑΚΟΛΑΣΙΑΣ ΑΛΛΩΝ – 348 ΠΚ²⁵

Η διευκόλυνση ακολασίας άλλων τιμωρείται μέσω της διάταξης του άρθρου 348 ΠΚ, όχι γενικά, αλλά υπό δυο βαριές μορφές²⁶. Πρώτον, οσάκις τελείται κατ' επάγγελμα, και δεύτερον, οσάκις διαπράττεται μέσω της χρήσης απατηλών μέσων. Στη διάταξη αυτή προβλέπεται ως αυτοτελές έγκλημα η πληρούσα ορισμένες προϋπόθεσης διευκόλυνση της ασελγείας άλλων, δηλ. μιας πράξης τρίτων, η οποία δεν είναι κατά κανόνα αξιόποινη. Αυτό όμως σημαίνει ότι η έννομη τάξη δε θέλει την ανάμιξη τρίτων στις γενετήσιες σχέσεις των άλλων και γι' αυτό ανάγει σε έγκλημα ορισμένες βαριές μορφές τέτοιας ανάμιξης. Ο γενικός συνεπώς σκοπός της διάταξης του άρθρου 348 ΠΚ, που αφορά και στις δυο περιπτώσεις που προβλέπονται απ' αυτή, συνίσταται στην καταπολέμηση της ανάμιξης τρίτων στις γενετήσιες σχέσεις άλλων προσώπων κι έτσι στην προστασία της καθαρότητας, π' αυτή την έννοια, των ανθρωπίνων σχέσεων.

5ζ. Η ΜΑΣΤΡΟΠΕΙΑ – 349 ΠΚ²⁷

Το έγκλημα της μαστροπείας προβλέπεται στο άρθρο 349 ΠΚ υπό δυο μορφές²⁸. Στη μεν διάταξη της § 1 προβλέπεται η μαστροπεία κατά ανήλικων προς διαφθορά αυτών, στη δε διάταξη της § 3 η κατ' επάγγελμα ή εκ κερδοσκοπίας μαστροπεία γυναικών προς πορνεία. Οι δυο αυτές μορφές μαστροπείας, καίτοι συγγενείς, είναι αυτοτελείς και γι' αυτό προβλέφθηκαν με δυο αυτοτελείς διατάξεις, οι οποίες εντάχθηκαν ως παράγραφοι στο ίδιο άρθρο και δε διατυπώθηκαν σε διαφορετικά άρθρα, για το λόγο ότι οι επιδιωκόμενοι απ' αυτές διαφορετικοί σκοποί μπορούν να ενταχθούν στο γενικότερο κοινωνικό σκοπό, ο οποίος συνιστά και το λόγο της συγγενείας τους.

Ο κοινός αυτός γενικότερος σκοπός συνίσταται στο ότι οι διατάξεις των παραπάνω παραγραφών αποβλέπουν στην καταπολέμηση δραστηριοτήτων, οι οποίες οδηγούν στη διαφθορά άλλα πρόσωπα, κι έτσι, μέσω της καταπολέμησης αυτής, στην περιστολή της γενετήσιας διαφθοράς στην κοινωνία.

²⁵ §3: «Όποιος κατ' επάγγελμα ή από κερδοσκοπία, επιχειρεί να διευκολύνει, έστω και συγκαλυμένα, με τη δημοσίευση αγγελίας, εικόνας, αριθμού τηλεφωνικής σύνδεσης ή με τη μετάδοση ηλεκτρονικών μηνυμάτων ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο την ασελγεία με ανήλικο τιμωρείται με φυλάκιση και με χρηματική ποινή έως εκατό χιλιάδων ευρώ.

²⁶ Γεώργιος -Αλέξανδρος Μαγκάκης «Τα εγκλήματα περί την γενετήσιον και οικογενειακήν ζωή» Εκδόσεις Π. Σάκκουλα, Αθήνα, 1967, σελ. 111 επ.

²⁷ Π.Κ.349: §1 «Όποιος για να εξυπηρετήσει την ακολασία άλλων προάγει στην πορνεία ή εξωθεί στην πορνεία ανήλικο ή υποθάλπει ή διευκολύνει την πορνεία ανηλικών τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών και με χρηματική ποινή έως πενήντα χιλιάδων ευρώ» §2 «Με κάθειρξη και χρηματική ποινή πενήντα χιλιάδων έως εκατό χιλιάδων ευρώ τιμωρείται ο υπαίτιος, αν το έγκλημα τελέστηκε α) εναντίον προσώπου νεότερου των δεκαπέντε ετών· β) με απατηλά μέσα· γ) από τον ανιόντα συγγενή εξ' αίματος ή εξ αγχιστείας ή από θετό γονέα, σύζυγο, επίτροπο ή από άλλον στον οποίο έχουν εμπιστευθεί τον ανήλικο για ανατροφή, διδασκαλία, επίβλεψη ή φύλαξη, έστω και προσωρινή, δ) από υπάλληλο ο οποίος κατά την άσκηση της υπηρεσίας του ή επωφελούμενος από τη ιδιότητα του αυτή διαπράττει ή συμμετέχει με οποιοδήποτε τρόπο στην πράξη»

²⁸ Γεώργιος -Αλέξανδρος Μαγκάκης «Τα εγκλήματα περί την γενετήσιον και οικογενειακήν ζωή» Εκδόσεις Π. Σάκκουλα, Αθήνα, 1967, σελ. 124 επ.

5η. Η ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑ – 351 ΠΚ²⁹

Η περί σωματεμπορίας διάταξη του άρθρου 351 ΠΚ προβλέπει ως αξιόποινη εκείνη την ενισχυτική της πορνείας γυναικών δραστηριότητα, που συνίσταται κυρίως στη στρατολόγηση του έμψυχου υλικού της πορνείας³⁰. Η ποινική καταστολή της δραστηριότητας αυτής επιβάλλεται : πρώτον διότι αυτή είναι σε τέτοιο βαθμό επαίσχυντη, ώστε η τυχόν ανοχή της να θίγει την ίδια την ηθική υπόσταση της κοινωνίας. Δεύτερον, διότι αυτή είναι κοινωνικά βλαβερή, ως ενισχυτική της διαφθοράς. Τρίτον, διότι αυτή αποτελεί εστία γενικότερης εγκληματικότητας. Τέταρτον τέλος, διότι έτσι προστατεύονται τα υποψήφια θύματα αυτής από την ηθική αθλιότητα και τη δυστυχία της πορνείας.

6. ΤΑ ΚΥΡΙΩΣ ΘΙΓΟΜΕΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥΣ

6α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε προηγούμενο σημείο αναφέρθηκε ότι η γενετήσια ελευθερία αποτελεί μερικότερη έκφραση της προσωπικής ελευθερίας, φορέας της οποίας είναι ο κάθε άνθρωπος. Πέρα όμως από την προσωπική ελευθερία, τα εγκλήματα θίγουν και μία σειρά από άλλα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα τα οποία αναπτύσσονται αμέσως επόμενα.

6β. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ. Σ 5 § 1

Η παράγραφος 5 § 1 έχει ως εξής³¹ : « καθένας δικαιούται να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη ». με τη διάταξη αυτή, η οποία έχει ληφθεί από το Θεμελιώδη Νόμο της Δυτ. Γερμανίας (άρθρο 2 παρ. 1), ο συντακτικός νομοθέτης : α) προβαίνει σε μια γενική οριοθέτηση της άσκησης των ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, θέτοντας ως πλαίσιά τους : τα δικαιώματα των άλλων, το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη και β) δείχνει την αλληλεξάρτηση κοινωνικής και πολιτικής ζωής, παραδεχόμενος, έμμεσα αλλά σαφώς, τον παραπληρωματικό χαρακτήρα των ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Αυτό σημαίνει ότι οι με αρνητικό περιεχόμενο (*non facere*) ελευθερίες (ατομικά δικαιώματα) είναι αλληλέγγυες με τις θετικές (κοινωνικά δικαιώματα) και τις ενεργητικές ελευθερίες (πολιτικά δικαιώματα). Οι τρεις αυτές κατηγορίες εντάσσονται έτσι σε ένα ενιαίο σύστημα συνταγματικής προστασίας. Και πρέπει να ερμηνεύονται σαν να αποτελούν μια ενότητα, ως μέρη ενός και του αυτού θεσμικού συνόλου της συγκεκριμένης συνταγματικής τάξης.

²⁹ Π.Κ. 351: §4 «Με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή πενήντα χιλιάδων έως εκατό χιλιάδων ευρώ τιμωρείται ο υπαίτιος σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους, αν η πράξη: α) στρέφεται κατά ανηλικού ή συνδέεται με την πνευματική αδυναμία του παθόντος».

³⁰ Γεώργιος -Αλέξανδρος Μαγκάκης «Τα εγκλήματα περί την γενετήσιον και οικογενειακήν ζωή» Εκδόσεις Π. Σάκκουλα, Αθήνα, 1967, σελ. 147 επ.

³¹ Αρ. Μάνεσης «Συνταγματικά Δικαιώματα τομ. Α' Ατομικές Ελευθερίες Πανεπιστημιακές Παραδόσεις», Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1982, σελ. 115 επ.

‘Προσωπικότητα’ κατά την έννοια του άρθρου 5 § 1 του Συντάγματος, είναι το σύνολο των ιδιοτήτων, ικανοτήτων και καταστάσεων, που αφενός μεν προκύπτουν από την υπόσταση του ανθρώπου ως ελλόγου και συνειδητού όντος, αφετέρου δε εξατομικεύουν ένα συγκεκριμένο πρόσωπο. Ο όρος προσωπικότητα στο Σύνταγμα δε χρησιμοποιείται για την υποδήλωση απλώς της νομικής ιδιότητας του προσώπου, δηλ του ‘υποκείμενου δικαίου’ (δικαιωμάτων και υποχρεώσεων). Αυτό άλλωστε είναι αυτονόητο, δεδομένου ότι, το όλο ισχύον σήμερα δικαίκο σύστημα προϋποθέτει, αλλά και αναγνωρίζει ρητά την ιδιότητα του προσώπου σε κάθε άνθρωπο (Κάθε άνθρωπος είναι ικανός να έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις. ΑΚ 34).

Η προσωπικότητα του ανθρώπου συντίθεται από τη σωματική, ψυχική, ηθική, κοινωνική υπόστασή του, από την οποία απορρέουν επιμέρους δικαιώματα για την προστασία συγκεκριμένων έννομων αγαθών, συνυφασμένων με την προσωπικότητά του, όπως της σωματικής ελευθέριας και ακεραιότητας και της ιδιωτικής ζωής.

Η ελευθέρια αναπτύξεως της προσωπικότητας περιλαμβάνει αναμφίβολα και το δικαίωμα αυτοδιαθέσεως του ατόμου στο σεξουαλικό πεδίο³². Τη γνώμη αυτή δέχτηκε και η νομολογία του Bundesverfassungsgerichtsentscheidung (BVerfGE). Εξάλλου, αυτό στη συνέχεια νομολόγησε, ότι το σεξουαλικό πεδίο προστατεύεται από το αρθ. 2 § 1 του Θεμελιώδους Νόμου. Η ελευθέρια της σεξουαλικής δραστηριότητας του ατόμου περιορίζεται όμως από τα χρηστά ήθη (όπως θα αναλυθεί παρακάτω).

³² Αθανάσιος Γ. Ράικος «Συνταγματικό Δίκαιο Θεμελιώδη Δικαιώματα» τόμ. 2^{ος}, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2002, σελ. 343-344

6γ. Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΞΙΑ. Σ 2 § 1

Στην έννομη τάξη του κοινωνικού ανθρωπισμού, η ανθρώπινη αξία ως ανώτατη αξία, ως ανώτατη δικαιοπολιτική αρχή είναι απαραβίαστη³³. Το απαραβίαστο αυτό αποτελεί καταστατική αρχή του σύγχρονου δικαικού οικοδομήματος και την βασική ειδοποιό διαφορά που το διακρίνει από την ατομικιστική συνταγματική τάξη. Η αρχή του απαραβίαστου της ανθρώπινης αξίας προκύπτει σαφώς από τη διάταξη του άρθρου 2 § 1³⁴ του Συντάγματος, όπως επίσης και από άλλες συνταγματικές διατάξεις, όπως εκείνες των άρθρων 4 § 1 και 2, 5 § 1 και 2, 7 § 2, 25 § 1-4, 106 § 2, καθώς και από τις περισσότερες διατάξεις που αναφέρονται στα θεμελιώδη δικαιώματα. Στην αρχή του απαραβίαστου της ανθρώπινης αξίας μετουσιώνονται οι παλαιότερες διατάξεις και οι πρόσφατες τραγικές εμπειρίες της ανθρωπότητας.

Η αρχή του απαραβίαστου της ανθρώπινης αξίας συνδέεται άρρηκτα με δυο θεμελιώδεις συνταγματικές υποχρεώσεις. Την υποχρέωση των ατόμων να σέβονται και την υποχρέωση του κράτους να σέβεται και να προστατεύει την ανθρώπινη αξία.

Η ανθρώπινη αξία είναι έννοια διαλεκτική, εμφανιζόμενη άλλοτε με την αντικειμενική, άλλοτε με την υποκειμενική της μορφή, ανάλογα με το πρίσμα κάτω από το οποίο την εξετάζει ο ερευνητής. Εμφανίζεται φαινομενικά, άλλοτε ως έννοια γένους, άλλοτε ως έννοια είδους, ενώ στην πραγματικότητα και τα δυο αυτά στοιχεία, γενικό και ειδικό περιέχονται στην ανθρώπινη αξία που αποτελεί τη διαλεκτική τους συνένωση.

6δ. Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ Σ 7 § 2, Σ 106 § 2³⁵

Η αξιοπρέπεια είναι η αξία που πρέπει να έχει κάθε άνθρωπος, ως έλλογο και συνειδητό ον, ως πρόσωπο. Η αξιοπρέπεια αναφέρεται κυρίως στην κοινωνική διάσταση της ανθρώπινης φύσεως και δεν αποδίδει το ευρύτερο περιεχόμενο της ανθρώπινης αξίας.

Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι μία ηθική έννοια, η οποία έγινε νομική μετά τη διεθνή και συνταγματική προστασία αυτής, πρόκειται για μία αόριστη νομική έννοια, ο καθορισμός της οποίας είναι δύσκολος. Υποστηρίζεται από ορισμένους συγγραφείς ότι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια θα μπορούσε κατά τον απλούστερο τρόπο να οριστεί ως η (πραγματική ή δυνητική) ικανότητα του αυτοκαθορισμού (αυτοδιάθεσης). Ο άνθρωπος δεν επιτρέπεται να τυγχάνει μεταχείρισης «απρόσωπης» ως ένα αντικείμενο.

Αποκλειστικός φορέας της συνταγματικά προστατευόμενης αξιοπρέπειας είναι αναμφίβολα κάθε άνθρωπος χωρίς καμία εξαίρεση. Η κατοχή της αξιοπρέπειας δεν προϋποθέτει την πραγματική αλλά απλώς τη δυνητική ικανότητα αυτοδιάθεσεως. Με άλλα λόγια αναμφίβολα φορέας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας είναι και ο άνθρωπος

³³ Ανδρέας Δημητρόπουλος, « Κοινωνικός Ανθρωπισμός και Ανθρώπινα Δικαιώματα – Humanisme social et droits de l' homme », Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1998, σελ. 126- 128

³⁴ Σ 2§1: «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας».

³⁵ Σ 7§2: «Τα βασανιστήρια, οποιαδήποτε σωματική κάκωση, βλάβη υγείας ,ή άσκηση ψυχολογικής βίας, καθώς και κάθε άλλη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας απαγορεύονται και τιμωρούνται, όπως νόμος ορίζει». Σ106§2 «Η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας».

εκείνος, ο οποίος αδυνατεί για διάφορους λόγους να ασκεί το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως. Έτσι, η κατοχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας συμπίπτει κατ' αρχήν με την ικανότητα δικαίου (άρθρο 34 Α.Κ.) και δεν προϋποθέτει τη δικαιοπρακτική ικανότητα (άρθρα 127 επ.). Κατ' ακολουθία, φορείς της ανθρώπινης αξιοπρέπειας είναι και οι ανήλικοι, συμπεριλαμβανομένων και των νηπίων, οι πνευματικά ασθενείς και οι αναισθητοί. Η κατοχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας είναι ανεξάρτητη από την προσωπική κοινωνική του συγκεκριμένου ανθρώπου, ενώ οποιαδήποτε διάκριση των ανθρώπων εν προκειμένω είναι ανεπίτρεπτη. Συνεπώς φορείς της ανθρώπινης αξιοπρέπειας είναι και οι εγκληματίες.

6ε. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΤΙΜΗ Σ 5§2³⁶

Όπως ορίζει το ελληνικό Σύνταγμα στο άρθρο 5§2, όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της τιμής τους. Η τιμή είναι κοινωνικό αγαθό, έννομο αγαθό που έχει αναγκαία κοινωνική αναφορά. Πρόκειται για τη γενικότερη αξιολόγηση των μελών της κοινωνίας για συγκεκριμένο πρόσωπο. Η τιμή συνιστά και στοιχείο της προσωπικότητας.

³⁶Σ 5§2 «όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο. Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας.»

Β' ΜΕΡΟΣ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

7. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ιδιωτική σφαίρα αναφέρεται στην ιδιωτική ζωή του ατόμου και μάλιστα (α)τόσο στην ατομική όσο και (κατ' επέκταση) την οικογενειακή του ζωή, και τόσο στον άμεσο βιοτικό του χώρο (κατοικία), (β) όσο και στην επικοινωνία με τους συνανθρώπους του³⁷. Το Σύνταγμα κατοχυρώνει στη διάταξη του άρθρου 9§1 εδ. β' την «ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου». Ειδικότερα, στο άρθρο 93§2 επιτρέπει την εξαίρεση από τον κανόνα της δημοσιότητας των συνεδριάσεων των δικαστηρίων, αν «συντρέχον ειδικοί λόγοι προς προστασίας του ιδιωτικού ή οικογενειακού βίου των διαδίκων». Σε άλλες δύο παραδοσιακές διατάξεις (το υπόλοιπο άρθρο 9 και το άρθρο 19) το Σύνταγμα κατοχυρώνει το άσυλο της κατοικίας και το απόρρητο της επικοινωνίας.

Η ιδιωτική σφαίρα του ατόμου αποτελεί συστατικό μέρος της προσωπικότητας του. Όταν η σφαίρα αυτή δε γίνεται σεβαστή, εμποδίζεται η ανάπτυξη της προσωπικότητας του και σε ακραίες περιπτώσεις διακινδυνεύεται και αυτή η πνευματική υγεία του ατόμου. Χωρίς ιδιωτική σφαίρα το άτομο χάνει την ατομικότητά του και μετατρέπεται σε ανώνυμο και άβουλο ποσοστό του συνόλου. Είναι λογικώς επόμενο, ότι τα ολοκληρωτικά καθεστάτα περιορίζουν σημαντικά και σε πολλές περιπτώσεις αίρουν την ιδιωτική σφαίρα του ατόμου.

Αλλά και σε μία δημοκρατική, φιλελεύθερη πολιτεία διακινδυνεύεται η ιδιωτική σφαίρα του ανθρώπου από τρεις κυρίως πλευρές:

1. Πρώτον, από το συνηθισμένο περιορισμό του σύγχρονου ανθρώπου σε μικρές κατοικίες που δυσχεραίνουν τη διατήρηση της ιδιωτικής σφαίρας τόσο έναντι των συγκατοίκων, όσο και έναντι των γειτόνων.
2. Δεύτερον, από τη διαρκώς αυξανόμενη τεχνολογική δυνατότητα διεισδύσεως στην ιδιωτική σφαίρα τρίτων χωρίς τη θέληση ή καν τη γνώση τους.
3. Τρίτον, από την καταχρηστική χρησιμοποίηση των πληροφοριών που συσσωρεύονται στα διάφορα συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών.

³⁷ Π.Δ. Δαγτόγλου, «Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα» τομ. Α' & Β' Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή, 2005, έκδοση 2^η αναθεωρημένη, Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ' - Ημιτόμος Ι», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2005

Η θεμελιώδης σημασία του δικαιώματος ιδιωτικής σφαίρας διαδηλώνεται και στο γεγονός ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει τόσο το απαραβίαστο της ανταποκρίσεως και επικοινωνίας όχι μόνο για τους ημεδαπούς, αλλά για όλους τους ανθρώπους. Στην περίπτωση μάλιστα παραβιάσεως του ασύλου της κατοικίας, το ίδιο το Σύνταγμα (άρθρο 9§2) προβλέπει κατ' εξαίρεση την ποινική και αστική ευθύνη των παραβατών.

8. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ

8α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά το άρθρο 9§1 εδ. β' του Συντάγματος, «η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη». Η συνταγματική αυτή διάταξη καλύπτει όλες τις πλευρές της ιδιωτικής σφαίρας.

Η προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής είναι ευρύτερη από το άσυλο της κατοικίας, γιατί δεν περιορίζεται στην είσοδο στην κατοικία, αλλά μπορεί να παραβιαστεί και με άλλες επεμβάσεις στην ιδιωτική σφαίρα, όπως την οπτικο-ακουστική κατασκόπευση ή τη δημιουργία τόσου θορύβου, (ή δονήσεων ή δυσσομίας κ.ο.κ.) ώστε να επηρεάζεται σημαντικά η ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή, ή ακόμη και την απαίτηση παροχής πληροφοριών που αφορούν αδικαιολόγητα την ιδιωτική σφαίρα.

8β. Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ

Η ιδιωτική ζωή εμφανίζει πράγματι ιδιαίτερες δυσκολίες προσδιορισμού³⁸. Με τον όρο «ιδιωτική ζωή» νοείται καταρχήν μία «μερικότερη περιοχή» περιοχή της όλης ζωής του ανθρώπου. Στο άρθρο 9§1 όπως και στο άρθρο στο άρθρο 5§1, ο όρος «ζωή» δε χρησιμοποιείται με τη βιολογική έννοια, όπως στο άρθρο 5§2. Προστατευόμενο αγαθό δεν είναι η ζωή ως βιολογικό αγαθό, αλλά ως κοινωνικό αγαθό, δηλαδή ως μερικότερος χώρος, ως βιοτική περιοχή.

³⁸ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου» τόμ. ΙΙ ημ. Β', Αθήνα, 2005, σελ. 150 επ.

Η ζωή ως ευρύτερο κοινωνικό αγαθό γίνεται αντιληπτή με δύο έννοιες, μία τυπική και μία ουσιαστική ή λειτουργική. Ως έννομο κοινωνικό αγαθό η ιδιωτική ζωή προστατεύεται και με την τυπική και με την ουσιαστική της έννοια και ως βιοτική περιοχή και ως σύνολο ενεργειών.

Με την τυπική έννοια έχει κυρίως «γεωγραφική» διάσταση, σημαίνει κατά κυριολεξία κάποια μερικότερη περιοχή του ανθρώπινου βίου. Με την έννοια αυτή γίνεται λόγος για κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή αλλά και για ιδιωτική και οικογενειακή ζωή. Με τους όρους αυτούς οριοθετούνται ορισμένες περιοχές. Στην ίδια αυτή τυπική έννοια ανήκει και ένα σύνολο θεσμών και άλλων οργανωτικών στοιχείων. Με τον όρο ιδιωτική ζωή νοείται καταρχήν μία «μερικότερη περιοχή» της όλης ζωής του ανθρώπου, την οποία ο ίδιος ο συντακτικός νομοθέτης διακρίνει σε πολιτική, κοινωνική και οικονομική. Δεν είναι ιδιωτική η πολιτική, ούτε η οικονομική, αλλά ούτε και ολόκληρη η κοινωνική ζωή. Η ιδιωτική ζωή αποτελεί μέρος της γενικότερης κοινωνικής ζωής του ανθρώπου.

Με τη λειτουργική έννοια του όρου, η ζωή είναι το σύνολο των ανθρώπινων ενεργειών. Με την έννοια αυτή η ιδιωτική ζωή είναι το σύνολο των ενεργειών του ανθρώπου, που αναφέρονται στο άτομό του, όπως επίσης σε πρόσωπα του στενού του περιβάλλοντος ή θέματα της δικής του επιλογής. Με τον όρο «ιδιωτική ζωή» αναφερόμαστε σ' ένα είδος ανθρώπινης δραστηριότητας, που αφορά το ίδιο το άτομο και το στενό κύκλο που τον περιβάλλει. Με την ευρύτερη έννοια η ιδιωτική ζωή δεν είναι παρά η πραγματοποίηση απλών καθημερινών «ανθρώπινων» ενεργειών, όπως η πραγματοποίηση περιπάτου του υποκειμένου του δικαιώματος μόνου ή με πρόσωπα του στενού οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντός του ή συνάντησης ή συνεύρεσης με τα πρόσωπα αυτά. Η ιδιότητα των προσώπων προσδιορίζει τα όρια του ιδιωτικού βίου. Στη γενικότερη ιδιωτική ζωή του ανθρώπου ανάγεται η ανταλλαγή επισκέψεων, η διασκέδαση, κάθε «ιδιωτική δραστηριότητα» του ευρύτερου κοινωνικού χώρου. Με την έννοια αυτή ιδιωτική ζωή είναι κάθε ιδιωτική δραστηριότητα.

Η ευρύτερη αυτή ιδιωτική ζωή του ανθρώπου διακρίνεται σε φανερή, μυστική και απόρρητη. Το Σύνταγμα προστατεύει όχι μόνο τη μυστική αλλά και τη φανερή ιδιωτική ζωή. Άλλη είναι η προστασία της ιδιωτικής μυστικής κι άλλη της ιδιωτικής φανεράς ζωής.

Φανερή είναι η ιδιωτική ζωή που δεν αποκρύπτεται από τους άλλους. Η φανερή ιδιωτική ζωή μπορεί να διεξάγεται δημόσια, δεν είναι όμως δημόσια ζωή. Αντίθετα, μυστική είναι η ιδιωτική ζωή που διεξάγεται σε χώρους και με τρόπους, που επιδιώκουν την απόκρυψή τους από τους άλλους. Απόρρητη είναι η προστατευόμενη μυστική ζωή. Υπάρχει όμως και μυστική ζωή που δεν προστατεύεται. Ουσιαστικά λοιπόν, δεν προστατεύεται οπωσδήποτε κάθε μυστική ζωή, που δε συνιστά απόρρητο. Ο άνθρωπος σε πολλές περιπτώσεις αποκρύπτει από τους άλλους διάφορες ενέργειές του. Πολλές φορές καταβάλλεται φροντίδα ώστε η διαφύλαξη της μυστικότητας αυτής να διαπλέκεται με την ιδιωτική ζωή, έτσι ώστε να διαφυλάσσεται καλύτερα και η μυστικότητα. Δεν είναι επίσης λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες η μυστικότητα αφορά πράξεις παράνομες, οι οποίες για το λόγο αυτό αποκρύπτονται στο πλαίσιο του ιδιωτικού βίου. Για το λόγο αυτό παρανομία και ιδιωτικός βίος συναντώνται σε πολλές περιπτώσεις. Ιδιαίτερα πρέπει να τονισθούν δυο σημεία : Α) η «εν κρυπτώ» ζωή δεν αποτελεί οπωσδήποτε και ιδιωτική ζωή. Οτιδήποτε κάποιος αποκρύπτει από τους άλλους δεν αποτελεί αυτοδίκαια ιδιωτική ζωή. Δεν καθίστανται ιδιωτική ζωή πράξεις

απλά και μόνο εκ του γεγονότος ότι τελούνται εν κρυπτώ. Β) η συνταγματική προστασία του ιδιωτικού βίου παρέχει άσυλο στην παρανομία. Έτσι οχ η εν κρυπτώ τέλεση εγκλήματος δεν αποτελεί ιδιωτική ζωή. Ο συντακτικός νομοθέτης προστατεύει τη νόμιμη ιδιωτική ζωή, δηλ. τη ζωή εκείνη που συνιστά ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας.

8γ. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Η ιδιωτική ζωή διακρίνεται σε ατομική και οικογενειακή³⁹. Αν η γενικότερη ζωή του κοινωνικού χώρου μπορούσε να παρασταθεί με τρεις ομόκεντρους κύκλους, ο πρώτος οριοθετεί την ατομική ζωή – που αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο στο υποκείμενο του δικαιώματος -, ο δεύτερος την οικογενειακή και ο τρίτος την κοινωνική του ζωή. Οι δυο πρώτοι αποτελούν την ιδιωτική ζωή, όπου προστατεύεται αφενός ο μονήρης άνθρωπος ως άτομο, αφετέρου ως μέλος της οικογένειας.

Η ιδιωτική ζωή περιλαμβάνει τις συνήθειες και τις ιδιαιτερότητες του ατόμου, γνώρισμα του χαρακτήρα του, προτιμήσεις και επιθυμίες του, αλλά και πληροφορίες για το παρελθόν του. Η προστασία της ατομικής ζωής συναντάται και συνδέεται με την προστασία της προσωπικότητας. Ο άνθρωπος ιδιώτης προστατεύεται καταρχήν ως προς την προσωπικότητά του και άρα με την έννοια αυτή προστατεύεται η φυσική, πνευματική και κοινωνική του υπόσταση, αλλά και το σύνολο των δραστηριοτήτων που ανάγονται στο άτομό του. Εκτός των παραπάνω, η ιδιωτική ζωή αναφέρεται και στις σχέσεις του ατόμου με το οικογενειακό και φιλικό του περιβάλλον.

Η σεξουαλική ζωή αποτελεί χαρακτηριστική και μερικότερη περιοχή της ιδιωτικής ζωής του ατόμου και ως τέτοια προστατεύεται από το Σύνταγμα. Ειδικότερα, η σεξουαλική ελευθέρια προστατεύεται με το άρθρο 9 § 1 εδ β, ως ελευθέρια επιλογής του ερωτικού συντρόφου, απαγορεύει όμως την επιλογή ανήλικου ως ερωτικού συντρόφου. Ζήτημα γεννάται, όταν πρόκειται για σεξουαλική πράξη μεταξύ ενηλίκων, η οποία καταρχήν προστατεύεται ως υπαγόμενη στην ιδιωτική ζωή, πλην όμως αντίκειται σε άλλες διατάξεις του Συντάγματος. Πχ. η σεξουαλική πράξη μεταξύ ενηλίκων από τους οποίους ο ένας ή και οι δυο είναι νυμφευμένοι καλύπτεται από την ιδιωτική ζωή, πλην όμως έρχεται σε αντίθεση με το θεσμό του γάμου.

8δ. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η προστασία της ιδιωτικής ζωής του καθενός συνδέεται άμεσα και με τη διαφύλαξη των προσωπικών του δεδομένων κάθε είδους και ιδίως αυτών που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως 'ευαίσθητα' (δεδομένα που αφορούν λχ τις πολιτικές, θρησκευτικές, φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε ενώσεις, σωματεία κλπ, την υγεία την ερωτική ζωή και τις ποινικές διώξεις και καταδίκες)⁴⁰. Ήδη από το 1997, σε νομοθετικό

³⁹ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου» τόμ. ΙΙ ημ. Β', Αθήνα, 2005, σελ. 151 επ.

⁴⁰ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου» τόμ. ΙΙ ημ. Β', Αθήνα, 2005, σελ. 153 επ.

επίπεδο είχε θεσπισθεί ο ν. 2472/1997⁴¹ περί προστασίας του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι βασικές ρυθμίσεις του οποίου αντανακλούν τις επιλογές της Οδηγίας 95/46/ΕΚ. με τον ίδιο νόμο (άρθρα 15επ.), θεσμοθετήθηκε η ανεξάρτητη διοικητική αρχή με το όνομα ‘ Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα’. Λόγω όμως της ιδιαίτερης σημασίας της προστασίας των προσωπικών δεδομένων από αυθαίρετες παρεμβάσεις τρίτων και των συνεχώς αυξανόμενων κινδύνων στη σημερινή εποχή της ραγδαίας εξέλιξης της τεχνολογίας, ο αναθεωρητικός νομοθέτης επέλεξε να μην αρκестθεί στην υφισταμένη προστασία σε επίπεδο κοινού νόμου, αλλά να θεσπίσει μια νέα, ειδική διάταξη για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (παρά το γεγονός ότι η συνταγματική κατοχύρωση της προστασίας προσωπικών δεδομένων μπορεί να συναχθεί ευχερώς από άλλες συνταγματικές διατάξεις, όπως από το άρθρο 5 § 1 περί ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και 9 § 1 β’ περί του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής). Έτσι με την αναθεώρηση του έτους 2001 προστέθηκε νέο άρθρο (άρθρο 9^Α), το οποίο καθιερώνει για τον καθένα το ‘δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων όπως νόμος ορίζει’. Περαιτέρω, στο ίδιο άρθρο κατοχυρώνεται και συνταγματικά η ανεξάρτητη διοικητική αρχή με αντικείμενο την προστασία των προσωπικών δεδομένων (βλ. και άρθρο 101^Α Σ).

Η ρητή συνταγματική κατοχύρωση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων (ή κατ’ άλλη έκφραση, της ‘πληροφοριακής αυτοδιάθεσης’ του ατόμου) δεν εξαντλεί, ωστόσο, τη σχετική προβληματική. Πρωτίστως, ανακύπτει το ερώτημα της σύγκρουσης της προστασίας των προσωπικών δεδομένων με αλλά συνταγματικά έννομα αγαθά και ατομικά δικαιώματα, όπως οχ. την ελευθεροτυπία ή την ελευθέρια της έρευνας και της επιστήμης. Οι κατευθυντήριες αρχές για την επίλυση αυτών των συγκρούσεων έχουν ήδη τεθεί από τον κοινό νομοθέτη, ο οποίος απαγορεύει τη συλλογή και επεξεργασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, προβλέπει όμως, την κατ’ εξαίρεση και υπό αυστηρές προϋποθέσεις χορήγηση άδειας εκ μέρους της ‘Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα’ για τη συλλογή και επεξεργασία τέτοιων δεδομένων. Μεταξύ δε των περιπτώσεων της κατ’ εξαίρεση χορήγησης άδειας, συγκαταλέγεται και η περίπτωση όπου η ‘επεξεργασία πραγματοποιείται για ερευνητικούς και επιστημονικούς αποκλειστικά σκοπούς και υπό τον όρο ότι τηρείται η ανωνυμία και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων στα οποία αναφέρονται’. Το ίδιο ισχύει κι ‘όταν η επεξεργασία αφορά δεδομένα δημοσίων προσώπων, εφόσον αυτά συνδέονται με την άσκηση δημόσιου λειτουργήματος ή τη διαχείριση συμφερόντων τρίτων, και πραγματοποιείται αποκλειστικά για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Η άδεια της αρχής χορηγείται μόνο εφόσον η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την εξασφάλιση του δικαιώματος της πληροφόρησης επί θεμάτων δημόσιου συμφέροντος καθώς και στο πλαίσιο καλλιτεχνικής έκφρασης και εφόσον δεν παραβιάζεται καθ’ οιονδήποτε τρόπο το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (άρθρο 7 του ν.2472/1997). Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι ίσως η πιο χαρακτηριστική περίπτωση, η οποία αναδεικνύει τη σημασία της διαπροσωπικής ενέργειας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, αφού οι περισσότερες προσβολές προέρχονται συνήθως από ιδιωτικούς φορείς, και προεχόντως από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

⁴¹ Ν.2774/1999 «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», ΦΕΚ Α’ 50 10.4.1997. Βλ. Παράρτημα νομοθεσίας – νομολογίας.

Συνεπώς, τυγχάνει αναμφισβήτητα εφαρμογής και το άρθρο 25 § 1 εδ γ' Σ, σύμφωνα με το οποίο τα θεμελιώδη δικαιώματα 'ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν'.

8ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΡΑΒΙΑΣΤΟ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

8ε.ι. Συνταγματική αρχή και συνταγματικό δικαίωμα⁴² :

Το Σύνταγμα κατοχυρώνει το *α π α ρ α β ι α σ τ ο* της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Όπως ορίζει το άρθρο 9 § 1 ες β', η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι *απαραβίαστη*. Ο ορισμός αυτός του Συντάγματος είναι προφανώς κατά πολύ ευρύτερος της προστασίας του ασύλου της κατοικίας. Επιπλέον, τα δικαιώματα που απορρέουν από την αρχή του *απαραβίαστου* της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής έχουν αμυντική και προστατευτική διάσταση. Εξάλλου, το δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο κατοχυρώνει και το άρθρο 8 § 1 της ΕΣΔΑ.

Η συνταγματική κατοχύρωση της ιδιωτικής ζωής είναι διφυής. Η ιδιωτική ζωή προστατεύεται αντικειμενικά, ως μικρότερη βιοτική περιοχή και υποκειμενικά. Η διατύπωση της συνταγματικής διάταξης στρέφεται κυρίως προς τη συνταγματική κατοχύρωση. Όπως ορίζεται στο Σύνταγμα «η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι *απαραβίαστη*». Από την αντικειμενική αυτή συνταγματική αρχή απορρέει το δικαίωμα ενός έκαστου στην ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή. Η ελευθερία στην ιδιωτική ζωή κατοχυρώνεται ως αντικειμενική συνταγματική αρχή και ως συνταγματικό δικαίωμα.

Από την πλευρά της η ιδιωτική ζωή αποτελεί 'μητρικό δικαίωμα' πολλών άλλων μερικότερων διατάξεων, που προστατεύουν μερικότερες εκφάνσεις της, όπως του ασύλου της κατοικίας, του γάμου, της οικογένειας, του απόρρητου των ανταποκρίσεων κλπ.

8ε.ii. Γενικό περιεχόμενο

Ο συντακτικός νομοθέτης αναφέρεται στο '*απαραβίαστο*' της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, το οποίο συνδέεται στενά με την ελευθερία, προϋπόθεση της οποίας είναι το ίδιο το *απαραβίαστο*. Με αλλά λόγια η ιδιωτική ζωή είναι ελεύθερη, εφόσον δεν παραβιάζεται. Η απαγόρευση της παραβίασης απευθύνεται κυρίως σε εξωγενείς παράγοντες, ενώ η ρητή αναφορά στην ελευθερία απευθύνεται κυρίως στο φορέα του δικαιώματος. Κατά συνέπεια το Σύνταγμα κατοχυρώνει την ελευθερία στην ιδιωτική ζωή.

Η ελευθερία στην ιδιωτική ζωή είναι κυρίως ελευθερία διαμόρφωσης της ιδιωτικής ζωής. Καθένας είναι ελεύθερος να διαμορφώνει την ιδιωτική του ζωή με τον τρόπο που θέλει και να της δίνει το περιεχόμενο το οποίο ο ίδιος επιλέγει. Ο κάθε άνθρωπος είναι ελεύθερος να διαμορφώνει τον τρόπο ζωής του, όποτε καταρχήν μιλάμε για ελευθερία διαμόρφωσης της ιδιωτικής ζωής.

Είναι επίσης ελευθερία διαμόρφωσης όχι μόνο του περιεχομένου αλλά και της προς τα έξω εμφάνισής της. Καθένας έχει το δικαίωμα να αποφασίζει αν μια πτυχή της ζωής του θα είναι μυστική ή αντίθετα γνωστή στους άλλους. Μιλάμε λοιπόν για ελευθερία αποκάλυψης ή μη του περιεχομένου της ιδιωτικής ζωής, όπου όντως τίθεται ζήτημα ορίων της αποκάλυψης.

⁴² Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου» τόμ. ΙΙ ημ. Β', Αθήνα, 2005, σελ.154 επ.

8ε.iii. Διαστάσεις, φορείς, αποδέκτες.

Το δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο έχει καταρχήν αμυντική διάσταση. Η αμυντική ενέργεια του δικαιώματος στρέφεται κατά παντός *erga omnes*. Η απόλυτη, *erga omnes* ενέργεια της αρχής του απαραβίαστου της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής προκύπτει από το άρθρο 25 §1 εδ γ', αλλά και από την ίδια τη λεκτική διατύπωση της διάταξης. Ο φορέας του δικαιώματος προστατεύεται έναντι όχι μόνο της κρατικής αλλά και της ιδιωτικής εξουσίας. Ο προερχόμενος από την ιδιωτική εξουσία κίνδυνος παρακολούθησης και κατασκόπευσης της ιδιωτικής ζωής των ανθρώπων είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερος από τον προερχόμενο από την κρατική εξουσία. Αυτό οφείλεται αφενός μεν στη δημοκρατικοποίηση και τον έλεγχο του κράτους, αφετέρου στη διάδοση της σύγχρονης τεχνολογίας που παρέχει εύκολα πρόσφορα μέσα για την παρακολούθηση. Το Κράτος υποχρεούται όχι μόνο να μην παραβιάζει το ίδιο, αλλά και να φροντίζει για το απαραβίαστο, να προστατεύει δηλ την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή κι από απειλές άλλων (προστατευτικό δικαίωμα). Τέλος, φορέας του αμυντικού δικαιώματος στον ιδιωτικό βίο είναι κάθε φυσικό πρόσωπο.

8στ. ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

8στ.i. Γενική σχέση. Οριοθετήσεις⁴³.

Με το άρθρο 9 § 1 εδ' β προστατεύεται ό,τι καταρχήν αποτελεί «ιδιωτική ζωή», δηλ ενέργειες ή καταστάσεις υπαγόμενες στο εννοιολογικό περιεχόμενο της ιδιωτικής ζωής. Αντίθετα δεν υπάγονται στη συγκεκριμένη συνταγματική προστασία ανθρώπινες ενέργειες που δε συνιστούν 'ιδιωτική ζωή', έστω κι αν εκδηλώνονται σε ιδιωτικό ή οικογενειακό πλαίσιο.

Το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής αποτελεί κανόνα εντασσόμενο στο σύνολο της έννομης τάξης. Τα προερχόμενα από την αντικειμενική αυτή αρχή συνταγματικά δικαιώματα υπόκεινται στις γενικές οριοθετήσεις, που ορίζει το Σύνταγμα με τα άρθρα 5 § 1 και 25.

8στ.ii. Ειδικές σχέσεις. Μη ρητοί περιορισμοί. Αιτιώδης συνάφεια.

I. Διατάξεις σε μισθωτικές συμβάσεις, με τις οποίες απαγορεύεται στο μισθωτή να φιλοξενεί άτομα στο μίσθιο ή να δέχεται επισκέψεις, θίγουν το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής, είναι επομένως αντισυνταγματικές και δεν έχουν νομική δύναμη. Οι απαγορεύσεις αυτές προκαλούν ανομοιογενή αντίθεση, ανάμεσα στο κατοχυρούμενο από το Σύνταγμα δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής και στο περιεχόμενο της σύμβασης μίσθωσης. Με την προσθήκη των διατάξεων αυτών στη μισθωτική σύμβαση, ανάγεται σε στοιχείο του περιεχομένου της σύμβασης, στοιχείο ξένο προς το περιεχόμενό της. Η ιδιωτική ζωή του ανθρώπου είναι στοιχείο άσχετο προς το φυσικό ή νόμιμο περιεχόμενο της σύμβασης μίσθωσης, η οποία ως συναλλακτική σύμβαση, εξασφαλίζει τη χρήση του μισθίου στο μισθωτή και την καταβολή του μισθώματος στον εκμισθωτή. Η προσθήκη στη μισθωτική

⁴³ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου» τόμ. III ημ. Β', Αθήνα, 2005, σελ. 156 επ.

σύμβαση της διάταξης, που απαγορεύει στο μισθωτή να δέχεται επισκέψεις στο μίσθιο, μετατρέπει τη σύμβαση μίσθωσης σε μέσο προσδιορισμού και περιορισμού της ιδιωτικής ζωής του μισθωτού. Δηλαδή η εξουσία του εκμισθωτή, από εξουσία πάνω σε πράγμα, στο μίσθιο, μετατρέπεται σε εξουσία πάνω σε πρόσωπο, στο πρόσωπο του μισθωτή.

II. Δεν είναι νόμιμοι όροι σε μισθωτική σύμβαση, σύμφωνα με τους οποίους ο εκμισθωτής αποκτά εξουσία παρακολούθησης της ιδιωτικής ζωής του μισθωτή.

III. Είναι αντισυνταγματική και αντίκειται στα χρηστά ήθη (Συν. αρθ. 5 § 1) διαθήκη, με την οποία ο διαθέτης εγκαθιστά την ερωμένη του και στην οποία περιέχονται απρεπείς εκφράσεις, που προκαλούν το κοινό αίσθημα.

IV. Δεν είναι σύμφωνη προς το Σύνταγμα η ακύρωση διαθήκης για το λόγο ότι εγκαθίσταται ως κληρονόμος η ερωμένη του διαθέτη, εφόσον στο κείμενο της διαθήκης δεν περιέχονται προκλητικές και απρεπείς εκφράσεις. Κατά το Σύνταγμα (αρθ. 9 § 1 ες β') «η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη», επομένως προστατεύεται και η ιδιωτική ζωή του διαθέτη. Ο θάνατος δεν αποτελεί λόγο διακοπής αυτής της προστασίας. Γι' αυτόν άλλωστε το λόγο η κοινή νομοθεσία απαγορεύει την 'προσβολή της μνήμης τεθνεώτος' (Π.Κ αρθ. 365). Το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής του διαθέτη δεσμεύει, αφενός τους ιδιώτες να επικαλούνται γεγονότα, αναφερόμενα στην ιδιωτική ζωή του διαθέτη, αφετέρου το δικαστήριο να λάβει υπόψιν και να στηρίξει την κρίση του σε τέτοια γεγονότα. Η επίκληση γεγονότων, αναφερόμενων στην ιδιωτική ζωή του διαθέτη προσβάλλει το αντίστοιχο αμυντικό του δικαίωμα και προκαλεί ανομοιογενή αντίθεση, καθόσον το βασικό στοιχείο της δικαστικής διαφοράς, η ιδιωτική ζωή του διαθέτη, δεν αποτελεί στοιχείο των κληρονομικών σχέσεων, ως σχέσεων που δημιουργούνται μετά το θάνατο του διαθέτη⁴⁴.

8στ.iii. «Κρυφή κάμερα».

Ιδιαίτερα έχει απασχολήσει το ζήτημα της μαγνητοσκόπησης ιδιωτικών ή άλλων κρυφών στιγμών με την τοποθέτηση κρυφής κάμερας. Το ερώτημα που γεννάται στις περιπτώσεις αυτές είναι αν το απαραβίαστο του άρθρου 9^A επιβάλλει τη μη χρήση της βιντεοταινίας αυτής σε συμφωνία με την ρύθμιση του άρθρου 19 § 3 ή αν αντίθετα επιβάλλεται χρήση της μαγνητοταινίας ενόψει άλλων διατάξεων⁴⁵.

9. ΤΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ : ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑ, ΧΡΗΣΤΟΤΗΤΑ

Οι γενικές οριοθετικές ρήτρες: Το άρθρο 5§1 του Συντάγματος ορίζει⁴⁶: «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.»

⁴⁴ ΑΠ (ολομ) 1174/74, ΝοΒ 1975, σελ. 720 και ΑΠ (ολομ) 319/1977, ΝοΒ 1977, σελ. 1334. Βλ. Παράρτημα νομοθεσίας – νομολογίας.

⁴⁵ 451/2000 Συμβούλιο Εφετών, «Κρυφή Κάμερα», ΠοινΧρ/2000 (920)

⁴⁶ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ΄ - Ημιτόμος Ι», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 174 επ.

Γενικές οριοθετήσεις προβλέπονται στα άρθρα 5§1 και 25 του Συντάγματος:

- i. Τα δικαιώματα των άλλων
- ii. Το Σύνταγμα
- iii. Τα χρηστά ήθη
- iv. Η απαγόρευση καταχρηστικής άσκησης και
- v. Η κοινωνική οριοθέτηση

Όπως προκύπτει από τη συστηματική ερμηνεία των δύο παραπάνω άρθρων ο συντακτικός νομοθέτης θέτει τρεις επάλληλες και σε ένα βαθμό αλληλεπικαλυπτόμενες βασικές αρχές της συνολικής έννομης τάξης, τρεις βασικές οριοθετικές ρήτρες, τη ρήτρα της νομιμότητας, τη ρήτρα της κοινωνικότητας και τη ρήτρα της χρηστότητας, καθεμιά από τις οποίες αναλύεται σε μερικότερες.

Οι γενικές οριοθετήσεις με σαφήνεια προκύπτουν από το Σύνταγμα και αποτελούν θεμελιώδεις κανόνες της συνολικής έννομης τάξης και εφαρμόζονται, αφενός μεν στα λεγόμενα «ανεπιφύλακτα» δικαιώματα, αφετέρου στα «περιορισμένα». Πρόκειται για γενικές συνταγματικές αρχές, που αφορούν τη γενικότερη ανθρώπινη δράση μέσα στο όλο δικαίκο σύστημα και διέπουν ολόκληρη την έννομη τάξη.

9α. Η ΡΗΤΡΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ

Η αρχή της συνταγματικής νομιμότητας επιβάλλει σε όλους τους κοινωνούς του δικαίου, ιδιώτες και κρατικά όργανα, να δρουν κατά τρόπο σύμφωνο με το Σύνταγμα και με τους συμφωνούς προς αυτό νόμους⁴⁷. Η άσκηση των συνταγματικών δικαιωμάτων και η δράση των κρατικών οργάνων δεν είναι υπέρνω του Συντάγματος και των νόμων αλλά υπόκειται σε αυτούς. Κάθε ανθρώπινη δράση οφείλει να εναρμονίζεται και να είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα, με όλες δηλαδή τις διατάξεις που έχουν αυξημένη τυπική δύναμη καθώς και με όλες τις διατάξεις του κοινού δικαίου που εξειδικεύουν τις συνταγματικές και είναι σύμφωνες με αυτές.

Το Σύνταγμα τίθεται ως το πλαίσιο της άσκησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, πράγμα που σημαίνει, ότι η ανάπτυξη της προσωπικότητας, και επομένως η άσκηση οποιουδήποτε δικαιώματος, οφείλει να μην παραβιάζει τις συνταγματικές διατάξεις.

9β. Η ΡΗΤΡΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ο συντακτικός νομοθέτης καθιερώνει επίσης την αρχή της κοινωνικότητας⁴⁸. Η αρχή αυτή έχει δύο διαστάσεις : α) προς τον καθένα των κοινωνών και β) προς όλους μαζί, δηλαδή προς το κοινωνικό σύνολο. Στον κάθε κοινωνό χωριστά ο συντακτικός νομοθέτης αναφέρεται με τα «δικαιώματα των άλλων» στο Σ5§1 ενώ στο κοινωνικό σύνολο αναφέρεται με την προάσπιση του γενικού συμφέροντος στο Σ25§1 και στο Σ106§2.

⁴⁷ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ΄ - Ημιτόμος Ι», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 177

⁴⁸ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ΄ - Ημιτόμος Ι», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 178 επ.

Η κοινωνική οριοθέτηση των συνταγματικών δικαιωμάτων αποτελεί καταρχήν πραγματική αναγκαιότητα, που απορρέει απ' αυτή την ίδια την κοινωνική συνύπαρξη. Ο άνθρωπος ζει στα πλαίσια οργανωμένης κοινωνίας και τα δικαιώματά του υπάρχουν μόνο μέσα στην κοινωνία, η οποία και του τα αναγνωρίζει, επομένως και η άσκηση τους μέσα σε αυτήν αναγκαία οριοθετείται από το κοινωνικό περιβάλλον. Η κοινωνική οριοθέτηση δεν είναι περιορισμός αλλά οριοθέτηση στην κυριολεξία του όρου, μιας και δεν περιορίζει μία «προϋπάρχουσα» «απεριόριστη» ελευθερία. Αντίθετα μορφοποιεί την ελευθερία, που αναγνωρίζεται και πρόκειται να ασκηθεί σε δεδομένο κοινωνικό σύνολο.

Η κοινωνική οριοθέτηση

δεν είναι στατική, αλλά παραλλάσσει από εποχή σε εποχή, από κοινωνία σε κοινωνία, όπως επίσης και με βάση τα διάφορα βιοτικά επίπεδα και τις αντίστοιχες δικαιοκτικές περιοχές.

Ο κοινωνικός χαρακτήρας των συνταγματικών δικαιωμάτων είναι δεδομένος, εφόσον το κάθε δικαίωμα έχει λόγο ύπαρξης μόνο υπό την προϋπόθεση της αναγνώρισής του από την κοινωνία. Τον κοινωνικό αυτό χαρακτήρα τονίζει και ο συντακτικός νομοθέτης ορίζοντας στο Σ 25§1, ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου τελούν υπό την εγγύησης του κράτους. Επαναλαμβάνει μάλιστα στο 25§2, ότι η αναγνώριση των θεμελιωδών και απαράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου από την Πολιτεία αποβλέπει στην πραγμάτωση της κοινωνικής προόδου μέσα σε ελευθερία και δικαιοσύνη.

9β.ι. Τα δικαιώματα των άλλων

Στα πλαίσια της ρήτρας της κοινωνικότητας εντάσσεται και ο σεβασμός στα «δικαιώματα των άλλων» του Σ5§1, που έχουν και αυτά το χαρακτήρα γενικής οριοθέτησης⁴⁹. Ο συντακτικός νομοθέτης εδώ εννοεί κυρίως, αλλά όχι μόνο, τα θεμελιώδη δικαιώματα των λοιπών φορέων. Θέτει, λοιπόν, ως βασική αρχή της συνολικής έννομης τάξης, το σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων. Η άσκηση οποιουδήποτε δικαιώματος, πολιτικού, κοινωνικού, οικονομικού, δεν επιτρέπεται εφόσον προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων. Η ελεύθερη δράση του ατόμου στην κοινωνία οριοθετείται από τα δικαιώματα των άλλων, δηλαδή τόσο από τα συνταγματικά, όσο και από τα δικαιώματα τα προβλεπόμενα στην κοινή νομοθεσία.

9γ. Η ΡΗΤΡΑ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΟΤΗΤΑΣ

Στη γενικότερη ρήτρα της χρηστότητας περιλαμβάνονται ο σεβασμός των χρηστών ηθών, η απαγόρευση της καταχρηστικής άσκησης και η τήρηση της καλής πίστης. Και η αρχή αυτή αποτελεί γενικότερη συνταγματική οριοθέτηση, που διέπει τη δράση των ιδιωτών και των κρατικών οργάνων.

9γ.ι. Τα χρηστά ήθη

⁴⁹ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ΄ - Ημιτόμος Ι», Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 184 επ.

Χρηστά ήθη κατά τον Γεωργιάδη είναι «οι κρατούσες αντιλήψεις του μέσου χρηστού ανθρώπου για το ποια συμπεριφορά ανταποκρίνεται στις επιταγές της κοινωνικής ηθικής». Δεν υπάρχει μία ενιαία έννοια για τα χρηστά ήθη αλλά αυτή διαμορφώνεται και μεταβάλλεται αντικειμενικά με αναφορά στις αντιλήψεις που επικρατούν σε ορισμένο χρονικό πλαίσιο γενικά στην κοινωνία ή ειδικά σε κάθε χωριστό συναλλακτικό κλάδο, και σε συνάρτηση με τις κατά περίπτωση περιστάσεις. Τα χρηστά ήθη ως γενική ρήτρα εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση και συντρέχουν με τις ειδικές ρυθμίσεις και ασφαλώς δεν αποκλείονται από αυτές, όπως άλλωστε συμβαίνει στις ανάλογες περιπτώσεις, που υπάγονται στο ρυθμιστικό πεδίο του Αστικού Κώδικα. Στις γενικές οριοθετήσεις της δράσης του ατόμου, ανήκει και η απαγόρευση παραβίασης των χρηστών ηθών.

9γ. ii. Η απαγόρευση κατάχρησης

Με την έννοια κατάχρηση δικαιώματος εννοείται η νομότυπη πλην όμως υπερβολική και για το λόγο αυτό αποδοκιμαζόμενη από την έννομη τάξη άσκηση δικαιώματος. Κατά το Σ25§3 η καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται. Πρόκειται για βασικό αξίωμα του δικαίου που απαγορεύει την κατάχρηση τόσο στο πλαίσιο των σχέσεων κράτους-πολιτών, όσο και στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ ιδιωτών αποκλειστικά. Πρόκειται για αντικειμενικό κανόνα δικαίου που ισχύει στη συνολική έννομη τάξη, τόσο στο χώρο του ιδιωτικού όσο και στο χώρο του δημοσίου δικαίου όπως προκύπτει από τη διάταξη του Σ25§1 εδ. γ'. Η αρχή της απαγόρευσης της κατάχρησης δικαιώματος αποτελεί γενικότερη αρχή του δικαίου, η αντίστοιχη διάταξη του κοινού δικαίου είναι η διάταξη του άρθρου 281 του Αστικού Κώδικα, η οποία αποτελεί εξειδίκευση της ιεραρχικά ανώτερης συνταγματικής διάταξης.

10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η γενετήσια ελευθερία κατοχυρώνεται βασικά από το ισχύον Σύνταγμα. Μια γρήγορη όμως εξέταση της κείμενης νομοθεσίας είναι ικανή να πείσει πως η συνταγματική κατοχύρωση της γενετήσιας ελευθερίας δε βρίσκει αυτή τη στιγμή στο νόμο όση εφαρμογή της αρμόζει.

Προς αυτήν την κατεύθυνση, χρησιμοποιώντας πάντα ως βασικό κριτήριο τη συναίνεση, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να προστατεύονται από διακρίσεις τα πρόσωπα που επιλέγουν σεξουαλικές συμπεριφορές στον ιδιωτικό τους βίο, που απομακρύνονται από τις επιταγές των στερεότυπων παλαιότερων παραδοσιακών ηθικών. Χρησιμοποιούμε τον όρο 'πρόσωπα', γιατί οι όροι άτομο, ατομικό δικαίωμα κ.ο.κ δημιουργούν ίσως την εντύπωση ότι εμμένουμε σε μια ατομικιστική, αστική θεώρηση των συνταγματικών ελευθέρων. Κάθε άλλο. Απλώς πιστεύουμε ότι μόνο οποίος νιώθει ελεύθερος στην ερωτική – ιδιωτική του ζωή, απαλλαγμένος από καταπιέσεις και διωγμούς, μπορεί να ισχυρισθεί ότι είναι ελεύθερος και στον κοινωνικό και στον πολιτικό του βίο. Γενικότερα. Εάν η νομική προστασία των ατομικών ελευθέρων είναι ένα από τα επιτεύγματα της δημοκρατίας, ωστόσο αποτελεί πια ιστορική κατάκτηση που αφορά τις οποίες σχέσεις εξουσίας. Γι' αυτό, όπως επισημαίνει ο Αρ. Μάνεσης, « η κοινωνική δημοκρατία, όταν εγκαθιδρυθεί, κινδυνεύει

να παραφθαρεί και διαστρεβλωθεί αναπόφευκτα [...], εάν αγνοήσει τα ιστορικά επιτεύγματα της πολιτικής δημοκρατίας».

11. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η γενετήσια ελευθέρια είναι το δικαίωμα του προσώπου να αναπτύσσει σεξουαλική δραστηριότητα εφόσον, καθόσον, όποτε, όπως και με όποιον θέλει (σ' ό,τι αφορά την τελευταία αυτή διάσταση με την προϋπόθεση εννοείται ότι το άλλο πρόσωπο συναινεί). Δεν κατοχυρώνεται ρητά στο Ελληνικό Σύνταγμα, εντάσσεται όμως στο προστατευτικό περιεχόμενο της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Αυτή δεν εκτείνεται πάντως και στο δικαίωμα του προσώπου να τυποποιεί νομικά τη σχέση του με άλλο πρόσωπο, κυρίως διότι εκεί όπου ο συντακτικός νομοθέτης θέλησε να καθιερώσει μια παρόμοια υποχρέωση, το έπραξε ρητά (γάμος). Από την άλλη πλευρά ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί να απαγορεύσει ή, πολύ περισσότερο, να ποινικοποίηση έστω και αποκλίνουσες από τα κοινά παραδεκτά κοινωνικά πρότυπα μορφές σεξουαλικής δραστηριότητας, εφόσον αυτές τελούνται μεταξύ συναινούντων ενήλικων και πάντα στη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής, η οποία και κατοχυρώνεται ρητά στο Ελληνικό Σύνταγμα. Η ρήτρα των χρηστών ηθών καταρχήν δεν μπορεί να καταλάβει τις ιδιωτικές συμπεριφορές και δεν μπορεί να δικαιολογήσει την προσβολή του δικαιώματος των παραπάνω να είναι διαφορετικοί από τους άλλους. Σε όμοια συμπεράσματα οδηγεί άλλωστε, σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η επιταγή σεβασμού του ιδιωτικού βίου κατ' άρθρο 8 § 1 ΕΣΔΑ.

12. SUMMARY

Sexual freedom is the right of the man to develop his/her sexual activity as long as, as far as, whenever, however and with anybody he/she wants – concerning this last aspect, provided that the other person agrees -. Sexual freedom is not part of the rights that the Greek Constitution protects, but it is considered as an aspect of the general personal freedom that is protected by the first paragraph of the fifth article. However it does not extend to the right of the person to legalise its relation with another person, mostly because, anytime the constitutional legislator wanted to establish such a common legislator's obligation, he made it clearly (eg marriage). On the other hand, the common legislator cannot prohibit, or more, cannot penalize even the diverged from the generally accepted models of sexual activity, aspects, provided that they take place in private between adults and in the sphere of the so called private life, which is protected by the Greek Constitution. The virtuous morals clause cannot in the first place embrace the private behaviors and cannot justify the infringement of the people's right to differ from the others. Besides, the injunction to respect the personal life from the eighth article of the European Convention of Human Rights leads us to the same conclusion, in relation to the European Court of Human Rights' jurisprudence.

13. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ – ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

13α. Αριθ. 1174/1974 ΑΠ Ολομελείας

Πρόεδρος ο κ. Δ. ΜΑΡΓΕΛΟΣ

Εισηγητής ο κ. Ν. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ αρεοπαγίτης

Δικηγόροι οι κ.κ. Κ. Χασάπης, Ε. Μπαρόλας

Διαθήκη. – αντίθεσις εις χρηστά ήθη. – Κρίσις κατ' αρχήν εκ χρόνου συντάξεως διαθήκης. - μεταβολαί επερχόμεναι του χρόνου συντάξεως διαθήκης επηρεάζουσαι χαρακτήρα ανηθικότητος και κρίσιν περί αντιθέσεως εις χρηστά ήθη. – διαθήκη εγκαθιστώσα παλλακίδα κατά παράλειψιν μήτρας προαποβιώσασης διαθέτου. - δεν συνιστά αντίθεσιν εις χρηστά ήθη. Εγκατάστασις προσώπου μεθ' ου ο διαθέτης ετέλει εν παλλακεία. - αντίθεσις εις χρηστά ήθη εφ' όσον η τοιαύτη εγκατάστασις συνιστά εκδήλωσιν αδικαιολόγητου περιφρονήσεως προς εγγυήτατα μέλη της νομίμου οικογενείας του διαθέτου οια νοούνται τέκνα, σύζυγος, γονείς διαθέτου και αδελφοί.

Επειδή, εκ τον συνδυασμού ίδια: των διατάξεων των άρθρο 178, 1711, 1846 ΑΚ, σαφώς συναγεται ότι το ζήτημα της αντιθέσεως της διαθήκης εις τα χρηστά ήθη κρίνεται κατ' αρχήν εκ του χρόνον συντάξεως αυτής, αφού ο λόγος της αντιθέσεως τελευταίας τίνος διατάξεως εις τα χρηστά ήθη έγκειται συν άλλοις εις τας εν αυτή εκδηλουμένας και επιδιωκομένας ανεντίμους διαθέσεις του διαθέτον, δοθέντος όμως ότι η διαθήκη καθίσταται ενεργός μόνον διά του θανάτου του διαθέτον και από τούτου και θέμα αντιθέσεως αυτής τα χρηστά ήθη ανακύπτει, αφενός γεννώνται έννομοι εκ ταύτης συνέπειαι, ήτοι από της επαγωγής, οι δε αντίθεσις προς τά χρηστά ήθη κρίνεται βάσει των περί αυτών εν τω χρόνω του θανάτου του διαθέτον κρατούντων, παρέπεται ότι επερχόμεναι μετά την σύνταξιν της διαθήκης μέχρι του θανάτου του διαθέτον μεταβολαί εις τας υφισταμένας κατ' αυτήν και προσδιδούσας εις την διαθήκην χαρακτήρα ανηθικότητος πραγματικάς περιστάσεις, δύνανται να αντιδράσουν επί της κρίσεως περί της αντιθέσεως ή μη της τελευταίας διατάξεως εις τα χρηστά ήθη. Ούτω διάταξις τελευταίας βουλήσεως, δι' ης καταλείπεται περιουσία εις πρόσωπον μεθ' οι ο διαθέτης ετέλει εις σχέσιν παλλακειάς, δεν δύναται να θεωρηθή ότι αντιβαίνει εις τα χρηστά ήθη εάν το μέλος της νομίμον οικογένειας του διαθέτου διά την παράλειψιν του οποίου προσάπτεται εις την τελευταίαν διάταξιν ανηθικότης προαπεβίωσε του διαθέτου, έκτος αν διά τον θάνατον αυτού είναι υπάιτιον το τιμηθέν πρόσωπον.

Κατ' ακολουθίαν ο αγωγικός ισχυρισμός, καθ' ον η επίμαχος διαθήκη τυγχάνει άκυρωσ αντικειμένη εις τα χρηστά ήθη επί τω λόγω ότι ο «ο διαθέτης, εγκαταστήσας εν αυτή κληρονόμον την εναγομένην παλλακίδα αυτού παρέλειψε να τιμήση δι' αυτής την τότε εν ζωή ευρισκομένην, προαποβιώσασαν δε του διαθέτου, μητέρα του και μητέρα των εναγόντων αδελφών αυτού», δεν ασκεί ουσιώδη επιρροήν εις την έκβασιν της δίκης, το δε εκδόν την προσβαλλομένην απόφασιν Έφετείον αντιπαρελθόν αυτόν ουδόλως παρέλειψε να λάβη υπ' όψιν πράγματα προταθέντα και έχοντα ουσιώδη έπιρροην εις την έκβασιν της δίκης, ο δε περί του εναντίου εκ του άρθρο 559 έδ. 8 ΚΠολΔ πρώτος λόγο αναρέσεως είναι ως αβάσιμος απορριπτέος.

Επειδή η διά διατάξεως τελευταίας βουλήσεως κατάλειψις περιουσίας εις πρόσωπον, μεθ' ου ο διαθέτης ετέλει εις σχέσιν παλλακειάς, δεν ενέχει καθ' εαυτήν περιεχόμενον

αντικείμενον εις τα χρηστά ήθη, εκτός αν εν τη συγκεκριμένη περιπτώσει η τελευταία αυτή διάταξις ως εκ του τρόπου, καθ' ον εγένετο, συνιστά εκδήλωσιν αδικαιολογήτου περιφρονήσεως προς εγγυήτατα πρόσωπα της νομίμου οικογένειας του διαθέτου, οια δύνανται να είναι και οι αδελφοί αυτού. 'Οθεν κρίνασα η προσβαλλομένη απόφασις ότι οι ενάγοντες αδελφοί του διαθέτου και η σύζυγος μεταποβίωσαντος αυτού αδελφού του, ως μη δυναμένων νόμω των αδελφών να είναι εγγύτατα μέλη της νομίμου οικογένειας του διαθέτου, οια δύνανται να είναι μόνον τέκνα, σύζυγος και γονεΐς αυτού, δεν νομιμοποιούνται εν τη ασκήσει της εν δίκη αγωγής, διωκούσης (κυρίως) την αναγνώρισιν της ακυρότητος της εν αυτή διαθήκης επί τω λόγω ότι εγκατέστησε δι' αυτής μοναδικήν κληρονόμον του την εναγομένην, μεθ' ης ετέλε εις σχέσιν παλλακείας, η δε εγκατάστασις ταύτης αντιβαίνει εις τα χρηστά ήθη κατά τα ειδικώτερον εν αυτή εκτιθέμενα, συνακολούθως δ' απορρίψαν και κατά την βάσιν ταύτην την αγωγήν, εσφαλμένως ηρμήνευσε και εφήρμοσε την διάταξιν του άρθρου 178 ΑΚ, και αναιρετέαν κατέστησε την απόφασίν του κατα τον περί τούτου εκ του άρθρου 559 εδ. 1 ΚΠολΔ βάσιμον τρίτον λόγον αναιρέσεως.- (Αναιρείται η Εφ. Αθ. 4717[1972]).

13β. Αριθ. 319/1977 ΑΠ Τμ.

(Προεδρεύων ο κ. Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΟΣ αντιπρόεδρος

Εισηγητής ο κ. Σ. ΝΤΑΛΛΑΣ αρεοπαγίτης

Δικηγόροι οι κ.κ. Σ. Πάλλης, Σ. -Τζονβελόπουλος, Π. Κανελλόπουλος, Μ. Μελλίδης Διαθήκη. - κατάλειψη περιουσίας σε παλλακίδα που έγινε γι' ανταμοιβή για εξώγαμες σαρκικές σχέσεις ή για συνέχιση τέτοιων σχέσεων στο μέλλον. - αντίθεση στα χρηστά ήθη εφ' όσον αποκλείεται ή περιορίζεται το κληρονομικό δικαίωμα πλησιεστέρων συγγενών του διαθέτου (διαφωνία και παραπομπή στην Ολομέλεια).

Επειδή αντίκειται εις τα χρηστά ήθη και είναι ως εκ τούτου άκυρος κατ' άρθρο 178 ΑΚ διάταξις τελευταίας θελήσεως όταν αυτή – κατά το σαν αίτιον, το περιεχόμενον και τον σκοπόν του διαθέτου, λαμβανομένων υπ' όψιν και του συνόλου των συνοδευουσών την διάταξιν συνθηκών και περιστάσεων – δεν συμβιβάζεται προς την ήθικην τάξιν κατά την εκάστοτε γενικήν αντίληψιν χρηστώς και εμφρόνως σκεπτομένου κοινωνικού ανθρώπου. Δεν τελεί επομένως εν αρμονία προς τα χρηστά ήθη η εγκατάστασις ως κληρονόμου. γυναικός μεθ' ης ό διαθέτης διετήρει εξωγάμους σαρκικές σχέσεις, εάν η εγκατάστασις εγένετο δι' ανταμοιβήν της σαρκικής συναφείας ή προς συνέχισιν τοιούτων σχέσεων εν τω μέλλοντι, εντεύθεν δε αποκλείεται ή περιορίζεται το κληρονομικόν δικαίωμα εγγυτέρων συγγενών του διαθέτου. Εν προκειμένω, καθ' α εκ της αναιρετικής αποφάσεως δείκνυται, το εκδόν την προσβαλλομένην απόφασιν Έφετεΐον εδέξατο ότι ο κατά την 27.12.1971 αποβιώσας Π.Β.***, πταισματοδίκης Πειραιώς τυγχάνων, δια της από 3.5.1971 νομίμως δημοσιευθείσης ιδιογράφου διαθήκης του, ώρισε τα έξης: «Διορίζω εκτελεστήν της διαθήκης μου τον δικηγόρον Αθηνών Π.Κ.***. Εγκαθιστώ κληρονόμους μου τους: 1) Αγγελικήν θυγ. Ν.Κ.***, κάτοικον Ζακύνθου, 2) Εύχαριν Π.*** το γένος Φ.Γ.*** κάτοικον Νέας Ιωνίας Αττικής Μ. 20, προσωρινώς διαμένουσαν εις Λονδίνον, 3) την σύζυγόν του Μαρίαν, την οποίαν περιορίζω εις την νόμιμον μοΐραν, καθ' όσον μετ' αυτής ευρίσκομαι εν διαστάσει από του έτους 1956. Ο εκτελεστής της διαθήκης θα εκποιήση πάσαν ακίνητον περιουσίαν μου, θα εισπράξη τας συναλλαγματικές που μου οφείλουν, θα εισπράξη και το εφ' άπαξ του Ταμείου Δημοσίων Υπαλλήλων. Μετά την αφαιρέσιν των εξόδων και της αμοιβής του θα

διανείμη όλην την περιουσίαν μου ως ακολούθως. Τα είκοσι πέντε τοις εκατόν (25%) θα λάβη η σύζυγός μου. Η Ε.Π.** θα λάβη τα είκοσι τοις εκατόν (20%). Η Αγγελική Κ.** θα λάβη πάντα τα εν τη οικία μου ευρισκόμενα πράγματα και το εναπομένον υπόλοιπον της περιουσίας μου. Η Αγγελική Κ.** επιθυμώ να παραδώσω όσα κρίνει εκ της βιβλιοθήκης μου βιβλία εις την Δημοσίαν Βιβλιοθήκην Ζακύνθου εις ανάμνησίν μου», ότι ο διαθέτης είχε έλθει εις γάμον μετά της πρώτης των αναιρεσιβλήτων την 29.2.1955, μετά επτάμηνον δε συμβίωσιν την ηνάγκασε να αποχωρήση της συζυγικής οικίας, χωρίς μέχρι του θανάτου του να επανέλθη εις αυτήν και δη ήγειρε κατ' αυτής τρεις αγωγάς διαζυγίου απορριφθείσας, ότι ο διαθέτης, έχων μεγάλην ροπήν προς τας σαρκικάς ηδονάς, συνεδέθη από του έτους 1960 ερωτικώς μετά της συνομηλικού του πρώτης των αναιρεσειουσών και της κατά τίνα έτη νεωτέρας του δευτέρας τούτω, τας οποίας εδέχετο εις την εν Αθήναις οικίαν του, συνεχίσας τας μετ' αυτών σχέσεις του μέχρι του θανάτου του και ότι εκάστη των αναιρεσειουσών ετέλει εν γνώσει των μετά της ετέρας ερωτικών σχέσεων του διαθέτου, αμφότεραι είχαν λάβει παρ' αυτού κατά καιρούς διάφορα χρηματικά ποσά και η πρώτη εφρόντιζε δια την υπό ετέρων γυναικών παροχήν σαρκικών ηδονών προς αυτόν. Κρίναν ακολούθως το Έφετείον ότι ή εν τη διαθήκη εγκατάστασις των δυο πρώτων αναιρεσειουσών εγένετο «προς ανταμοιβήν αυτών δια τας υπ' αυτών παρεχομένας σαρκικάς ηδονάς και δια την συνέχισιν της μεταξύ αυτών και του διαθέτου ερωτικής συναφείας» και ότι η διαθήκη, ήτις «δια του περιεχομένου της εκδηλοί ηθικήν διαστροφήν και εξουθενωτικήν κατάπτωσιν του διαθέτου τοιαύτη ώστε και εγγυήτατοι και προσφιλείς συγγενές, οιος και ο παρεμβαίνων αδελφός του, ν' αγνοηθώσι παρ' αυτού», αντιβαίνει εις τα χρηστά ήθη, εδέχθη δι' εξαφανίσεως της εκκληθείσης πρωτοδίκου αποφάσεως την αγωγήν της πρώτης των αναιρεσιβλήτων, συζύγου του διαθέτου, ως και την πρόσθετον υπέρ αυτής παρέμβασιν του δευτέρου των αναιρεσιβλήτων αδελφών του, διώκουσα την αναγνώρισιν ως άκυρου της διαθήκης καθ' ο αντιβαινούσης εις τα χρηστά ήθη. Εχώρησε δε η αναίρεσις της ούτως αποφηναμένης αποφάσεως δια τον εν τω άρθρο 559 § 1 ΚΠολΔ λόγον παραβιάσεως της διατάξεως του άρθρο 178 ΑΚ και δη επί τω ότι η δια της επιμάχου διαθήκης κατάλειψις της νομίμου μοίρας εις τη σύζυγον, δικαιουμένην ως χήραν πταισματοδίκου, έχοντος βαθμόν Πρωτοδίκου και υπηρεσίαν 24 ετών, συντάξεως εκ τε του Δημοσίου Ταμείου και του Ταμείου Νομικών, δεν δύναται – υπό τας προεκτεθείσας περιστάσεις και εν όψει του ότι ή μεταξύ του διαθέτου και της πρώτης των αναιρεσιβλήτου έγγαμος συμβίωσις δήρηκεσε μόνον επί επτά μήνας και ότι από της διακοπής της συμβιώσεως μέχρι του θανάτου του διαθέτου οι σύζυγοι έζησαν εν διαστάσει – να θεωρηθή ως ενέχουσα εκδήλωσιν αδικαιολογήτου περιφρορήσεως του διαθέτου προς την σύζυγον του, αντιβαινούσα εκ τούτου εις τα χρηστά ήθη και εντεύθεν άκυρος κατ' άρθρο 178 ΑΚ, έστω και εάν η εις τας δύο πρώτας των αναφεισθεισών κατάλειψις της υπολοίπου περιουσίας του διαθέτου εγένετο προς ανταμοιβήν των δια τας παρεχομένας προς αυτόν σαρκικάς ηδονάς και δια την συνέχισιν αυτών. Ούτως όμως το τμήμα της παραπομπής, έχον την εν αρχή της παρούσης διατυπωμένην γνώμην επί του νομικού ζητήματος, δι' ο ανηρέθη η απόφασις του Εφετείου, ευρίσκειται εν διαφωνία προς την δια της ανααιρετικής αποφάσεως εξενεχθείσαν και δέον όπως, κατ' άρθρο 580 § 4 ΚΠολΔ, παραπέμφθη η υπόθεσις εις την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου προς άρσιν της διαφωνίας.

ΠΟΙΝΧΡ/2000 (920)

Συκοφαντική δυσφήμιση. Στοιχεία του αδικήματος. Λόγοι άρσης του άδικου χαρακτήρα της απλής δυσφήμισης. Εκδήλωση δικαιολογημένου ενδιαφέροντος. Πότε υφίσταται. Απαλλαγή δημοσιογράφων, οι οποίοι φιλοξένησαν στην εκπομπή τους και πήραν συνεντεύξεις από κληρικούς, οι οποίοι κατονόμαζαν άλλους κληρικούς ως ομοφυλόφιλους. Κρίση ότι δεν συντρέχει συκοφαντική δυσφήμιση, ούτε υφίσταται σκοπός εξουβρίσεως και ότι αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της απλής δυσφήμισης, λόγω δεδικοιολογημένου ενδιαφέροντος. Αιτιολογημένο το σχετικός βούλευμα, το οποίο ορθά εφάρμοσε τις ουσιαστικές διατάξεις, χωρίς να τις παραβιάσει εκ πλαγίου. Περιστατικά.

Ποινική Δικονομία. Λόγοι αναίρεσης. Υπέρβαση εξουσίας. Το Δικαστήριο δεν υποχρεούται να διατάξει την αυτοπρόσωπη εμφάνιση του πολιτικώς ενάγοντα.

13γ. Αριθμ. 451/2000 ΑΠ (σε Συμβούλιο)

Προεδρεύων ο Αντιπρόεδρος Κ. Λυμπερόπουλος
Εισηγητής ο Αρεοπαγίτης Γ. Βρέττας
Εισαγγελεύς Β. Παπαδάκης

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ :

Η παραβίαση από το Συμβούλιο Εφετών της υποχρέωσής του να διατάξει την αυτοπρόσωπη εμφάνιση ενώπιόν του, του πολιτικώς ενάγοντα σύμφωνα με τα άρ. 309 παρ. 2 και 316 παρ. 2 ΚΠΔ δεν αποτελεί υπέρβαση εξουσίας και δεν ιδρύει τον αντίστοιχο από το άρ. 484 παρ. 1ζ' ΚΠΔ λόγο αναίρεσης ούτε θεμελιώνει άλλο λόγο από τους περιοριστικώς αναφερόμενους στη διάταξη αυτή. Συνεπώς είναι απαράδεκτοι και γι' αυτό απορριπτέοι οι δεύτερος και τρίτος λόγοι της κρινόμενης αίτησης με τους οποίους πλήττεται το προσβαλλόμενο βούλευμα για την σιγή και χωρίς καμία αιτιολογία απόρριψη του αιτήματος του ανααιρεσείοντος πολιτικώς ενάγοντος προς αυτοπρόσωπη εμφάνισή του στο Συμβούλιο Εφετών. Ομοίως απορριπτέος ως απαράδεκτος είναι και ο πρώτος λόγος αναίρεσεως με τον οποίο πλήττεται το προσβαλλόμενο βούλευμα για λαθμενή εκτίμηση των αποδείξεων. Ακόμη οι λόγοι αναίρεσης έβδομος και όγδοος κατά τους οποίους το εκδόσαν το προσβαλλόμενο βούλευμα Συμβούλιο Εφετών (7) υπερέβη την εαυτού εξουσία και άσκησε δικαιοδοσία την οποία δεν του δίδει ο νόμος ίδια δε αποφάνθηκε περί ύπαρξης των στοιχείων του νόμου προς στοιχειοθέτηση των άνω εγκληματικών πράξεων και (8) αγνόησε αποδεικτικά έγγραφα αδιαμφισβήτητης γνησιότητας από τα οποία αποδεικνύεται ότι το συγκεκριμένο αδίκημα διαπράχθηκε απ' αυτούς, είναι επίσης απορριπτέοι ως απαράδεκτοι λόγω της αοριστίας τους.

Από τις διατάξεις των άρ. 362 και 363 ΠΚ συνάγεται ότι το έγκλημα της συκοφαντικής δυσφήμισης περιλαμβάνει αντικειμενικά μεν τον ισχυρισμό ή τη διάδοση από τον υπαίτιο, ενώπιον τρίτου, γεγονότος που μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη άλλου, υποκειμενικά δε τη γνώση ότι το ισχυριζόμενο ή διαδιδόμενο γεγονός μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη άλλου και τη θέληση να γίνει ο ισχυρισμός ενώπιον τρίτου ή να διαδοθεί το βλαπτικό αυτό γεγονός. Απαιτείται επίσης το ισχυριζόμενο ή

διαδιδόμενο από το δράστη γεγονός να είναι ψευδές και ο δράστης να τελεί σε γνώση του ψεύδους. Ως γεγονός νοείται κάθε συγκεκριμένο περιστατικό του εξωτερικού κόσμου παρόν ή παρελθόν που υποπίπτει στις αισθήσεις και μπορεί να αποδειχθεί αλλά και κάθε συγκεκριμένη σχέση ή συμπεριφορά που αναφέρεται στο παρόν ή το παρελθόν και υποπίπτει στις αισθήσεις, αντίκειται στην ηθική και την ευπρέπεια και μπορεί, όταν ανακοινωθεί σε τρίτο να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη άλλου. Περαιτέρω σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 367 ΠΚ ο άδικος χαρακτήρας των εξυβριστικών ή δυσφημιστικών εκδηλώσεων αίρεται εκτός άλλων περιπτώσεων και όταν αυτές γίνονται για την εκτέλεση νομίμων καθηκόντων, την άσκηση νόμιμης εξουσίας, τη διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον με την προϋπόθεση ότι οι εκδηλώσεις αυτές δεν περιέχουν τα ουσιαστικά στοιχεία της συκοφαντικής δυσφήμισης και αποτελούν στη συγκεκριμένη περίπτωση το επιβαλλόμενο και αντικειμενικώς αναγκαίο μέσο για τη διαφύλαξη του δικαιώματος ή την ικανοποίηση του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος και ο σκοπός του δράστη δεν κατευθύνεται στην προσβολή της τιμής του άλλου. Περίπτωση εκδήλωσης δικαιολογημένου ενδιαφέροντος κατά την έννοια της προαναφερθείσας διάταξης συντρέχει όταν η εκδήλωση αυτή, αποτελώντας περιεχόμενο οφειλόμενης ή επιθυμητής φροντίδας του δράστη για την εξυπηρέτηση σκοπού του, δεν είναι αντίθετη με το δίκαιο και τα χρηστά ήθη και ισοσταθμίζεται ή δεν είναι φανερά δυσανάλογη με την εξυπηρέτηση του συγκεκριμένου σκοπού η οποία (εξυπηρέτηση) δεν είναι δυνατή με άλλο τρόπο.

Τέλος έλλειψη της κατά τα άρ. 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ επιβαλλόμενης ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας του βουλεύματος η οποία ιδρύει τον από το άρ. 484 παρ. 1^{Ε'} ΚΠΔ λόγο αναίρεσης υπάρχει όταν προκειμένου για απαλλακτικό βούλευμα, δεν αναφέρονται σ' αυτό με σαφήνεια και πληρότητα τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από την ανάκριση και στηρίζουν την κρίση του Συμβουλίου για την ανυπαρξία αποχρώσεων ενδείξεων ενοχής για παραπομπή του κατηγορούμενου στο ακροατήριο, τα αποδεικτικά μέσα από τα οποία προέκυψαν αυτά και οι συλλογισμοί με βάση τους οποίους το Συμβούλιο έκρινε, υπάγοντας αυτά στην ουσιαστική διάταξη που εφήρμοσε ότι δεν υπάρχουν αποχρώσεις ενδείξεις ενοχής για την παραπομπή του κατηγορούμενου στο ακροατήριο για το έγκλημα για το οποίο ασκήθηκε κατ' αυτού ποινική δίωξη. Εξάλλου περίπτωση εσφαλμένης εφαρμογής της ουσιαστικής ποινικής διάταξης που εφαρμόστηκε στο βούλευμα, η οποία ιδρύει λόγο αναίρεσής του από το άρ. 484 παρ. 1Β' ΚΠΔ υπάρχει και όταν η διάταξη αυτή παραβιάστηκε εκ πλαγίου πράγμα που συμβαίνει όταν στο βούλευμα εμφοιλοχωρούν κατά την έκθεση και ανάπτυξη των πραγματικών περιστατικών ασάφειες, αντιφάσεις και λογικά κενά με αποτέλεσμα να καθίσταται ανέφικτος ο αναρρητικός έλεγχος για την ορθή ή μη εφαρμογή του νόμου, οπότε το βούλευμα στερείται νόμιμης βάσης.

Στην προκείμενη περίπτωση το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς με το προσβαλλόμενο βούλευμά του δέχτηκε ότι από το σύνολο του αποδεικτικού υλικού που συγκεντρώθηκε κατά την προανάκριση και συγκεκριμένα από τις καταθέσεις των μαρτύρων, τα έγγραφα, τα υπομνήματα και την απολογία του δεύτερου κατηγορουμένου [προέκυψαν] τα ακόλουθα. Ο δημοσιογράφος Ε.Τ. (α' κατηγορούμενος) ήταν, στον κρίσιμο εδώ χρόνο, υπεύθυνος της εκπομπής «Κ.Τ.» του τηλεοπτικού Σταθμού «Σ.», που εδρεύει στο Ν. Φάληρο Πειραιώς. Στις 18.11.1996, στα πλαίσια της εκπομπής αυτής, της οποίας αντικείμενο ήταν δημοσιογραφική έρευνα σχετικά με διάφορα εκκλησιαστικά θέματα, κυρίως της περιφέρειας αρμοδιότητας της Ι.Μ.Κ., ανάμεσα στα οποία και καταγγελίες διαφόρων προσώπων για ερωτικά και οικονομικά σκάνδαλα εγκαταβιούντων στην Ι.Μ.Ο.Θ.Κ. μοναχών, προβλήθηκε μια βίντεοσκοπημένη συνέντευξη του ιερέα Α., την οποία είχε λάβει ο

δημοσιογράφος Σ. (β' κατηγορούμενος), συνεργάτης του πρώτου κατηγορουμένου, καθώς και μια συνέντευξη του ιερομόναχου Μ. Οι συνεντεύξεις αυτές αναφέρονταν και στους εγκαλούντες Σ., Αρχιμανδρίτη, κατηγούμενο της πιο πάνω Ι.Μ., και στον Αρχιμανδρίτη Γ. (εκκαλούντα και ήδη αναιρεσιόντα), που ανήκε και μόναζε στην ίδια ως άνω Ιερά Μονή. Οι παραχωρήσαντες τις παραπάνω συνεντεύξεις κληρικοί ισχυρίστηκαν, ενώπιον όλων εκείνων που έλαβαν μέρος στην παρουσίαση της εν λόγω εκπομπής και των ακροατών του ως άνω τηλεοπτικού σταθμού, διάφορα γεγονότα που σχετίζονταν με την όλη συμπεριφορά των εγκαλούντων, η οποία ουσιαστικά τους αναδείκνυε σε ομοφυλόφιλους και ενόχους οικονομικών εγκλημάτων, με αποτέλεσμα, έτσι, να τίθεται σε σοβαρή δοκιμασία και να αμφισβητείται η ηθική τους υπόσταση. Συγκεκριμένα, ο ιερέας Α. στην εν λόγω συνέντευξή του ανέφερε για τον μηνυτή, ήδη εκκαλούντα, Ι.-Π.Γ., ως προς τον οποίο ερευνάται η υπόθεση στο στάδιο αυτό, ότι «... κάποιος Γ.Ι., ο οποίος ήταν στη Λήμνο και τον διώξανε για οικονομικές ατασθαλίες νομίζω... Τον διώξανε... Αυτός είχε έναν θείο, που είχε μαλάκυνση εγκεφάλου, και είχε διώξει αυτός ο Γ., είχε διώξει όλους από τα γραφεία, και κάποιες οικονομικές ατασθαλίες είχε κάνει, είχε κλέψει κάποια χρήματα και τον διώξανε. Μαζί με τον Δεσπότη τους διώξανε. Δεν τους άφησαν να κατέβουν από το καράβι καθόλου ...», ότι «... Εμφανίζονται ανιψιοί, όλοι κουνιστοί φαίνονται εκεί πέρα τι γίνεται δεν ξέρω... Δεν ξέρω τι γίνεται.... Ανίψια μου λέει είναι. Κάτι παιδάκια εκεί πέρα...», ότι «... εκείνος που ξέρει πολλά είναι ο παπάς ο Σ. ο Μ. Τον είχανε τρία χρόνια στο μοναστήρι και τον εκμεταλλευόντουσαν. Τον είχανε διάκο δεν τον κάνανε παπά, τού' χανε φάει 18,20 εκατομμύρια, δεν ξέρω πόσα του έχουνε φάει. Βγαίνει έξω στον κόσμο και τα λέει όλα. Και στις τοπικές εφημερίδες τα έχει πει. Τα λέει παντού... Και στον κόσμο τα λέει. Κάπου δεν πήγαινε άλλο ...» και ότι «... του συνέστησα ένα φίλο μου, ο οποίος ήταν αδελφή...». Περαιτέρω, ο ιερομόναχος Σ.Μ. ανέφερε για τον ίδιο εγκαλούντα, ήδη εκκαλούντα, ότι «... Αφού κουβαλήθηκε αυτό το άτομο εδώ κάτω άρχισε μια κατάσταση στο μοναστήρι που δεν μπορούσα να ζήσω. Είχε έρθει ένας... κάποιος Κ.... είχαν πάει στο κάστρο της χώρας και παρακαλούσε γονατιστός μπορώ να πω ο Γ. και ασέλγειες και τέτοια...», ότι «... ακούγονται διάφορα πράγματα πάρα πολλά, ειδικά για τον Γ., ειδικά για τον Γ. λυσάνε και οργιάζουν οι φήμες σ' ολόκληρα τα Κύθηρα», ότι «... εδώ στα Κύθηρα θα χυθεί το αίμα μας αλλά δεν θα περάσει του Ι.Γ. Δεν θα πετιόνται έτσι οι ιερείς και θα τιμωρούνται τη μια ο π.Θ., την άλλη ο π.Γ., την άλλη ο π.Σ. για τις διαθέσεις και τις ορέξεις του Γ. Αυτά θα σταματήσουν. Τα Κύθηρα θα ξεσηκωθούν και θα τον πετάξουν στη θάλασσα, όχι με τις τομάτες και τα αχλάδια που έφυγε από τη Λήμνο παρά από εδώ θα φύγει με το ραβδί και με τα τουφέκια. Γιατί δεν παίζουν οι Κυθήριοι. Και δεν ήρθαν τα άγρια να διώξουν τα ήμερα. Ούτε κουβαλήθηκε ο Γ. από τον Πειραιά για να πετάξει ένα Τ. από το Μοναστήρι και να μηχανεύεται και να ραδιουργείται όλα αυτά τα επεισόδια» και ότι «... Αυτές οι εικόνες... ήταν ένα όπλο για το Γ. για να βάλει σε περιπέτεια το Μητροπολίτη και τον π. Κ. Μας ενέπλεξε όλους σε αυτή την ιστορία...». Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η αποδιδόμενη στον ιερέα Γ.Α. φράση «Λέγεται ότι ήταν τραβεστί στη Συγγρού...» αφορά όχι τον δεύτερο από τους μηνυτές, ήδη εκκαλούντα, αλλά τον πρώτο απ' αυτούς αρχιμανδρίτη Κ.Σ. Δέχεται ακόμη το Συμβούλιο Εφετών ότι οι εγκαλούντες, ενόψει όλων αυτών, καταμήνυσαν όχι μόνο τους ήδη κατηγορούμενους δημοσιογράφους αλλά, με αυτοτελείς εγκλήσεις, και τους παραχωρήσαντες τις ανωτέρω συνεντεύξεις ιερέα και ιερομόναχο και ότι, όσον αφορά τους κατηγορούμενους δημοσιογράφους, οι πιο πάνω φράσεις, λαμβανόμενες όχι απομονωμένες αλλά μαζί με τα συμφραζόμενα και ενόψει του αποδεικτικού υλικού δεν στοιχειοθετούν τη διωκόμενη αξιόποινη πράξη της συκοφαντικής δυσφήμισης με τη μορφή της διάδοσης ψευδών δυσφημιστικών γεγονότων, δεδομένου ότι δεν προκύπτει κατά τρόπο

αναμφισβήτητο ότι οι κατηγορούμενοι τελούσαν σε γνώση της, κατά τον αναιρεσιόνοτα, αναλήθειας των προσαπτόμενων σ' αυτόν από τους αναφερθέντες ιερέα και ιερομόναχο δυσφημιστικών γεγονότων, περαιτέρω δε και ότι με βάση το έγκλημα της απλής δυσφήμισης διότι η επίμαχη εκπομπή προβλήθηκε από τους κατηγορούμενους από δικαιολογημένο δημοσιογραφικό ενδιαφέρον, και συγκεκριμένα για την ενημέρωση της κοινής γνώμης για ένα θέμα γενικότερης σημασίας, όπως αναμφίβολα είναι η εν γένει συμπεριφορά των κληρικών, και αποτελούσε τμήμα σειράς εκπομπών, στις οποίες, όπως προέκυψε, συμμετείχαν πολλά πρόσωπα, τα οποία είτε ασπάστηκαν είτε όχι τα από τους ανωτέρω ιερέα και ιερομόναχο Γ.Α. και Σ.Μ., αντίστοιχα, ισχυρισθέντα, οπότε, κατ' άρθρ. 367 του ΠΚ, αίρεται, ο άδικος χαρακτήρας της πράξης της απλής δυσφήμισης. Τέλος, ενόψει του τρόπου παρουσίασης των εν λόγω συνεντεύξεων, του τρόπου προβολής της ως άνω εκπομπής και του γεγονότος ότι σ' αυτή συμμετείχαν και πρόσωπα τα οποία είχαν και διετύπωσαν διαφορετικές απόψεις, δε μπορεί να συναχθεί ότι οι κατηγορούμενοι είχαν σκοπό εξύβρισης του εκκαλούντος, ενώ, εξάλλου, δε μπορεί να λειτουργήσει σε βάρος εκείνων (κατηγορουμένων) το καταγγελλόμενο με την έγκληση για καταγραφή της συνέντευξης του ιερέα Γ.Α. από **κρυφή κάμερα**, εφόσον ο τελευταίος γνώριζε ότι απευθύνεται σε δημοσιογράφους και ότι η συνέντευξή του θα μεταδίδονταν μέσω του άνω τηλεοπτικού σταθμού.

Με βάση τις παραδοχές αυτές, απέρριψε το Συμβούλιο Εφετών την έφεση του ήδη αναιρεσιόνοτος Π.Γ., επικυρώνοντας το πρωτόδικο βούλευμα που απεφάνθηκε να μη γίνει κατηγορία κατά των δημοσιογράφων Τ. και Σ. ελλείψει αποχρωσών ενδείξεων (άρ. 309 παρ. 1^α, 310 παρ. 1, 318 ΚΠΔ) διέλαβε δε την απαιτούμενη από το Σύνταγμα και το νόμο ειδική αιτιολογία (άρ. 93 παρ. 3 Συντ. και 139 ΚΠΔ) αφού με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις παραθέτει τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από τα αποδεικτικά μέσα (μάρτυρες-έγγραφα) καθώς και τις σκέψεις με τις οποίες δέχεται ότι τα προκύψαντα πραγματικά περιστατικά δεν θεμελιώνουν κατ' αντικείμενο και κατά πρόθεση, τα συγκρατούντα τις προαναφερθείσες ουσιαστικές ποινικές διατάξεις τις οποίες ούτε ευθέως ούτε εκ πλαγίου παραβίασε. Επομένως είναι αβάσιμοι οι σχετικοί από το άρθρ. 484 παρ. 1 εδ. β', ε' ΚΠΔ, προβαλλόμενοι τρίτος, τέταρτος και έκτος λόγοι αναίρεσης.

.....

ΠΟΙΝΛΟΓ 2003/1011)

Δεν δημιουργείται απόλυτη ακυρότητα από το ότι οι συνήγοροι του κατηγορουμένου δεν υπέβαλαν σ' αυτόν ερωτήσεις μετά το πέρας της απολογίας του γιατί δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των δικαιουμένων να υποβάλουν ερωτήσεις. Δεν δημιουργήθηκε απόλυτη ακυρότητα λόγω μη ανάγνωσης εγγράφων γιατί η ανακριτική κατάθεση της μάρτυρος προέκυψε από την εμμάρτυρη κατάθεσή της στο ακροατήριο, ενώ οι προανακριτικές καταθέσεις της πολιτικής ενάγουσας αναγνώσθηκαν και τέλος τα αναγνωσθέντα έγγραφα επαρκώς προσδιορίζονται. Δεν δημιουργείται απόλυτη ακυρότητα από το ότι ενώ επιδείχθηκε μια φωτογραφία στην πολιτικώς ενάγουσα και μια άλλη σε μάρτυρα, δεν επιδείχθηκαν αυτές στον αναιρεσιόνοτα ή το συνήγορό του. Αιτιολογημένη καταδίκη για βιασμό του αναιρεσιόνοτος. Η επικίνδυνη σωματική βλάβη και ο βιασμός συρρέουν αληθώς μεταξύ τους. Η αθώωσή του για την επικίνδυνη σωματική βλάβη δεν δημιουργείται δεδικασμένο και έτσι μπορεί ο κατηγορούμενος να διωχθεί για βιασμό, δεδομένου

ότι δεν υπάρχει ταυτότητα πράξεως.

13δ. Αριθμός 931/2003 ΑΠ

Το Δικαστήριο του Αρείου Πάγου

Ε' Ποινικό Τμήμα

Συγκροτήθηκε από τους Δικαστές: Κωνσταντίνο Τσαμαδό, Αντιπρόεδρο, Δημήτριο Βούρβαχη, Στυλιανό Μοσχολέα, Ανδρέα Μοσχανδρέου - Εισηγητή και Χρήστο Μαυρογένη, Αρεοπαγίτες.

Συνήλθε σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του στις 14 Μαρτίου 2003, με την παρουσία του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Δημητρίου Τσίμα (γιατί κωλύεται ο Εισαγγελέας) και του Γραμματέως Χρήστου Πήτα, για να δικάσει την αίτηση του αναιρεσιόντος - κατηγορουμένου , κατοίκου Ελευσίνας Αττικής, ο οποίος παραστάθηκε με τους πληρεξουσίους δικηγόρους του Χρήστο Ροκόφυλλο και Ζήση Κωνσταντίνου, για αναίρεση της υπ' αριθμ. 149-150-159-160/2002 απόφασης του Μικτού Ορκωτού Εφετείου Αθηνών, με πολιτικώς ενάγουσα την , κάτοικο Κόκκινου Βοιωτίας, η οποία παραστάθηκε με τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Αλέξιο Κούγια.

Το Μικτό Ορκωτό Εφετείο Αθηνών, με την ως άνω απόφασή του, διέταξε όσα λεπτομερώς αναφέρονται σ' αυτή, και ο αναιρεσιών - κατηγορούμενος, ζητεί τώρα την αναίρεση της απόφασης αυτής, για τους λόγους που αναφέρονται στην από 30 Απριλίου 2002 αίτησή του αναίρεσεως, η οποία καταχωρίστηκε στο οικείο πινάκιο με τον αριθμό 1142/2002.

Αφού άκουσε τους πληρεξουσίους των διαδίκων, που με προφορική ανάπτυξη ζήτησαν όσα αναφέρονται στα σχετικά πρακτικά και τον Αντεισαγγελέα ο οποίος πρότεινε να απορριφθεί η προκείμενη αίτηση αναίρεσης.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1.- Επειδή, κατά το άρθρο 366 παρ. 1 εδ. γ' και δ' του ΚΠΔ, αφού τελειώσει η απολογία, μπορούν να γίνουν ερωτήσεις στον κατηγορούμενο από εκείνον, που διευθύνει την συζήτηση, τον εισαγγελέα ή τον δημόσιο κατήγορο και τους δικαστές. Οι υπόλοιποι διάδικοι, καθώς και οι συνήγοροί τους, επιτρέπεται να υποβάλουν ερωτήσεις στον κατηγορούμενο, μόνον με την μεσολάβηση εκείνου, που διευθύνει την συζήτηση. Όπως συνάγεται από αυτές τις διατάξεις, οι συνήγοροι του κατηγορουμένου δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των δικαιουμένων ν' απευθύνουν ερωτήσεις προς αυτόν, μετά το τέλος της απολογίας του, είτε απευθείας, είτε και δια του διευθύνοντος την συζήτηση. Συνεπώς, ο από το άρθρο 510 παρ. 1^Α ΚΠΔ αναιρετικός λόγος, κατά τον οποίο επήλθε απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, διότι, μετά το τέλος της απολογίας του αναιρεσιόντος κατηγορουμένου, δεν δόθηκε ο λόγος στους συνηγόρους υπεράσπισής του προς υποβολή ερωτήσεων εις αυτόν, πρέπει, ως αβάσιμος, ν' απορριφθεί, καθόσον οι συνήγοροί του δεν είναι μεταξύ των δικαιουμένων για ν' απευθύνουν ερωτήσεις προς τον αναιρεσιόντα κατηγορούμενο.

2.- Επειδή, κατά την έννοια των άρθρων 171 παρ. 1δ', 329, 331 παρ. 1, 333, 364, 369 και 510 παρ. 1^Α του ΚΠΔ, δεν επέρχεται η συνιστώσα λόγο αναίρεσης

απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, όταν, αφενός μεν το μη δημοσίως αναγνωσθέν έγγραφο, το οποίο λήφθηκε υπόψη από το δικαστήριο, για τον σχηματισμό της περί ενοχής ή όχι του κατηγορουμένου κρίσης του, προέκυψε, κατά την ακροαματική διαδικασία, από τα υπόλοιπα αποδεικτικά μέσα, αφετέρου δε αν κάποιο από τα στο ακροατήριο αναγνωσθέντα έγγραφα και το οποίο εκτιμήθηκε από το δικαστήριο, διαπιστώνεται, όχι από το οικείο μέρος των πρακτικών της πληττόμενης απόφασης, αλλά από το σύνολο αυτής, ενώ, τέλος, δεν υπάρχει η ανωτέρω ακυρότητα, εφόσον επαρκώς προσδιορίζεται και εντεύθεν προκύπτει η ταυτότητα καθενός από τ' αναγνωσθέντα έγγραφα.

3.- Στην προκειμένη περίπτωση, ο από το άρθρο 510 παρ. 1^Α του ΚΠΔ λόγος αναίρεσης, σύμφωνα με τον οποίο δημιουργήθηκε απόλυτη ακυρότητα της επ' ακροατηρίου διαδικασίας, γιατί δεν αναγνώσθηκε η ανακριτική κατάθεση της μάρτυρος..... , καθώς και η ανακριτική και οι προανακριτικές καταθέσεις της πολιτικώς ενάγουσας , είναι, ως αβάσιμος, απορριπτός, δεδομένου ότι η ανακριτική κατάθεση της προέκυψε από την ένορκη εμπάρτυρη κατάθεσή της στο ακροατήριο του εκδόσαντος την προσβαλλόμενη απόφαση Δικαστηρίου, ενώ η ανακριτική και οι προανακριτικές καταθέσεις της προδιαληφθείσας πολιτικώς ενάγουσας αναγνώσθηκαν δημοσίως, όπως διαπιστώνεται από το φύλλο 23 των πρακτικών της πληττόμενης απόφασης, όπου μνημονεύονται τα κατ' είδος αποδεικτικά μέσα, τα οποία το εκδόσαν την εν λόγω απόφαση Δικαστήριο έλαβε υπόψη για την μόρφωση της δικανικής πεποίθησής του, τέλος δε τα αναγνωσθέντα στο ακροατήριο έγγραφα, ήτοι, η από 14-5-1997 έκθεση γραφοτεχνικής πραγματογνωμοσύνης, η από 28-9-1996 ιατρική βεβαίωση, η από 19-12-1996 έκθεση κατ' οίκον έρευνας και κατάσχεσης, η από 6-10-1996 έκθεση σύλληψης και οι μάρτυρες καταθέσεις των , , επαρκώς προσδιορίζονται κατά περιεχόμενο και συνεπώς προκύπτει αναμφίβολα η ταυτότητά τους, οπότε και δεν ήταν αναγκαία η μνεία των στοιχείων του εκδότη τους και του χρόνου έκδοσης ή κατάθεσης των ανωτέρω μαρτύρων, ενώ, καθώς προκύπτει από τα πρακτικά της δίκης, κατά την οποία εκδόθηκε η πληττόμενη απόφαση, η πολιτική αγωγή ζήτησε την ανάγνωση των παραπάνω μαρτυρικών καταθέσεων.

4.- Επειδή, ο ισχυρισμός, με βάση τον οποίο επήλθε απόλυτη ακυρότητα, γιατί διακόπηκε η κατάθεση της ως άνω πολιτικώς ενάγουσας, χωρίς, στην συνέχεια, να συνεχισθεί και ολοκληρωθεί, είναι, ως αβάσιμος, απορριπτός, αφού όπως προκύπτει από τα πρακτικά της δίκης, η προδιαληφθείσα πολιτικώς ενάγουσα εξετάσθηκε από όλους τους παράγοντες της δίκης και ολοκλήρωσε χωρίς διακοπή την κατάθεσή της, ενώ, ο άλλος και περί απόλυτης ακυρότητας ισχυρισμός, σύμφωνα με τον οποίο, καίτοι εξετάσθηκαν στο ακροατήριο επτά (7) μάρτυρες υπεράσπισης, δεν δόθηκε στον αναιρεσείοντα ή στους συνηγόρους του το δικαίωμα να τους κάνουν ερωτήσεις, είναι, ως αβάσιμος, και αυτός απορριπτός, καθόσον από τα πρακτικά της προσβαλλόμενης απόφασης και συγκεκριμένα κατόπιν της καταχώρησης των καταθέσεων των μαρτύρων κατηγορίας και υπεράσπισης, παρότι διαλαμβάνεται, ότι οι παραπάνω μόνον μάρτυρες κατηγορίας εξετάσθηκαν και υποβλήθηκαν σε αυτούς ερωτήσεις από όλους τους παράγοντες της δίκης, δεν γεννάται αμφιβολία, ότι από πρόδηλη παραδρομή δεν διατυπώθηκε στα ανωτέρω πρακτικά, ότι εδίδετο ο λόγος στον αναιρεσείοντα και στους συνηγόρους του ν' απευθύνουν ερωτήσεις σε όλους τους μάρτυρες κατηγορίας και υπεράσπισης.

5.- Επειδή, κατά το άρθρο 364 παρ. 1β' ΚΠΔ, αν χρειάζεται κάποιος από τους μάρτυρες ή τους κατηγορούμενους ν' αναγνωρίσει κάποιο έγγραφο ή πειστήριο, ο Πρόεδρος το επιδεικνύει σε αυτόν. Από την διάταξη αυτή προκύπτει, ότι η κατά την ακροαματική διαδικασία μη επίδειξη φωτογραφιών στους διαδίκους, δεν επιφέρει την ακυρότητα της διαδικασίας, αφού κάτι τέτοιο δεν ορίζει το άρθρο 364, εκτός αν ζητήθηκε η επίδειξη αυτή και από τον κατηγορούμενο ή τον συνήγορό του και το δικαστήριο αρνήθηκε τούτο σε αυτούς, χωρίς νόμιμο λόγο, ή παρέλειψε ν' αποφανθεί επί του σχετικού αιτήματος, οπότε υφίσταται έλλειψη ακρόασης κατά το άρθρο 170 παρ. 2 ΚΠΔ, που ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ.

1B' ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως. Συνεπώς, πρέπει, ως αβάσιμος, ν' απορριφθεί ο περί απόλυτης ακυρότητας της διαδικασίας στο ακροατήριο αναιρετικός λόγος, κατά τον οποίο, ενώ επιδείχθηκε μία φωτογραφία στην παραπάνω πολιτικώς ενάγουσα και άλλη μία στην μάρτυρα , αυτές οι φωτογραφίες δεν επιδείχθηκαν στον αναιρεσιόντα ή στους συνηγόρους του, καθόσον δεν επικαλείται αυτός, ούτε κάτι τέτοιο διαπιστώνεται από τα πρακτικά της δίκης, ότι ζήτησε να επιδειχθούν και στον ίδιο οι προδιαληφθείσες φωτογραφίες και το εκδόσαν την πληττόμενη απόφαση Δικαστήριο που το αρνήθηκε ή παρέλειψε ν' αποφανθεί επί του σχετικού αιτήματος.

6.- Επειδή, κατά το άρθρο 336 παρ. 1 ΠΚ, τιμωρείται με την στην διάταξη αυτή προβλεπόμενη ποινή, όποιος, με σωματική βία ή απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου, εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία εξώγαμη ή σε ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξης. Από την προεκτεθείσα διάταξη συνάγεται, ότι το ανωτέρω έγκλημα είναι πολύπρακτο, διότι, για την στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής του υπόστασης, απαιτούνται περισσότερες από μία πράξεις, εκ των οποίων, η μεν άσκηση σωματικής βίας ή της παραπάνω απειλής συνιστά το έγκλημα της παράνομης βίας (άρθρο 330 ΠΚ), η δε εξώγαμη συνουσία, ή η ασελγής πράξη, όχι.

7.- Στην προκειμένη περίπτωση, καθώς διαπιστώνεται από το σκεπτικό, συνδυαζόμενο με το διατακτικό, της προσβαλλόμενης απόφασής του, το Μικτό Ορκωτό Εφετείο Αθηνών δέχθηκε, κατά την αναιρετικώς ανέλεγκτη περί πραγμάτων κρίση του και μετεκτίμηση και αξιολόγηση των αναφερομένων στην απόφασή του αυτήν κατ' είδος αποδεικτικών μέσων, τα εξής. Ο αναιρεσιών, απόστρατος ταγματάρχης και η πολιτικώς ενάγουσα είναι συγχωριανοί, γεννηθέντες και κατοικούντες στο χωριό Κόκκινο-Βοιωτίας και το έτος 1989 συνήψαν σχέση, που, μετά πάροδο περίπου δύο-τριών μηνών, διακόπηκε, χωρίς την ανάπτυξη ολοκληρωμένης ερωτικής επαφής, αλλά ο αναιρεσιών δεν λησμόνησε την πολιτικώς ενάγουσα, η οποία, ούσα συμβασιούχος υπάλληλος της Κοινότητας , το έτος 1993 παντρεύτηκε τον και απέκτησε από τον γάμο της αυτόν δύο τέκνα. Κατά το έτος 1996, ο αναιρεσιών, όταν συναντούσε την την ενοχλούσε συχνότερα, ακόμη και μπροστά στον σύζυγό της και μετά την μνηστεία του με την ήδη σύζυγό του, επιδιώκοντας ιδιαίτερη συνάντηση μαζί της. Στις 3-10-1996 και περί ώρα 08.00, ο αναιρεσιών ανέμενε την πολιτικώς ενάγουσα στο άδειο δωμάτιο του Κοινοτικού Ιατρείου, που βρίσκεται στο ισόγειο του Κοινοτικού καταστήματος και η είσοδός του είναι στον κοινόχρηστο διάδρομο, που οδηγεί στα γραφεία της Κοινότητας στον επάνω όροφο και όταν εκείνη περνούσε από τον διάδρομο, κατευθυνόμενη στα γραφεία, για ν' αρχίσει την εργασία της, την άρπαξε κυριολεκτικά με τα χέρια του από τα μαλλιά, της έκλεισε το στόμα με βαμβάκι και την έσυρε στο εσωτερικό του δωματίου, κλείνοντας πίσω του την πόρτα, φορώντας μάσκα, η οποία κάλυπτε το πρόσωπό του και γι' αυτό δεν αναγνωρίστηκε από εκείνη αμέσως, καθώς και γάντια, οπότε και δεν άφησε αποτυπώματα. Στην συνέχεια, την πέταξε πάνω στο κρεβάτι, που ο γιατρός εξετάζει τους ασθενείς, κατά πλάτος, με το κεφάλι στον τοίχο και τα πόδια κρεμασμένα κάτω, κτύπησε το κεφάλι της στον τοίχο, την χαστούκισε, της σήκωσε την μπλούζα και την χάραξε στην κοιλιά και το στήθος με σπασμένο ποτήρι, ενώ, συγχρόνως, δεν άντεξε στον πειρασμό να της απευθύνει τις φράσεις «δεν θα ξανατηλεφωνήσω, αν αποσύρεις την μήνυση και κλείσει η υπόθεση με την Ασφάλεια (διεξαγόταν έρευνα από την Ασφάλεια για προηγούμενη κακοποίηση της πολιτικώς ενάγουσας και απειλητικά σημειώματα) -αν με πιάσουν εγώ δεν αφήνω τίποτα πίσω μου, ενώ εσύ έχεις παιδιά». Έτσι, κάμπτοντας, με την υπέρτερη δύναμή του, κάθε αντίσταση αυτής, της κατέβασε μέχρι τα γόνατα το «μπλού-τζίν» πανταλόνι, που φορούσε και το οποίο σχίσθηκε στην συνέχεια του «φερμουάρ», της αφείρεσε την μπλούζα και τα εσώρουχα και τελικά, στην θέση αυτή, ήλθε σε πλήρη μετ' αυτής κατά φύση συνουσία, με την τοποθέτηση του εν στύσει πέους του στον κόλπο της και την εκσπερμάτωσή του. Με τις παραδοχές του αυτές, το προδιαληφθέν Δικαστήριο διέλαβε, στην πληττόμενη απόφασή του, την από τα άρθρα 93 παρ. 3 Συντάγματος και 139 ΚΠΔ απαιτούμενη ειδική και

εμπεριστατωμένη αιτιολογία, αφού εκτίθενται σε αυτήν, με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις ή λογικά κενά, τα πραγματικά περιστατικά, που προέκυψαν από την ακροαματική διαδικασία και στα οποία στηρίχθηκε η κρίση του για την συνδρομή των στοιχείων της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος του βιασμού, οι αποδείξεις, που τα θεμελίωσαν και από τις οποίες πείσθηκε για την ενοχή του αναιρεσειόντος, καθώς και οι σκέψεις, με τις οποίες υπήγαγε τα δεκτά γενόμενα από αυτό προμνημονευθέντα περιστατικά στην ουσιαστικού ποινικού δικαίου διάταξη του άρθρου 336 παρ. 1 ΠΚ, που εφαρμόσε και την οποία, έτσι, ούτε ευθέως, ούτε και εκ πλαγίου, παραβίασε, γι' αυτό και είναι, ως αβάσιμοι, απορριπτέοι οι περί του αντιθέτου και από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' και Ε' του ΚΠΔ σχετικοί αναιρετικοί λόγοι, οι τελευταίοι δε και ως απαράδεκτοι, καθό μέρος με αυτούς πλήττεται η περί την εκτίμηση των αποδείξεων και τα πράγματα αναιρετικώς ανέλεγκτη κρίση του ανωτέρω Δικαστηρίου.

8.- Επειδή, κατά το άρθρο 57 ΚΠΔ, για την ύπαρξη δεδικασμένου, που ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. ΣΤ ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως, πλην άλλων στοιχείων απαιτείται και η ταυτότητα της πράξεως, η οποία υφίσταται, όταν η κατηγορία αντικειμενικώς συγκροτείται από τα αυτά πραγματικά περιστατικά, από τα οποία, κατά τα ουσιαστικά αντικειμενικά στοιχεία της, απαρτίζεται και η προηγούμενη κατηγορία που έχει ήδη κριθεί με αμετάκλητη απόφαση. Εξάλλου, τα εγκλήματα των άρθρων 336 παρ. 1 (βιασμός) και 309 (επικίνδυνη σωματική βλάβη) του ΠΚ συρρέουν αληθινά μεταξύ τους, καθόσον, αφενός μεν προσβάλλουν διαφορετικά έννομα αγαθά (το άρθρο 336 παρ. 1 την **γενετήσια ελευθερία** και αυτό του 309 την υγεία και την σωματική ακεραιότητα του ανθρώπου), αφετέρου δε η έννοια της σωματικής βίας, που αποτελεί στοιχείο της στο άρθρο 336 παρ. 1 ΠΚ τυποποιούμενης ποινικώς αξιολογής αδικοπραγίας, δεν περιλαμβάνει κατ' ανάγκην και την έννοια της επικίνδυνης σωματικής βλάβης, η οποία είναι αυτοτελές έγκλημα. Επομένως, εφόσον, κατά τα προεκτεθέντα, το έγκλημα του βιασμού είναι διαφορετικό, κατά τα συγκροτούντα αυτό αντικειμενικώς πραγματικά περιστατικά, από εκείνο της επικίνδυνης σωματικής βλάβης, το οποίο εφέρετο να τελέσθηκε κατά συρροή σε βάρος της πολιτικώς ενάγουσας από τον αναιρεσειόντα, στην προσπάθειά του να την βιάσει και κατά τον προαναφερθέντα τόπο και χρόνο, εν προκειμένω δεν παραβιάσθηκε το δεδικασμένο ως εκ του ότι αθώωθηκε αμετάκλητα αυτός από το ΜΟΔ Καρπενησίου για το ανωτέρω έγκλημα της επικίνδυνης σωματικής βλάβης, δεδομένου ότι δεν υπάρχει ταυτότητα πράξης μεταξύ αυτού και του εγκλήματος του προσημειωθέντος βιασμού, οπότε και είναι, ως αβάσιμος, απορριπτέος ο τελευταίος και από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. ΣΤ του ΚΠΔ λόγος αναιρέσεως, που υποστηρίζει τα αντίθετα. Κατόπιν αυτών και μη υπάρχοντος άλλου αναιρετικού λόγου πρέπει ν' απορριφθεί η κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως, να επιβληθούν στον αναιρεσειόντα τα δικαστικά έξοδα (άρθρο 583 παρ. 1 ΚΠΔ) και να καταδικασθεί αυτός στην δικαστική δαπάνη της παραστάσας πολιτικώς ενάγουσας

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την από 30-4-2002 αίτηση αναιρέσεως του κατά της 149-150-159 και 160/2002 απόφασης του Μικτού Ορκωτού Εφετείου Αθηνών. Και,

Επιβάλλει στον αναιρεσειόντα εκ διακοσίων δέκα (210) Ευρώ δικαστικά έξοδα, ενώ, ακόμη, τον καταδικάζει στην εκ τετρακοσίων σαράντα (440) Ευρώ δικαστική δαπάνη της στο σκεπτικό της παρούσας αναφερόμενης πολιτικώς ενάγουσας.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 27 Μαρτίου 2003.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Και δημοσιεύθηκε στην Αθήνα, σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο, στις 4

Απριλίου 2003.

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

NOB 2003/1671, NOB 2003/315)

Κατάχρηση σε ασέλγεια. Στοιχειοθέτηση εγκλήματος. Αιτιολογημένη καταδίκη αναιρεσιόντος. Το έγκλημα διώκεται κατ' έγκληση. Στην περίπτωση που ο ενήλικος λόγω ψυχικής ή διανοητικής ταραχής ή λόγω σωματικής αναπηρίας αδυνατεί να φροντίζει μόνος του τον εαυτό του, δικαιούμενος σε έγκληση είναι ο νόμιμος αντιπρόσωπός του, δηλ. ο δικαστικός συμπαραστάτης. Αναστολή της προθεσμίας εγκλήσεως μέχρι το διορισμό του νομίμου αντιπροσώπου και την γνώση απ' αυτόν της πράξεως και του υπαιτίου, κατά του οποίου δικαιούται να υποβάλει έγκληση. Το έγκλημα της κατάχρησης σε ασέλγεια είναι συμπληρωματικό της διάταξης περί βιασμού και καλύπτει τις περιπτώσεις που δεν μπορούν να υπαχθούν εννοιολογικά σ' αυτήν.

13ε. Αριθμός 353/2003 ΑΠ

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Ε' ΠΟΙΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΣΕ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Συγκροτήθηκε από τους Δικαστές: Κωνσταντίνο Τσαμαδό-Αντιπρόεδρο, Δημήτριο Βούρβαχη-Εισηγητή και Στυλιανό Μοσχολέα, Αρεοπαγίτες.

Με την παρουσία και του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Εμμανουήλ Αντωνακάκη, (γιατί κωλύεται ο Εισαγγελέας) και της Γραμματέως Ευδοκίας Φραγκίδη.

Συνήλθε σε Συμβούλιο στο Κατάστημά του στις 17 Ιανουαρίου 2003, προκειμένου να αποφανθεί για την αίτηση του αναιρεσιόντος -κατηγορουμένου

....., κατοίκου, περί αναιρέσεως του υπ' αριθμ.

635/2001 βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Θεσσαλονίκης, με πολιτικώς

ενάγουσα την, κάτοικο, δια του προσωρινού

δικαστικού συμπαραστάτη αυτής και νομίμου αντιπροσώπου της

του, κατοίκου

Το Συμβούλιο Εφετών Θεσσαλονίκης, με την ως άνω απόφασή του διέταξε όσα λεπτομερώς αναφέρονται σ' αυτή, και ο αναιρεσιώντων-κατηγορούμενος ζητεί τώρα την αναίρεση του βουλεύματος τούτου, για τους λόγους που αναφέρονται στην από 11 Ιουνίου 2003 αίτησή του αναιρέσεως, που καταχωρίστηκε στο οικείο πινάκιο με τον αριθμό 1533/2001.

Έπειτα ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου Εμμανουήλ Αντωνακάκης, εισήγαγε για κρίση στο Συμβούλιο τη σχετική δικογραφία με την πρόταση του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Ανδρέα Φάκου, με αριθμό 469/18-6-2002, στην οποία αναφέρονται τα ακόλουθα:

«Α.- Εισάγω στο Δικαστήριό Σας, σύμφωνα με το άρθρο 485 παρ. 1 Κ.Π.Δ., τη

νομοτύπως και εμπροθέσμως (άρθ. 462, 463, 465 παρ. 1, 473 παρ. 1, 474, 482 παρ. 1 Α' στοιχ. α' και 484 Κ.Π.Δ.) ασκηθείσα από τον κατηγορούμενο , με σχετική αυτοπρόσωπη δήλωση στη γραμματέα Εφετών Θεσσαλονίκης, υπ' αριθμ. 50/11-6-2001 αίτηση αναιρέσεως κατά του υπ' αριθμ. 635/2001 βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Θεσ/κης, με το οποίο ακυρώθηκε το (υπό του αναιρεσιόντος) εκκληθέν υπ' αριθμ. 811/2000 βούλευμα του Συμβουλίου Πλημ/κών Θεσ/κης και παραπέμφθηκε αυτός στο ακροατήριο του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου, για να δικασθεί ως υπαίτιος κατάχρησης σε ασέλγεια , εκθέτω δε τα ακόλουθα:

Με την κρινόμενη αίτηση πλήττεται το προσβαλλόμενο βούλευμα για : έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, υπέρβαση εξουσίας και εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διατάξεως (Άρθ. 484 παρ. 1 στοιχ. ε' , ζ' και β' του Κ.Π.Δ.).

Επομένως το ασκηθέν ένδικο μέσο είναι παραδεκτό και πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω.

Β.- Έλλειψη της απαιτούμενης από τα άρθρα 93 παρ. 3 Συντάγματος και 139 Κ.Π.Δ. ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, που ιδρύει λόγο αναίρεσης του βουλεύματος κατά το άρθρο 484 παρ. 1 στοιχ. ε' του Κ.Π.Δ., υπάρχει, όταν δεν εκτίθενται σε αυτό με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις τα πραγματικά περιστατικά, στα οποία στηρίχτηκε η κρίση του Δικαστικού Συμβουλίου για τη συνδρομή των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος, οι αποδείξεις που τα θεμελίωσαν και οι νομικοί συλλογισμοί, με τους οποίους έγινε η υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών που αποδείχτηκαν στην ουσιαστική ποινική διάταξη που εφαρμόστηκε. Για την ύπαρξη τέτοιας αιτιολογίας α) Είναι επιτρεπτή η αλληλοσυμπλήρωση του αιτιολογικού με το διατακτικό που αποτελούν ενιαίο σύνολο. Και β) Αρκεί να αναφέρονται τα αποδεικτικά μέσα γενικώς κατά το είδος τους, χωρίς να απαιτείται να εκτίθεται τί προέκυψε από καθένα από αυτά, ούτε είναι απαραίτητη η αξιολογική συσχέτιση και σύγκριση των διαφόρων αποδεικτικών μέσων και των μαρτυρικών καταθέσεων μεταξύ τους ή να προσδιορίζεται ποιο βαρύνει περισσότερο για το σχηματισμό της δικαστικής κρίσης. Απαιτείται μόνο να προκύπτει ότι το Δικαστήριο (ή το Δικαστικό Συμβούλιο) έλαβε υπόψη και συνεκτίμησε όλα τα αποδεικτικά στοιχεία, για το σχηματισμό της δικανικής του πεποίθησης , και όχι μόνο μερικά από αυτά (Α.Π.108/2000 Ποιν. Χρ.Ν/313, Α.Π. 978/2000 Ποιν. Χρ. ΝΑ/230).

Γ.- Κατά τη διάταξη του άρθρου 484 παρ. 1 στοιχ. Β' του Κ.Π.Δ., λόγο αναιρέσεως αποτελεί και «η εσφαλμένη ερμηνεία ή εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διατάξεως». Εσφαλμένη δε ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διατάξεως υπάρχει, όταν ο δικαστής αποδίδει στο Νόμο διαφορετική έννοια από εκείνη που πραγματικά έχει, ενώ εσφαλμένη εφαρμογή τέτοιας διατάξεως συντρέχει, όχι μόνον όταν το δικαστήριο της ουσίας δεν υπάγει σωστά, τα πραγματικά περιστατικά, που δέχθηκε ως αληθινά, στη διάταξη που εφαρμόστηκε, αλλά και όταν η διάταξη αυτή παραβιάστηκε εκ πλαγίου, για το λόγο ότι στο πόρισμα της αποφάσεως (ή βουλεύματος) που περιλαμβάνεται στο συνδυασμό του αιτιολογικού με το διατακτικό και ανάγεται στα στοιχεία και στην ταυτότητα του εγκλήματος, έχουν επιλωρήσει ασάφειες, αντιφάσεις ή λογικά κενά, με αποτέλεσμα να καθίσταται ανέφικτος ο έλεγχος από τον Άρειο Πάγο της ορθής ή μη υπαγωγής του νόμου, οπότε η απόφαση στερείται «νόμιμης βάσεως» λόγω εκ πλαγίου παραβιάσεως (Άγγ. Μπουρόπουλου : Ερμ. Κ.Π.Δ. τόμ. Β/199, ΑΠ 604/2000 Ποιν. Χρ. ΝΑ/17).

Δ.- Εξάλλου ως «υπέρβαση εξουσίας» θεωρείται, κατ' άρθρο 484 παρ. 1 στοιχ. ζ' του Κ.Π.Δ. , η υπό του Δικαστικού Συμβουλίου άσκηση δικαιοδοσίας, η οποία όμως δεν του παρέχεται από το Νόμο. Τούτο δε συντρέχει (πλην άλλων περιπτώσεως) και όταν το Συμβούλιο παρέπεμψε σε δίκη τον κατηγορούμενο για έγκλημα, που διώκεται μόνον κατ' έγκληση του παθόντος, η οποία όμως δεν

υπεβλήθη μέσα στη νόμιμη προθεσμία ('Αγγ. Μπουρόπουλος: ό.π. σελ. 204-205).

Ε.- Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από το σκεπτικό, σε συνδυασμό προς το διατακτικό του προσβαλλόμενου υπ' αριθμ. 635/2001 βουλεύματός του, το Συμβούλιο Εφετών Θεσ/κης δέχτηκε, κατά την αναιρετικώς ανέλεγκτη περί πραγμάτων κρίση του, μετά από εκτίμηση και αξιολόγηση των αναφερομένων σ' αυτό κατ' είδος αποδεικτικών μέσων (καταθέσεων μαρτύρων, εγγράφων και απολογίας κατηγορουμένου) τα εξής ουσιώδη πραγματικά περιστατικά: Η παθούσα γεννήθηκε στις 5-12-1980, είναι παιδί εκτός γάμου και εγκαταλείφθηκε αμέσως μετά τη γέννησή του στο βρεφοκομείο «.....» -..... από τη μητέρα του, η οποία είναι διανοητικά καθυστερημένη, σύμφωνα με τα τηρούμενα στον οικείο φάκελλο στοιχεία, ουδέποτε δε διατήρησε κάποια σχέση μαζί της . Το 1986 η ως άνω εισήχθη ως τρόφιμη στο «κέντρο περιθάλψεως» στην περιοχή , ύστερα από αίτημα του βρεφοκομείου και γνωμάτευση της Υγειονομικής Επιτροπής.

Χαρακτηρίζεται ως άτομο με ελαφρά νοητική υστέρηση, αυτοεξυπηρευτούμενη σε μεγάλο βαθμό, με φυσιολογική κινητική κατάσταση, ήδη αρκετά ανεπτυγμένη και ελκυστική , διαμένει δε στο καλούμενο «.....» του πιο πάνω Κέντρου, μαζί με τους: (πάσχει από σύνδρομο DOWN), (εμφανίζει νοητική καθυστέρηση) και

Το βράδυ της 16 προς 17 Απριλίου 1999 η ως άνω κοιμόταν με τους δύο πρώτους εξ αυτών (.....) στο διαμέρισμα αυτό με αναμμένο το φως λόγω ανασφάλειας και κλειδωμένη απ' έξω την πόρτα, υπεύθυνος δε για τη φύλαξη των κλειδιών, που ήσαν κρεμασμένα σε συγκεκριμένο σημείο, ήταν ο νοσηλευτής Ο κατηγορούμενος -αναιρεσειών , υπάλληλος του Κέντρου ως τραυματιοφορέας, παρόλον ότι δεν είχε δικαίωμα να παίρνει τα κλειδιά των διαμερισμάτων των φιλοξενουμένων τροφίμων και να εισέρχεται σ' αυτά (απαγόρευση που δεν είχε τηρήσει στο παρελθόν), όντας σε υπηρεσία στον κρίσιμο χρόνο και σε μη εξακριβωμένη ώρα από 22.00 ' της 16^{ης} μέχρι 00.05 ' της 17^{ης} Απριλίου 1999 πήρε το κλειδί, άνοιξε το «πράσινο διαμέρισμα» και κατευθύνθηκε προς τη , που ήταν ξαπλωμένη στο κρεβάτι της. Αρχικά της φίλησε και της χαίδεψε το στήθος και το αιδοίο της, στη συνέχεια δε τη σήκωσε από το κρεβάτι και αφού την υποχρέωσε να σκύψει, πατώντας με τα πόδια της στο πάτωμα και ακουμπώντας με τα χέρια στην κλίνη, της έβγαλε το εσώρουχο και αφού κατέβασε το παντελόνι και το εσώρουχό του, ήλθε σε εξώγαμη συνουσία μαζί της, θέτοντας το εν στύσει πέος του στο αιδοίο της. Ακολούθως πήγε και πλύθηκε στη τουαλέτα, κλειδωσε το διαμέρισμα και τοποθέτησε το κλειδί στη θέση του. Τα πραγματικά αυτά περιστατικά έγιναν αντιληπτά από τους τροφίμους του ιδρύματος και συγκατοίκους της παθούσης και και τα ανέφεραν την επόμενη ημέρα στην εκπαιδεύτρια-κοινωνική λειτουργό , στην οποία περιέγραψαν με λεπτομέρειες και χαρακτηριστικές φράσεις και κινήσεις τα συμβάντα της συνουσίας.

Περαιτέρω το Δικαστικό Συμβούλιο , αναφερόμενο και στις σκέψεις της εισαγγελικής πρότασης (Ολομ. Α.Π. 1359/1994 Ποιν. Χρ. ΜΔ/1214, Α.Π. 597/95 Ποιν. Χρ. ΜΕ/932), αναλύει και αξιολογεί μαρτυρικές περικοπές ως προς την αλήθεια των λεγομένων της παθούσης και των παραπάνω 2 συγκατοίκων της τροφίμων, σε συνδυασμό με την ιατροδικαστική έκθεση και τους απολογητικούς ισχυρισμούς του κατηγορούμενου και τα υπερασπιστικά του επιχειρήματα. Τέλος το προσβαλλόμενο βούλευμα έκρινε ότι ναι μεν η παθούσα είχε συμπληρώσει το 17^ο έτος της ηλικίας της και είχε αποκλειστικό δικαίωμα έγκλησης ('Αρθ. 117 παρ. 1, 118 παρ. 1-2, 338 παρ. 1 και 344 Π.Κ.), πλην όμως λόγω της πνευματικής της πάθησης δεν ήταν σε θέση νομικώς και πραγματικώς να υποβάλει έγκληση, οπότε ανεστάλη η τρίμηνη προθεσμία μέχρι διορισμού νομίμου αντιπροσώπου. Από δε την εκτίμηση του ανακριτικού υλικού της δικογραφίας, το

Δικαστικό Συμβούλιο δέχθηκε ότι η παθούσα «πάσχει από ελαφρά νοητική στέρηση-διαταραχές συμπεριφοράς, νοσηλεύεται συνεχώς από 8-12-1986 μέχρι σήμερα στο Κέντρο Περίθαλψης Παιδών και αδυνατεί να φροντίζει μόνη για τις υποθέσεις της». Ύστερα δε από σχετική αίτηση του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Θεσ/νίκης, με την υπ' αριθμ. 8-12-1999 προσωρινή διαταγή του Δικαστή του Μον/λούς Πρωτοδικείου, διορίστηκε προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης της παθούσας ο ιατρός , ο οποίος με αυτή την ιδιότητά του υπέβαλε την από 14-12-1999 έγκληση, συνεπεία της οποίας ασκήθηκε ποινική δίωξη σε βάρος του κατηγορούμενου. Επί πλέον το βούλευμα δέχθηκε ότι η ως άνω έγκληση είναι εμπρόθεσμη, διότι η γνώση της πράξης και του δράστη που είναι η αφετηρία υπολογισμού της 3μηνης προθεσμίας του άρθρου 117 παρ. 1 Π.Κ., δεν άρχισε πριν το διορισμό του νομίμου αντιπροσώπου ως προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη της παθούσας (8-12-1999), διότι πριν γίνει ο ως άνω διορισμός του, δεν είχε δικαίωμα να υποβάλει έγκληση.

Στ.- Με τις παραδοχές αυτές που δέχθηκε το Συμβούλιο Εφετών Θεσσαλονίκης, διέλαβε στο προσβαλλόμενο υπ' αριθμ. 635/2001 βούλευμά του την απαιτούμενη από τις διατάξεις των άρθρων 93 παρ. 3 Συντάγματος και 139 Κ.Π.Δ.. ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, αφού εκθέτει σ' αυτό με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις ή λογικά κενά, τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από τη διεξαχθείσα κυρία ανάκριση και από τα οποία συνήγαγε την κρίση του για την συνδρομή των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος της κατάχρησης σε ασέλγεια, μνημονεύει δε και τις αποδείξεις που τα θεμελίωσαν και παραθέτει τις νομικές σκέψεις και τους συλλογισμούς, με τους οποίους σχημάτισε τεκμηριωμένη δικανική πεποίθηση για την παραπομπή του κατηγορούμενου στο ακροατήριο του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου. Κατά το μέρος δε που με την ένδικη αίτηση πλήττεται η αναιρετικώς ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του Συμβουλίου και προσάπτεται σ' αυτό κακή εκτίμηση των αποδείξεων, είναι अपαράδεκτη (Α.Π. 497 και 662/2001 Ποιν. Δικ-νη σελ 943 και 965, ΑΠ 781/2000 Ποιν. Χρ. ΝΑ/118).

Εξάλλου ορθώς έκρινε το προσβαλλόμενο βούλευμα, ότι εμπρόθεσμα υπεβλήθη από το νόμιμο αντιπρόσωπο της παθούσας η απαιτούμενη έγκληση, με βάση την οποία ασκήθηκε η ποινική δίωξη (Βλ. 'Αγγ. Μπουρόπουλου: Ερμ. Π.Κ. τόμ. Α/309, Τούση-Γεωργίου: Π.Κ. έκδ. γ', ημίτ. Α/348, Χρ. Δέδε: Ποιν. Δικον. 1978/330).

Τέλος το ίδιο Συμβούλιο ορθά ερμήνευσε και εφάρμοσε την ουσιαστική ποινική διάταξη του άρθρου 338 παρ. 1 Π.Κ., την οποία δεν παραβίασε ούτε εκ πλαγίου, όπως αβάσιμα υποστηρίζεται με τον 3^ο λόγο της κρινόμενης αίτησης αναιρέσεως, που επικαλείται ότι έπρεπε να εφαρμοστεί το άρθρο 343 στοιχείο β' του Π.Κ. .

Τούτο δε διότι: το άρθρο 338 παρ. 1 προστατεύει τη **γενετήσια ελευθερία** και από ύπουλες προσβολές, που διαπράττονται με την «κατάχρηση» είτε της αδυναμίας του θύματος να διαμορφώσει λόγω ψυχικής νόσου αληθινή-ενσυνείδητη βούληση στο πεδίο της γενετήσιας ζωής, είτε της ανικανότητάς του από οποιαδήποτε αιτία (σωματική η ψυχική) να αντισταθεί στις γενετήσιες ορέξεις του δράστη. Έτσι η διάταξη αυτή θεωρείται ως συμπληρωματική της περί βιασμού τοιαύτης (336 Π.Κ.) και καλύπτει περιπτώσεις, που δεν μπορούν εννοιολογικά να υπαχθούν σ' αυτήν.

Αντιθέτως, για την πραγμάτωση του εγκλήματος της, επικαλούμενης από τον αναιρεσιόντα, διάταξης του άρθρου 343 στοιχ. β' αρκεί η τέλεση ασέλγειας, χωρίς να απαιτείται να έχουν γίνει και συγκεκριμένες ενέργειες, που συνιστούν «έμπρακτη κατάχρηση της σχέσης εξάρτησης» ανάμεσα στους εργαζόμενους στα από το Νόμο προβλεπόμενα ιδρύματα και στα πρόσωπα που έχουν εισαχθεί σ' αυτά. Η απαγόρευση δηλαδή γενετήσιας επαφής μεταξύ προσώπων που υπάγονται στη διάταξη του άρθρου 343 στοιχ β' Π.Κ είναι απόλυτη (Βλ. Συστημ.

Ερμ. Π.Κ. 1994 σελ. 52 και 102, σχολιασμό άρθρων από Γ- Α. Μαγκάκη).

Επομένως πρέπει να απορριφθεί η κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως και να επιβληθούν τα δικαστικά έξοδα στον αναιρεσείοντα (άρθρ. 583 παρ. 1 Κ.Π.Δ.).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ω: 1) Να απορριφθεί η υπ' αριθ 50/11-6-2001 αίτηση αναιρέσεως του κατά του υπ' αριθ. 635/2001 βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Θεσσαλονίκης. Και 2) Να επιβληθούν τα δικαστικά έξοδα σε βάρος του ως άνω αναιρεσείοντος.

Ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου

Ανδρέας Κ. Φάκος.

Αφού άκουσε τον Αντεισαγγελέα, που αναφέρθηκε στην παραπάνω εισαγγελική πρόταση και έπειτα αποχώρησε.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Ι. Σύμφωνα με το άρθρο 338 παρ. 1 του ΠΚ τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών όποιος καταχράται την παραφροσύνη γυναίκας ή την από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενη ανικανότητά της να αντισταθεί για να έλθει σε εξώγαμη συνουσία μαζί της, ενώ σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου, με φυλάκιση τουλάχιστον έξι (6) μηνών τιμωρείται όποιος καταχράται τις παραπάνω καταστάσεις και ενεργεί άλλη ασελγή πράξη σε γυναίκα ή άντρα. Υποκείμενο του πιο πάνω εγκλήματος της κατάχρησης σε ασέλγεια είναι κατά την πρώτη παράγραφο μόνο άντρας, υλικό δε αντικείμενο (παθών) είναι γυναίκα, η οποία λόγω σωματικής αναπηρίας ή διανοητικής ατέλειας αδυνατεί να αποκρούσει την εις βάρος της γενετήσια προσβολή. Για τον λόγο αυτό αρκεί για την πλήρωση της αντικειμενικής υποστάσεως το γεγονός ότι η πράξη τελέστηκε χωρίς τη συναίνεση της παθούσας. Απαιτείται περαιτέρω ο δράστης να καταχράται την αδυναμία αντιστάσεως υπό την έννοια ότι έχοντας επίγνωση των ψυχικών ή σωματικών καταστάσεων που την προκαλούν, τις χρησιμοποιεί ως ευκαιρία για να τελέσει γενετήσια πράξη χωρίς τη χρήση βίας ή απειλής. Τούτο σημαίνει ότι ως προς την υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος απαιτείται δόλος, ενώ αρκεί και ενδεχόμενος δόλος. Εξάλλου, η απαιτούμενη από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 του ΚΠΔ ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία η έλλειψη της οποίας ιδρύει τον από το άρθρο 484 παρ. 1 εδ. ε' του ΚΠΔ λόγο αναίρεσης του βουλεύματος, υπάρχει στο παραπεμπτικό βούλευμα, όταν περιέχονται σ' αυτό με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις ή λογικά κενά τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από την ανάκριση ή την προανάκριση και θεμελιώνουν την ύπαρξη αποχρωσών ενδείξεων ενοχής του κατηγορουμένου για το έγκλημα για το οποίο ασκήθηκε κατ' αυτού ποινική δίωξη, οι αποδείξεις από τις οποίες προέκυψαν τα περιστατικά αυτά και οι σκέψεις με τις οποίες το Συμβούλιο έκρινε ότι από τα περιστατικά αυτά προκύπτουν αποχρώσες ενδείξεις που δικαιολογούν την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο. Ειδικότερα, ως προς την έκθεση των αποδείξεων αρκεί η γενική κατά το είδος καθενός αναφορά τους, χωρίς να αποκτείται και η ιδιαίτερη μνεία του κάθε αποδεικτικού στοιχείου και τι προέκυψε από το καθένα από αυτά. Πρέπει όμως να προκύπτει αναμφίβολα ότι το δικαστήριο έλαβε υπόψη του και συνεκτίμησε όλα τα αποδεικτικά μέσα και όχι μερικά από αυτά για να μορφώσει την κρίση του.

Περαιτέρω εσφαλμένη εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης υπάρχει όταν ο δικαστής δεν υπήγαγε ορθώς τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία δέχτηκε,, στη διάταξη που εφαρμόστηκε. Περίπτωση εσφαλμένης εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διάταξης, που αποτελεί λόγο αναίρεσης του βουλεύματος κατ' άρθρο 484 παρ. 1

εδ. β' της ΚΠΔ, υπάρχει όταν στο πόρισμα του βουλεύματος που περιλαμβάνεται στον συνδυασμό αιτιολογικού και διατακτικού και ανάγεται στα στοιχεία και την ταυτότητα του εγκλήματος έχουν επιλωρήσει ασάφειες, αντιφάσεις ή λογικά κενά, με αποτέλεσμα να μην είναι εφικτός ο αναιρετικός έλεγχος για την ορθή εφαρμογή της ουσιαστικής ποινικής διάταξης, οπότε το βούλευμα δεν έχει νόμιμη βάση.

Στην προκειμένη περίπτωση, το Συμβούλιο Εφετών Θεσσαλονίκης με το προσβαλλόμενο βούλευμά του, όπως από αυτό προκύπτει, δέχτηκε, με ολοσχερή αναφορά στην ενσωματωμένη σ' αυτό εισαγγελική πρόταση και μνημονεύοντας λεπτομερώς τα αποδεικτικά μέσα που έλαβε υπόψη, τα ακόλουθα ως προς το αποδιδόμενο στον κατηγορούμενο έγκλημα της κατάχρησης σε ασέλγεια, ουσιώδη περιστατικά: Η (παθούσα) γεννήθηκε στις 5-12-1980, είναι παιδί εκτός γάμου και εγκαταλείφθηκε αμέσως μετά τη γέννησή του στο βρεφοκομείο «.....» από τη μητέρα του, η οποία είναι διανοητικά καθυστερημένη, όπως προκύπτει από τα τηρούμενα στον οικείο φάκελο στοιχεία, και με την οποία δεν είχε ποτέ κάποια σχέση. Το έτος 1986 η ως άνω εισήχθη ως τρόφιμη στο «.....»
..... ύστερα από αίτημα του παραπάνω βρεφοκομείου και γνωμάτευση της αρμόδιας Υγειονομικής Επιτροπής. Χαρακτηρίζεται ως άτομο με ελαφρά νοητική υστέρηση, αυτοεξυπηρετούμενη σε μεγάλο βαθμό και με φυσιολογική κινητική κατάσταση, ενώ είναι αρκετά ανεπτυγμένη και ελκυστική, διαμένει δε στο καλούμενο «.....» του πιο πάνω Κέντρου, μαζί με τον
..... που πάσχει από το σύνδρομο DOWN, την
..... , που εμφανίζει νοητική καθυστέρηση και τον

Το βράδυ της 16 προς 17 Απριλίου 1999, η ως άνω κοιμόταν με τους δυο πρώτους εξ αυτών (.....) στο διαμέρισμα αυτό, έχοντας, όπως πάντα, αναμμένο το φως, λόγω ανασφάλειας που αισθάνονταν, η δε πόρτα του διαμερίσματος ήταν, όπως κάθε βράδυ κλειδωμένη απ' έξω και υπεύθυνος για τη φύλαξη των κλειδιών, που ήταν κρεμασμένα σε συγκεκριμένο σημείο, που όλο το γνώριζαν, ήταν ο νοσηλευτής Ο κατηγορούμενος, ήδη αναιρεσιών, υπάλληλος του Κέντρου με την ιδιότητα του τραυματιοφορέα, παρόλον ότι δεν είχε δικαίωμα να παίρνει τα κλειδιά των διαμερισμάτων των φιλοξενουμένων τροφίμων και να εισέρχεται σ' αυτά (απαγόρευση που δεν είχε τηρήσει στο παρελθόν) εκτελώντας κατά τον πιο πάνω χρόνο υπηρεσία επιβλέψεως, σε μη εξακριβωμένη ακριβώς ώρα από 22:00 της 16^{ης} μέχρι 00.0' της 17^{ης} Απριλίου 1999, πήρε το κλειδί, άνοιξε το «.....» και κατευθύνθηκε προς τη που ήταν ξαπλωμένη στο κρεβάτι της.

Αρχικά της φίλησε και της χάρειψε το στήθος και το αιδοίο της, στη συνέχεια δε τη σήκωσε από το κρεβάτι και αφού την υποχρέωσε να σκύψει, πατώντας στο πάτωμα και ακουμπώντας με τα χέρια της στο κρεβάτι, της έβγαλε το εσώρουχο και αφού κατέβασε το παντελόνι και το εσώρουχό του, ήλθε σε εξώγαμη συνουσία μαζί της θέτοντας το σε σύση πέος του στο αιδοίο της. Ακολούθως πήγε και πλύθηκε στην τουαλέτα κλείδωσε το διαμέρισμα και τοποθέτησε το κλειδί στη θέση του. Τα παραπάνω περιστατικά έγιναν αντιληπτά από τους πιο πάνω τροφίμους του ιδρύματος και συγκατοίκους της παθούσας, οι οποίοι τα αναφέρουν την επομένη ημέρα στην εκπαιδευτρια-κοινωνική λειτουργό
.... , περιγράφοντας με λεπτομέρειες και χαρακτηριστικές φράσεις και κινήσεις τα συμβάντα της συνουσίας. Περαιτέρω, το Συμβούλιο Εφετών, με αναφορά στην εισαγγελική πρόταση προβαίνει σε ανάλυση και αξιολόγηση των μαρτυρικών καταθέσεων της παθούσας και των πιο πάνω συγκατοίκων της στο Ίδρυμα, σε συνδυασμό με την ιατροδικαστική έκθεση και τους απολογητικούς ισχυρισμούς και τα υπερασπιστικά επιχειρήματα του αναιρεσιόντος κατηγορουμένου. Ακολούθως, με βάση τα παραπάνω πραγματικά περιστατικά το Συμβούλιο Εφετών έκρινε ότι υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις ενοχής του ως άνω κατηγορουμένου (αναιρεσιόντος) για το αδίκημα της κατάχρησης σε ασέλγεια, για την οποία και ασκήθηκε

εναντίον του ποινική δίωξη. Με αυτά που δέχτηκε το Συμβούλιο Εφετών διέλαβε στο προσβαλλόμενο βουλεύμα του την κατά τα ανωτέρω έννοια, ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, ενώ ορθώς ερμήνευσε και εφάρμοσε τις ουσιαστικές ποινικές διατάξεις του άρθρου 338 παρ. 1 του ΠΚ, τις οποίες ούτε εκ πλαγίου παραβίασε. Και τούτο διότι όπως ήδη σημειώθηκε το άρθρο 338 παρ. 1 ΠΚ προστατεύει τη **γενετήσια ελευθερία** και προσβολές που διαπράττονται με την κατάχρηση είτε της αδυναμίας του θύματος να διαμορφώσει λόγω ψυχικής νόσου ευσυνειδήτη βούληση στο πεδίο της γενετήσιας ζωής, είτε της ανικανότητας του από οποιαδήποτε αιτία (σωματική ή ψυχική) να αντισταθεί στις γενετήσιες επιθυμίες του δράστη, αποτελεί δε η διάταξη αυτή συμπληρωματική της διάταξης περί βιασμού (αρ. 336 ΠΚ) και καλύπτει τις περιπτώσεις που δεν μπορούν εννοιολογικά να υπαχθούν σ' αυτή. Αντιθέτως, για την πραγμάτωση του προβλεπόμενου από τη διάταξη του άρθρου 343 περ. β' του ίδιου Κώδικα εγκλήματος της ασέλγειας με κατάχρηση εξουσίας, που ο αναιρεσείων υποστηρίζει ότι έπρεπε να εφαρμοστεί, αρκεί η τέλεση ασέλγειας, χωρίς να απαιτείται να έχουν γίνει και συγκεκριμένες ενέργειες που συνιστούν έμπρακτη κατάχρηση της σχέσης εξάρτησης ανάμεσα στους εργαζόμενους στα προβλεπόμενα από τον νόμο ιδρύματα και στα πρόσωπα που έχουν εισαχθεί σ' αυτά. Επομένως οι δεύτερος και τρίτος λόγοι αναίρεσης από το άρθρο 484 παρ. 1 εδ. β' και ε' ΚΠΔ με τους οποίους υποστηρίζονται τα αντίθετα είναι αβάσιμοι και πρέπει να απορριφθούν.

II. Υπέρβαση εξουσίας που ιδρύει λόγο αναίρεσης του βουλεύματος κατ' άρθρο 484 παρ. 1 εδ. ζ' του ΚΠΔ υπάρχει και όταν το δικαστικό συμβούλιο παρέπεμψε σε δίκη τον κατηγορούμενο για έγκλημα για το οποίο δεν υποβλήθηκε νόμιμα η απαιτούμενη για την ποινική δίωξη έγκληση (άρθρο 50). Εξάλλου, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 117 παρ. 1 και 118 παρ. 2 του ΠΚ συνάγεται ότι στις περιπτώσεις που για την άσκηση ποινικής δίωξης ο νόμος απαιτεί έγκληση, ο δικαιούμενος σε υποβολή της πρέπει να την υποβάλει μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα που έλαβε γνώση της αξιόποινης πράξης και του προσώπου που την τέλεσε ή κάποιον από τους συμμετόχους της. Αν ο παθών είναι πρόσωπο που δεν έχει συμπληρώσει το 12^ο έτος της ηλικίας του, δικαίωμα για υποβολή της έγκλησης έχει ο νόμιμος αντιπρόσωπός του, μετά δε τη συμπλήρωση του έτους αυτού της ηλικίας του και μέχρι να συμπληρώσει το 17^ο έτος αυτής, το δικαίωμα της έγκλησης έχουν και ο παθών και ο νόμιμος αντιπρόσωπός του και μετά τη συμπλήρωση του 17^{ου} έτους της ηλικίας του μόνον ο παθών. Ο δικαιούμενος όμως σε υποβολή της έγκλησης πρέπει να είναι σε θέση νομικώς και πραγματικώς να υποβάλει αυτή, διαφορετικά αναστέλλεται η προθεσμία αυτής μέχρι παρέλευσης του κωλύματος τούτου, πρέπει δε να την υποβάλει αμέσως μετά την άρση του κωλύματος. Έτσι επί νομίμου αντιπροσώπου του δικαιουμένου σε έγκληση προσώπου, που έχει διοριστεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα, η γνώση δεν αρχίζει πριν από την απόκτηση της ιδιότητας αυτής, αλλά από τότε που αυτός έχοντας πλέον την ιδιότητα αυτήν έλαβε γνώση της πράξης και του προσώπου που την τέλεσε ή κάποιου από τους συμμετόχους, αφού πριν από τον διορισμό του δεν είχε δικαίωμα να υποβάλει έγκληση. Περαιτέρω, κατά τις διατάξεις των άρθρων 1666 παρ. 1, 1667 και 1672 εδ. α' και β' του ΑΚ (όπως ισχύουν μετά την αντικατάστασή τους με το άρθρο 13 του Ν. 2447/1996) σε δικαστική συμπαράσταση υποβάλλεται ο ενήλικος, όταν λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής ή λόγω σωματικής αναπηρίας αδυνατεί εν όλω ή εν μέρει να φροντίζει μόνος για τις υποθέσεις του. Η υποβολή στη δικαστική συμπαράσταση αποφασίζεται από το δικαστήριο, ύστερα από αίτηση του ίδιου του πάσχοντος, ή του εισαγγελέα ή και αυτεπαγγέλτως. Το δικαστήριο μπορεί οποτεδήποτε, πριν ή και μετά την έναρξη της διαδικασίας για την υποβολή ενός προσώπου σε δικαστική συμπαράσταση να διορίσει ύστερα από αίτηση ενός από τα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 1667 ΑΚ ή και αυτεπαγγέλτως, προσωρινό δικαστικό συμπαραστάτη, του οποίου η εξουσία περιλαμβάνει τη λήψη κάθε ασφαλιστικού μέτρου για να αποφευχθεί σοβαρός κίνδυνος για το πρόσωπο ή την περιουσία εκείνου που πρόκειται να υποβληθεί σε δικαστική συμπαράσταση. Στην

προκειμένη περίπτωση, το Συμβούλιο Εφετών, όπως προκύπτει από το προσβαλλόμενο βούλευμά του, δέχτηκε, σε σχέση με το εμπρόθεσμο της έγκλησης, τα ακόλουθα: Η παθούσα , γεννήθηκε στις 5-12-1980, κατά το χρόνο δε που φέρεται ότι τελέστηκε σε βάρος της η αποδιδόμενη στον κατηγορούμενο αξιόποινη πράξη (16/17-4-1999) ήταν ήδη ενήλικη. Η ίδια πάσχει από ελαφρά νοητική στέρση και διαταραχές της συμπεριφοράς, νοσηλεύεται συνεχώς από 12-5-1986 έως τώρα στο «.....»
.....», λόγω δε της άνω πάθησής της αδυνατούσε να φροντίζει μόνη τις υποθέσεις της. Για το λόγο αυτό με την από 8-12-1999 προσωρινή διαταγή του Δικαστή του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης και ύστερα από την από 2-12-1999 σχετική αίτηση του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης, διορίστηκε προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης αυτής ο , ιατρός του Ακολούθως ο τελευταίος με την πιο πάνω ιδιότητα υπέβαλε αρμοδίως, την από 14-12-1999 έγκληση (βλ. από 14-12-1999 πράξη κατάθεσης), ήτοι εντός της τρίμηνης προθεσμίας αφότου αυτός με την προαναφερθείσα ιδιότητά του πλέον έλαβε γνώση της αξιόποινης πράξης και του προσώπου που τέλεσε αυτή, συνεπεία δε της έγκλησης αυτής ασκήθηκε ποινική δίωξη εις βάρος του κατηγορουμένου για την προαναφερθείσα αξιόποινη πράξη της κατάχρησης σε ασέλγεια (άρθρ. 338 παρ. 1 ΠΚ), για την δίωξη της οποίας απαιτείται κατ' άρθρο 344 ΠΚ έγκληση. Με βάση τα παραπάνω, το Συμβούλιο Εφετών έκρινε ότι η υποβληθείσα έγκληση ήταν εμπρόθεσμη και συνεπώς παραδεκτώς ασκήθηκε η προκειμένη ποινική δίωξη, συνακόλουθα δε απέρριψε τον σχετικό λόγο της έφεσης του κατηγορουμένου. Έτσι κρίνοντας το Συμβούλιο Εφετών δεν υπέπεσε στην κατά το άρθρο 484 παρ. 1 εδ. ζ' ΚΠΔ πλημμέλεια της υπέρβασης εξουσίας και γι' αυτό ο περὶ του αντιθέτου πρώτος λόγος της αίτησης αναιρέσεως είναι αβάσιμος και πρέπει να απορριφθεί.

Μετά από αυτά, πρέπει να απορριφθεί η ένδικη αίτηση αναιρέσεως και να καταδικαστεί ο αναιρεσείων στα δικαστικά έξοδα (αρ. 583 ΚΠΔ).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Απορρίπτει την από 11 Ιουνίου 2001 αίτηση του
για αναίρεση του υπ' αριθμ. 635/2001 βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Θεσσαλονίκης.

Καταδικάζει τον αναιρεσείοντα στα δικαστικά έξοδα που ανέρχονται σε διακόσια δέκα (210,00) Ευρώ.

Κρίθηκε, αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 11 Φεβρουαρίου 2003.

Εκδόθηκε στην Αθήνα στις 14 Φεβρουαρίου 2003.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Δ/ΝΗ/1998 (1442), ΝΟΒ/1998 (1118), ΠΟΙΝΧΡ/1999 (125), ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ/1998 (1212)
Βιασμός ομαδικός. Το δικαστήριο, κατά την έρευνα των πραγματικών περιστατικών, οφείλει να προσδιορίσει τη δράση ενός εκάστου των υπαιτίων και να εξειδικεύσει τις τελεσθείσες ασελγείς πράξεις ειδικώς και συγκεκριμένως. Αναίρεση απόφασης για εκ πλαγίου παραβίαση του αρ. 336 παρ. 2 ΠΚ.
Βλ. παρατηρήσεις Χ.Δ.Α. στο ΝοΒ.

13στ. Αριθ. 502/1998 ΑΠ Τμ. ΣΤ'

Προεδρεύων ο κ. Π. ΜΑΝΤΖΙΑΡΑΣ, αντιπρόεδρος
Εισηγητής ο κ. Γ. ΣΤΑΘΕΑΣ, αρεοπαγίτης
Εισαγγελέας ο κ. Α. Καπόλας
Δικηγόρος ο κ. Γ. Πατεργιαννάκης

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ :

Επειδή κατά το άρθρο 336 παρ 1 ΠΚ, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 9 του ν. 1419/1984 «όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και αμέσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία εξώγαμη ή σε ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξης τιμωρείται με κάθειρξη». παρ2 «Αν η πράξη της προηγούμενης παραγράφου έγινε από δύο ή περισσότερους δράστες που ενεργούσαν από κοινού, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών». Με τη νέα τροποποιητική διάταξη καταργήθηκε το αυτοτελές έγκλημα του εξαναγκασμού σε ασέλγεια και θεσμοθετήθηκε ενιαίο αδίκημα, του βιασμού, στο οποίο υπήχθη και ο εξαναγκασμός σε ασέλγεια, ο οποίος αποτελούσε μορφή του βιασμού με ιδιαίτερη ποινική κύρωση. Ο νομοθέτης, λαμβάνοντας υπόψη τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες και τις επιτακτικές προσβλητικές ενέργειες εις βάρος συγκεκριμένων προσώπων, ενοποίησε τα δύο αδικήματα του βιασμού και του εξαναγκασμού σε ασέλγεια, χάριν της μεγαλύτερης προστασίας της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, η οποία, με την εξηναγκασμένη επιβολή, θίγεται ανεπανόρθωτα. Με τη νέα διάταξη διευρύνθηκε η έννοια του βιασμού, στην οποία υπάγονται α) ο συνεπεία βίας ή απειλής σπουδαίου και αμέσου κινδύνου εξαναγκασμός γυναίκας σε συνουσία (από άνδρα) και β) ο εξαναγκασμός άλλου προσώπου (άνδρα ή γυναίκας) σε επιχείρηση ή ανοχή ασελγούς πράξης (είτε από άνδρα ή από γυναίκα). Έτσι συμπεριελήφθησαν περιπτώσεις, οι οποίες ενέχουν στοιχεία βιασμού και προσβάλλουν βάνουσα τη **γενετήσια ελευθερία**, το δε πρόσωπο καθυποτάσσεται ακουσίως, υφιστάμενο πράξεις αντίθετες με την επιθυμία του ή ενεργεί επί τρίτου πρόσωπου παρωθούμενο από τον φερόμενο ως υπαίτιο, προκειμένου να ικανοποιήσει το αίσθημα της ερωτικής ηδονής του. Η νομική αναγνώριση της ισοτιμίας των δύο φύλων συνεπάγεται την αυτόνομη προστασία άνδρα και γυναίκας από πράξεις, οι οποίες θίγουν τη **γενετήσια ελευθερία**, έτσι δε η έννοια του βιασμού επεκτείνεται και στο πρόσωπο των δύο φύλων, χωρίς διάκριση ως προς την αντικειμενική υπόσταση, εξελισσομένη ισομερώς έναντι άνδρα και γυναίκας, ενόψει του ότι η μορφή σεξουαλικότητας ποικίλλει και η ικανοποίηση των ενδομήχων επιθυμιών εκδηλώνεται έμπρακτα είτε με επιθετική ενέργεια του υπαίτιου είτε με αντίθετη δράση του υποστάντος τη βία ή με εξηναγκασμένη ανοχή. Η παρ2 του άρθρου 336 ΠΚ ρυθμίζει ειδική παραλλαγμένη μορφή βιασμού, «ν ομαδικό βιασμό, ήτοι τη σύγχρονη ή διαδοχική ενέργεια από δύο ή περισσότερα πρόσωπα επί του σώματος του παθόντος και υπό τη μορφή της θετικής ενεργείας ή της ανοχής, δραστηριότητες από τις οποίες προέρχεται ηδονιστική ικανοποίηση, συντρεχόντων όμως των όρων του νόμου, ήτοι σωματικής βίας ή απειλής σπουδαίου και αμέσου κινδύνου, με συνέπεια να πειθαναγκάζεται το πρόσωπο να υποστεί ή να ενεργήσει ασελγείς πράξεις ακουσίως. Η αναφορά στην παρ2 του άρθρου 336 ΠΚ της φράσης «από κοινού» νοείται ως η ατομική αυτόβουλη ενέργεια του καθενός των ενεργούντων επί του σώματος του προσώπου ή αυτού επί του σώματος του υπαίτιου παράλληλα ή διαδοχικά σε συνεχόμενο χρόνο, η οποία εμπίπτει στην ακραιφνή βουλευτική ενέργεια του αυτοργού, που δρα για τον εαυτό του, προς ικανοποίηση της δικής του σεξουαλικής ηδονής, ανεξάρτητα από την προηγηθείσα σύγχρονη ή μεταγενέστερη δράση του άλλου

υπαίτιου, ο οποίος ενεργεί και αυτός ατομικώς υπό την έννοια της χωριστής προσβολής της γενετήσιας ελευθερίας του υφιστάμενου την πράξη προσώπου. Στοιχείο του ομαδικού βιασμού είναι η προσβολή της γενετήσιας ελευθερίας συγκεκριμένου προσώπου από δύο ή περισσότερα πρόσωπα το κάθε ένα από τα οποία δρα ατομικώς συγχρόνως ή διαδοχικώς, χωρίς να εξαρτά την ικανοποίησή του από τη συμμετοχή του άλλου. Στον ομαδικό βιασμό, όπως προσδιορίστηκε ανωτέρω, δεν ισχύει η κατά το άρθρο 45 ΠΚ συμμετοχική δράση, η οποία δεν συνδέεται με την ειδικής μορφής ενέργεια της παρ2 του άρθρου 336 ΠΚ. Ο σκοπός του νομοθέτη, όπως αναφέρεται στην Εισηγητική Έκθεση, είναι η θεσμοθέτηση παραλλαγμένης μορφής κοινής ενέργειας, διότι άλλως δεν θα είχε νόημα να ρυθμισθεί διαφορετικά ο ομαδικός βιασμός, αφού σε αντίθετη περίπτωση θα αρκούσε η διάταξη του άρθρου 45 ΠΚ, της οποίας το περιεχόμενο είναι ευρύτερο και περιλαμβάνει τη γνωστή μορφή της συμμετοχικής δράσεως της ηθικής αυτοουργίας, άμεσης ή έμμεσης ενέργειας, κατά την έννοια των άρθρων 46 παρ1 στοιχεία α' και β' και 47 ΠΚ Το δικαστήριο, κατά την έρευνα των πραγματικών περιστατικών, όπως γίνονται δεκτά, οφείλει να προσδιορίσει τη δράση ενός εκάστου των υπαίτιων και να εξειδικεύσει τις τελεσθείσες ασελγείς πράξεις ειδικώς και συγκεκριμένως, προκειμένου να καταστεί δυνατή η υπαγωγή των πράξεων στη διάταξη του άρθρου 336 παρ1 και 2 του ΠΚ. Εξάλλου, περίπτωση εσφαλμένης εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διατάξεως υπάρχει κατ' άρθρο 51 παρ1 στοιχ. Ε' ΚΠΔ και όταν η διάταξη παραβιάστηκε εκ πλαγίου για το λόγο ότι ενεφιλοχώρησαν στο πόρισμα της απόφασης ασάφειες, αντιφάσεις ή λογικά κενά με αποτέλεσμα να καθίσταται ανέφικτος ο έλεγχος από τον Άρειο Πάγο περί της ορθής ή μη εφαρμογής του νόμου, οπότε η απόφαση στερείται νομίμου βάσεως. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, το δικαστήριο δέχθηκε ως προκύψαντα από την επ' ακροατηρίου διαδικασία, αναφορικώς με τον αναιρεσίοντα, τα εξής πραγματικά περιστατικά: Στο χώρο, όπου εστάθμευσαν, ο άγνωστος άνδρας μαζί με τον κατηγορούμενο Γ.Σ.** αποβίβασαν τον παθόντα. Εν τω μεταξύ οι δύο αυτοί, συνεπικουρώνοντες από τον επίσης αποβίβασθέντα του σχήματος Χ.Γ.**, χρησιμοποιώντας τις ενωμένες υπέρτερες δυνάμεις τους, τον ώθησαν βίαια σε παρακείμενο σημείο, λόγω υψομετρικής διαφοράς από τον εγγύς κοινοτικό δρόμο και την πλατεία του χωριού. Εκεί και οι τρεις μαζί απεγύμνωσαν τον Ν.Δ.** (παθόντα) και στη συνέχεια τον έρριψαν βιαίως καταγής. Ο αδύνατος στο σώμα και στην ψυχή παθών, πανικόβλητος, αλλά και έκπληκτος από τον καταιγισμό της βιαιότητας, που συγκεντρώθηκε επάνω του, δεν ηδυνήθη να αντιδράσει αποτελεσματικά. Εν συνέχεια ο Χ.Γ.** τον συνέλαβε από τα χέρια και τον καθήλωσε επί του εδάφους, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα στους άλλους να τελέσουν εις βάρος του τα εξής: α) Ο άγνωστος άνδρας σήκωσε ψηλά τα πόδια του παθόντος, άλειψε τον πρωκτό του με βαζελίνη, την οποία έφερε για το σκοπό αυτό μαζί του και στη συνέχεια εισήγαγε το πέος στον πρωκτό του παθόντος, όπου και εκσπερμάτωσε. β) Ο κατηγορούμενος Γ.Σ.** αφού εξήγαγε το πέος του προσπάθησε ανεπιτυχώς να εξαναγκάσει τον παθόντα σε πεολεξία. Όμως από τους βίαιους εναγκαλισμούς και τις προστριβές, ο κατηγορούμενος αυτός εκσπερμάτωσε στους μηρούς του παθόντος. Με τον τρόπο αυτό ο Γ.Σ.** ικανοποίησε τη γενετήσια επιθυμία του. Το δικαστήριο με τα όσα παραπάνω δέχθηκε κήρυξε ένοχο τον αναιρεσίοντα μιας πράξεως βιασμού κατά συναυτουργία και κατ' εξακολούθηση, με τα ελαφρυντικά του άρθρου 84 παρ2 στοιχεία α' και ε' ΠΚ. Επίσης στο διατακτικό δέχεται, ότι ο αναιρεσίων με περισσότερες πράξεις που συνιστούν εξακολούθηση του αυτού εγκλήματος από κοινού ενεργώντας με τον συγκατηγορούμενό του ΓΣ** και τρίτο άγνωστο δράστη, με σωματική βία εξανάγκασε άλλον σε ανοχή ασελγούς πράξεως (παρά φύση συνουσία μεταξύ αρρένων). Ειδικότερα, μετά από συναπόφαση, αφού αποβίβασε από το αυτοκίνητο του εγκαλούμετος Ν.Δ.** τον έρριψε βιαίως κατά γης και με τις υπέρτερες σωματικές του

δυνάμεις έκαμψε την αντίστασή του και τον εξανάγκασε να ανεχθεί εισαγωγή του πέους του αγνώστου δράστη στον πρωκτό του και προσπάθησε να εισαχθεί το πέος του Γ.Σ. στο στόμα του. Οι ασελγείς δε αυτές πράξεις του κατηγορουμένου κατέτειναν στην ικανοποίηση της γενετήσιας επιθυμίας του. Από τα ως άνω δεκτά γενόμενα προκύπτουν ασάφειες και αντιφάσεις. Ειδικότερον, ενώ το Δικαστήριο δέχτηκε ότι ο κατηγορούμενος αναιρεσείων ενήργησε ως συναυτουργός της πράξεως του βιασμού και από κοινού έδρασε με τους δύο άλλους, υποκειμένου ομαδικού βιασμού υπό την έννοια του άρθρου 336 παρ2 ΠΚ, και δεδομένου ότι η πράξη των πλειόνων θεωρείται ως αυτοτελής και ιδιαίτερη για τον καθένα, εν τούτοις ουδεμία ασελγής πράξη αποδίδεται στον αναιρεσειόντα, που αυτός να ενήργησε επί του σώματος του παθόντος, με τη μορφή του εξαναγκασμού σε συνουσία ή της επιχειρήσεως ασελγούς πράξεως. Καίτοι δηλαδή αποδέχεται το δικαστήριο την από κοινού ενέργεια με τον κατηγορούμενο Γ.Σ.***, και τον άγνωστο δράστη, παρά ταύτα δεν εξειδικεύει ούτε αναφέρει συγκεκριμένες ασελγείς πράξεις του αναιρεσειόντος επί του σώματος του παθόντος, γενόμενες συγχρόνως ή διαδοχικώς με τις κατονομαζόμενες πράξεις του κατηγορουμένου Γ.Σ.** και του άλλου αγνώστου δράστη, λαμβανομένου μάλιστα υπόψη ότι για την εφαρμογή του άρθρου 336 παρ2 ΠΚ απαιτείται συγκεκριμένα πράξη των περισσότερων δραστών με αυτοτελείς ασελγείς ενέργειες από ένα έκαστο επί του σώματος του παθόντος και όχι απλώς βοηθητική τυχόν συνδρομή στον ασελγώς δράσαντα, οπότε εφαρμογή έχουν ενδεχομένως οι διατάξεις του άρθρου 45 επ ΠΚ Κατ' ακολουθίαν τούτων πρέπει να αναιρεθεί η προσβαλλομένη απόφαση σύμφωνα με τον προβαλλόμενο λόγο από το άρθρο 510 παρ1 στοιχείο Ε' ΚΠΔ και να παραπεμφθεί η υπόθεση προς νέα έρευνα ενώπιον του αυτού δικαστηρίου, συντιθεμένου από άλλους δικαστές, πλην των πρότερον δικασάντων (άρθρο 519 ΚΠΔ).

.....

13ζ. ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘ.2472 ΦΕΚ Α'50 10.4.1997

Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

*** Σχ.με προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνικό τομέα βλ και Ν.2774/1999

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'
ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 1
Αντικείμενο

Αντικείμενο του παρόντος νόμου είναι η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής.

Άρθρο 2
Ορισμοί

Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου νοούνται ως:

α) «Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων. Δεν λογίζονται ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα στατιστικής φύσεως συγκεντρωτικά στοιχεία, από τα οποία δεν μπορούν πλέον να προσδιορισθούν τα υποκείμενα των δεδομένων.

β) «Ευαίσθητα δεδομένα», τα δεδομένα που αφορούν τη φυλετική ή εθνική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, την υγεία, την κοινωνική πρόνοια και την ερωτική ζωή, καθώς και τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες.

γ) «Υποκείμενο των δεδομένων», το φυσικό πρόσωπο στο οποίο

αναφέρονται τα δεδομένα και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί, δηλαδή μπορεί να προσδιορισθεί αμέσως ή εμμέσως, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν την υπόστασή του από άποψη φυσική, βιολογική, ψυχική, οικονομική, πολιτιστική, πολιτική ή κοινωνική.

δ) «Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» («επεξεργασία»), κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται, από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση ή αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλειδωμά), η διαγραφή, η καταστροφή.

ε) «Αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» («αρχείο»), σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το οποίο αποτελούν ή μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας, και το οποίο τηρούνται είτε από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο.

στ) «Διασύνδεση», μορφή επεξεργασίας που συνίσταται στη δυνατότητα συσχέτισης των δεδομένων ενός αρχείου με δεδομένα αρχείου ή αρχείων που τηρούνται από άλλον ή άλλους υπεύθυνους επεξεργασίας ή που τηρούνται από τον ίδιο υπεύθυνο επεξεργασίας για άλλο σκοπό.

ζ) «Υπεύθυνος επεξεργασίας», οποιοσδήποτε καθορίζει το σκοπό και τον τρόπο επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός. Όταν ο σκοπός και ο τρόπος της επεξεργασίας καθορίζονται με διατάξεις νόμου ή κανονιστικές διατάξεις εθνικού ή κοινοτικού δικαίου, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τα ειδικά κριτήρια βάσει των οποίων γίνεται η επιλογή του καθορίζονται αντίστοιχα από το εθνικό ή το κοινοτικό δίκαιο.

η) «Εκτελών την επεξεργασία», οποιοσδήποτε επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για λογαριασμό υπεύθυνου επεξεργασίας, όπως φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός.

θ) «Τρίτος», κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία, ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός, εκτός από το υποκείμενο των δεδομένων, τον υπεύθυνο το υποκείμενο των επεξεργασίας και τα πρόσωπα που είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, εφόσον ενεργούν υπό την άμεση εποπτεία ή για λογαριασμό του υπεύθυνου επεξεργασίας.

ι) «Αποδέκτης», το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός, στον οποίο ανακοινώνονται ή μεταδίδονται τα δεδομένα, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για τρίτο ή όχι.

ια) «Συγκατάθεση» του υποκειμένου των δεδομένων, κάθε ελεύθερη, ρητή και ειδική δήλωση βουλήσεως, που εκφράζεται με τρόπο σαφή και εν πλήρη επιγνώσει, και με την οποία, το υποκείμενο των δεδομένων, αφού προηγουμένως ενημερωθεί, δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. Η

ενημέρωση αυτή περιλαμβάνει πληροφόρηση τουλάχιστον για το σκοπό της επεξεργασίας, τα δεδομένα ή τις κατηγορίες δεδομένων που αφορά η επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και το όνομα, την επωνυμία και τη διεύθυνση του υπεύθυνου επεξεργασίας και του τυχόν εκπροσώπου του. Η συγκατάθεση μπορεί να ανακληθεί οποτεδήποτε, χωρίς αναδρομικό αποτέλεσμα.

ιβ) «Αρχή», η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού χαρακτήρα που θεσπίζεται στο κεφάλαιο Δ' του παρόντος νόμου.

Άρθρο 3 Πεδίο εφαρμογής

1. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται στην εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένη επεξεργασία, καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο.

2. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο για την άσκηση δραστηριοτήτων αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών.

3. Ο παρών νόμος εφαρμόζεται σε κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εφόσον αυτή εκτελείται:

α) Από υπεύθυνο επεξεργασίας ή εκτελούντα την επεξεργασία, εγκατεστημένο στην Ελληνική Επικράτεια ή σε τόπο, όπου βάσει του δημόσιου διεθνούς δικαίου, εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο.

β) Από υπεύθυνο επεξεργασίας μη εγκατεστημένο στην Ελληνική Επικράτεια ή σε τόπο, όπου εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο, όταν η επεξεργασία αφορά υποκείμενα εγκατεστημένα στην Ελληνική Επικράτεια. Στην περίπτωση αυτή, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να υποδείξει με γραπτή δήλωσή του προς την Αρχή εκπρόσωπο εγκατεστημένο στην Ελληνική Επικράτεια, ο οποίος υποκαθίσταται στα δικαιώματα και υποχρεώσεις του υπευθύνου, χωρίς ο τελευταίος αυτός να απαλλάσσεται από τυχόν ιδιαίτερη ευθύνη του. Το αυτό ισχύει και όταν ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλύπτεται από ετεροδικία, ασυλία ή άλλο λόγο που κωλύει την ποινική δίωξη.

γ) Από υπεύθυνο επεξεργασίας που δεν είναι εγκατεστημένος στην επικράτεια Κράτους-Μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά τρίτης χώρας και για τους σκοπούς της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προσφεύγει σε μέσα, αυτοματοποιημένα ή όχι, ευρισκόμενα στην Ελληνική Επικράτεια, εκτός εάν τα μέσα αυτά χρησιμοποιούνται μόνο με σκοπό τη διέλευση από αυτήν. Στην περίπτωση αυτή, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να υποδείξει με γραπτή δήλωσή του προς την Αρχή εκπρόσωπο εγκατεστημένο στην Ελληνική Επικράτεια, ο οποίος υποκαθίσταται στα δικαιώματα και υποχρεώσεις του υπευθύνου, χωρίς ο τελευταίος αυτός να απαλλάσσεται από τυχόν ιδιαίτερη ευθύνη του. Το αυτό ισχύει και όταν ο

υπεύθυνος επεξεργασίας καλύπτεται από ετεροδικία, ασυλία ή άλλο λόγο που κωλύει την ποινική δίωξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄
ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Άρθρο 4

Χαρακτηριστικά δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

1. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας πρέπει:

α) Να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία εν όψει των σκοπών αυτών.

β) Να είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται εν όψει των σκοπών της επεξεργασίας.

γ) Να είναι ακριβή και, εφόσον χρειάζεται, να υποβάλλονται σε ενημέρωση.

δ) Να διατηρούνται σε μορφή που να επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας των υποκειμένων τους μόνο κατά τη διάρκεια της περιόδου που απαιτείται, κατά την κρίση της Αρχής, για την πραγματοποίηση των σκοπών της συλλογής τους και της επεξεργασίας τους. Μετά την παρέλευση της περιόδου αυτής, η Αρχή μπορεί, με αιτιολογημένη απόφασή της, να επιτρέψει τη διατήρηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για ιστορικούς, επιστημονικούς ή στατιστικούς σκοπούς, εφόσον κρίνει ότι δεν θίγονται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση τα δικαιώματα των υποκειμένων, τους ή και τρίτων. Η τήρηση των διατάξεων της παραγράφου αυτής βαρύνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

2. Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που έχουν συλλεγεί ή υφίστανται επεξεργασία, κατά παράβαση της προηγούμενης παραγράφου, καταστρέφονται με ευθύνη του υπεύθυνου επεξεργασίας. Η Αρχή, εάν εξακριβώσει αυτεπαγγέλτως ή μετά από σχετική καταγγελία παράβαση των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου, επιβάλλει τη διακοπή της συλλογής ή της επεξεργασίας και την καταστροφή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που έχουν ήδη συλλεγεί ή τύχει επεξεργασίας.

Άρθρο 5 Προϋποθέσεις επεξεργασίας

1. Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνον όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του.

2. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επεξεργασία και χωρίς τη συγκατάθεση, όταν:

α) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκτέλεση σύμβασης, στην οποία συμβαλλόμενο μέρος είναι υποκείμενο δεδομένων ή για τη λήψη μέτρων κατόπιν αιτήσεως του υποκειμένου κατά το προσυμβατικό στάδιο.

β) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρέωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας, η οποία επιβάλλεται από το νόμο.

γ) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου, εάν αυτό τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του.

δ) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκτέλεση έργου δημόσιου συμφέροντος ή έργου που εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και εκτελείται από δημόσια αρχή ή έχει ανατεθεί από αυτή είτε στον υπεύθυνο επεξεργασίας είτε σε τρίτο, στον οποίο γνωστοποιούνται τα δεδομένα.

ε) Η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του έννομου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι τούτο υπερέρχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών.

3. Η Αρχή μπορεί να εκδίδει ειδικούς κανόνες επεξεργασίας για τις πλέον συνήθεις κατηγορίες επεξεργασιών και αρχείων, οι οποίες προφανώς δεν θίγουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα. Οι κατηγορίες αυτές προσδιορίζονται με κανονισμούς που καταρτίζει η Αρχή και κυρώνονται με προεδρικά διατάγματα, τα οποία εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Άρθρο 6 Γνωστοποίηση

1. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να γνωστοποιήσει εγγράφως στην Αρχή τη σύσταση και λειτουργία αρχείου ή την έναρξη της επεξεργασίας.

2. Με τη γνωστοποίηση της προηγούμενης παραγράφου ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει απαραίτητα να δηλώνει:

«α) Το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία ή τον τίτλο του και τη διεύθυνσή

του. Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν είναι εγκατεστημένος στην ελληνική επικράτεια ή σε τόπο όπου εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο, θα πρέπει επιπροσθέτως να δηλώνεται το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία ή ο τίτλος και η διεύθυνση του εκπροσώπου του στην Ελλάδα.»

*** Η παρ.α' αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.1 άρθρου 8 Ν.2819/2000, ΦΕΚ Α 84/15.3.2000.

β) Τη διεύθυνση όπου είναι εγκατεστημένο το αρχείο ή ο κύριος εξοπλισμός που υποστηρίζει την επεξεργασία.

γ) Την περιγραφή του σκοπού της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται ή πρόκειται να περιληφθούν στο αρχείο.

δ) Το είδος των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υφίστανται ή πρόκειται να υποστούν επεξεργασία ή περιέχονται ή πρόκειται να περιληφθούν στο αρχείο.

ε) Το χρονικό διάστημα για το οποίο προτίθεται να εκτελεί την επεξεργασία ή να διατηρήσει το αρχείο.

στ) Τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών στους οποίους ανακοινώνει ή ενδέχεται να ανακοινώνει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

ζ) Τις ενδεχόμενες διαβιβάσεις και το σκοπό της διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε τρίτες χώρες.

η) Τα βασικά χαρακτηριστικά του συστήματος και των μέτρων ασφαλείας του αρχείου ή της επεξεργασίας.

θ) Στην περίπτωση που η επεξεργασία ή το αρχείο εμπίπτει σε μία από τις κατηγορίες για τις οποίες η Αρχή έχει εκδώσει ειδικούς κανόνες επεξεργασίας, ο υπεύθυνος επεξεργασίας καταθέτει στην Αρχή δήλωση με την οποία βεβαιώνει ότι η επεξεργασία θα διεξάγεται ή το αρχείο θα τηρείται σύμφωνα με τους ειδικούς κανόνες που έχει θεσπίσει η Αρχή, η οποία προσδιορίζει ειδικότερα τον τύπο και το περιεχόμενο της δήλωσης.

*** Η παρ.θ' αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.2 άρθρου 8 Ν.2819/2000, ΦΕΚ Α 84/15.3.2000.

3. Τα στοιχεία της προηγούμενης παραγράφου καταχωρίζονται στο Μητρώο Αρχείων και Επεξεργασιών που τηρεί η Αρχή.

4. Κάθε μεταβολή των στοιχείων που αναφέρονται στην παράγραφο 2 πρέπει να γνωστοποιείται εγγράφως και χωρίς καθυστέρηση από τον υπεύθυνο στην Αρχή.

1. Απαγορεύεται η συλλογή και η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων.

2. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η συλλογή και η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, καθώς και η ίδρυση και λειτουργία σχετικού αρχείου, ύστερα από άδεια της Αρχής, όταν συντρέχουν μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) Το υποκείμενο έδωσε τη γραπτή συγκατάθεσή του, εκτός εάν η συγκατάθεση έχει αποσπασθεί με τρόπο που αντίκειται στο νόμο ή τα χρηστά ήθη ή νόμος ορίζει ότι η συγκατάθεση δεν αίρει την απαγόρευση.

β) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου, εάν τούτο τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του.

«γ) Η επεξεργασία αφορά δεδομένα που δημοσιοποιεί το ίδιο το υποκείμενο ή είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου.»

*** Η παρ.γ', που είχε αντικατασταθεί με την παρ.3 άρθρου 8 Ν.2819/2000, ΦΕΚ Α 84/15.3.2000, αντικαταστάθηκε και πάλι ως άνω με την παρ.1 άρθρ.34 Ν.2915/2001, ΦΕΚ Α 109/29.5.2001.

δ) Η επεξεργασία αφορά θέματα υγείας και εκτελείται από πρόσωπο που ασχολείται κατ' επάγγελμα με την παροχή υπηρεσιών υγείας και υπόκειται σε καθήκον εχεμύθειας ή σε συναφείς κώδικες δεοντολογίας, υπό τον όρο ότι η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την ιατρική πρόληψη, διάγνωση, περίθαλψη ή τη διαχείριση υπηρεσιών υγείας.

«ε) Η επεξεργασία εκτελείται από Δημόσια Αρχή και είναι αναγκαία είτε αα) για λόγους εθνικής ασφάλειας είτε ββ) για την εξυπηρέτηση των αναγκών εγκληματολογικής ή σωφρονιστικής πολιτικής και αφορά τη διακρίβωση εγκλημάτων, ποινικές καταδίκες ή μέτρα ασφαλείας είτε «γγ) για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, είτε δδ) για την άσκηση δημόσιου φορολογικού ελέγχου ή δημόσιου ελέγχου κοινωνικών παροχών».

*** Η παρ.ε' αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.2 άρθρ.34 Ν.2915/2001, ΦΕΚ Α 109/29.5.2001.

*** Η περ. γγ' αντικαταστάθηκε ως άνω και η περ. δδ' προστέθηκε με την παρ.4 άρθρ.26 Ν.3156/2003, ΦΕΚ Α 157/25.6.2003.

στ) Η επεξεργασία πραγματοποιείται για ερευνητικούς και επιστημονικούς αποκλειστικά σκοπούς και υπό τον όρο ότι τηρείται η ανωνυμία και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων στα οποία αναφέρονται.

ζ) Η επεξεργασία αφορά δεδομένα δημοσίων προσώπων, εφόσον αυτά συνδέονται με την άσκηση δημοσίου λειτουργήματος ή τη διαχείριση συμφερόντων τρίτων, και πραγματοποιείται αποκλειστικά για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Η άδεια της αρχής χορηγείται μόνο εφόσον η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την εξασφάλιση του δικαιώματος πληροφόρησης επί θεμάτων δημοσίου ενδιαφέροντος καθώς και στο πλαίσιο καλλιτεχνικής έκφρασης και εφόσον δεν παραβιάζεται καθ' οιονδήποτε τρόπο το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

3. Η Αρχή χορηγεί άδεια συλλογής και επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων, καθώς και άδεια ιδρύσεως και λειτουργίας σχετικού αρχείου, ύστερα από αίτηση του υπεύθυνου επεξεργασίας. Εφόσον η Αρχή διαπιστώσει ότι πραγματοποιείται επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, η γνωστοποίηση αρχείου, σύμφωνα με το άρθρο 6 του παρόντος νόμου, επέχει θέση αιτήσεως για τη χορήγηση άδειας. Η Αρχή μπορεί να επιβάλλει όρους και προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότερη προστασία του δικαιώματος ιδιωτικής ζωής των υποκειμένων ή τρίτων. Πριν χορηγήσει την άδεια, η Αρχή καλεί σε ακρόαση τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκπρόσωπό του και τον εκτελούντα την επεξεργασία.

4. Η άδεια εκδίδεται για ορισμένο χρόνο, ανάλογα με το σκοπό της επεξεργασίας. Μπορεί να ανανεωθεί ύστερα από αίτηση του υπεύθυνου επεξεργασίας.

5. Η άδεια περιέχει απαραίτητως :

- α) Το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία ή τον τίτλο, καθώς και τη διεύθυνση του υπεύθυνου επεξεργασίας και του τυχόν εκπροσώπου του.
- β) Τη διεύθυνση όπου είναι εγκατεστημένο το αρχείο.
- γ) Το είδος των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που επιτρέπεται να περιληφθούν στο αρχείο.
- δ) Το χρονικό διάστημα για το οποίο χορηγείται η άδεια.
- ε) Τους τυχόν όρους και προϋποθέσεις που έχει επιβάλει η Αρχή για την ίδρυση και λειτουργία του αρχείου.
- στ) Την υποχρέωση γνωστοποίησής του ή των αποδεκτών ευθύς ως εξατομικευθούν.

6. Αντίγραφο της άδειας καταχωρίζεται στο Μητρώο Αδειών που διατηρεί η Αρχή.

7. Κάθε μεταβολή των στοιχείων που αναφέρονται στην παράγραφο 5 γνωστοποιείται χωρίς καθυστέρηση στην Αρχή. Κάθε άλλη μεταβολή, πλην της διεύθυνσης του υπευθύνου ή του εκπροσώπου του, συνεπάγεται την έκδοση νέας άδειας, εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις.

«Άρθρο 7^Α

Απαλλαγή υποχρέωσης γνωστοποίησης και λήψης άδειας

1. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας απαλλάσσεται από την υποχρέωση γνωστοποίησης του άρθρου 6 και από την υποχρέωση λήψης άδειας του άρθρου 7 του παρόντος νόμου στις ακόλουθες περιπτώσεις:

«α) Όταν η επεξεργασία πραγματοποιείται αποκλειστικά για σκοπούς που συνδέονται άμεσα με σχέση εργασίας ή έργου ή με παροχή υπηρεσιών στο δημόσιο τομέα και είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρέωσης που επιβάλλει ο νόμος ή για την εκτέλεση των υποχρεώσεων από τις παραπάνω σχέσεις και το υποκείμενο έχει προηγουμένως ενημερωθεί.»

*** Η παρ.α' αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.3
άρθρ.34 Ν.2915/2001,ΦΕΚ Α 109/29.5.2001.

β) Όταν η επεξεργασία αφορά πελάτες ή προμηθευτές, εφόσον τα δεδομένα δεν διαβιβάζονται ούτε κοινοποιούνται σε τρίτους. Για την εφαρμογή της παρούσας διάταξης τα δικαστήρια και οι δημόσιες αρχές δεν λογίζονται ως τρίτοι, εφόσον τη διαβίβαση ή κοινοποίηση επιβάλλει νόμος ή δικαστική απόφαση. Δεν απαλλάσσονται από την υποχρέωση γνωστοποίησης οι ασφαλιστικές εταιρίες για όλους τους κλάδους ασφάλισης, οι φαρμακευτικές εταιρίες, οι εταιρίες εμπορίας πληροφοριών και τα χρηματοπιστωτικά νομικά πρόσωπα, όπως οι τράπεζες και οι εταιρίες έκδοσης πιστωτικών καρτών.

γ) Όταν η επεξεργασία γίνεται από σωματεία, εταιρίες, ενώσεις προσώπων και πολιτικά κόμματα και αφορά δεδομένα των μελών ή εταιρειών τους, εφόσον αυτοί έχουν δώσει τη συγκατάθεσή τους και τα δεδομένα δεν διαβιβάζονται ούτε κοινοποιούνται σε τρίτους. Δεν λογίζονται τρίτοι τα μέλη ή εταίροι, εφόσον η διαβίβαση γίνεται προς αυτούς για τους σκοπούς των ως άνω νομικών προσώπων ή ενώσεων, ούτε τα δικαστήρια και οι δημόσιες αρχές, εφόσον τη διαβίβαση επιβάλλει νόμος ή δικαστική απόφαση.

δ) Όταν η επεξεργασία γίνεται από ιατρούς ή άλλα πρόσωπα που παρέχουν υπηρεσίες υγείας και αφορά ιατρικά δεδομένα, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεσμεύεται από το ιατρικό απόρρητο ή άλλο απόρρητο που προβλέπει νόμος ή κώδικας δεοντολογίας και τα δεδομένα δεν διαβιβάζονται ούτε κοινοποιούνται σε τρίτους. Για την εφαρμογή της παρούσας διάταξης τα δικαστήρια και οι δημόσιες αρχές δεν λογίζονται ως τρίτοι, εφόσον τη διαβίβαση ή κοινοποίηση επιβάλλει νόμος ή δικαστική απόφαση. Δεν εμπίπτουν στην απαλλαγή της παρούσας διάταξης τα νομικά πρόσωπα ή οργανισμοί που παρέχουν υπηρεσίες υγείας, όπως κλινικές, νοσοκομεία, κέντρα υγείας, κέντρα αποθεραπείας και αποτοξίνωσης, ασφαλιστικά ταμεία και ασφαλιστικές εταιρίες, καθώς και οι υπεύθυνοι επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όταν η επεξεργασία διεξάγεται στο πλαίσιο προγραμμάτων τηλεϊατρικής ή παροχής ιατρικών υπηρεσιών μέσω δικτύου.

ε) Όταν η επεξεργασία γίνεται από δικηγόρους, συμβολαιογράφους, άμισθους υποθηκοφύλακες και δικαστικούς επιμελητές και αφορά την παροχή νομικών υπηρεσιών προς πελάτες τους, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεσμεύεται από υποχρέωση απορρήτου που προβλέπει νόμος και τα δεδομένα δεν διαβιβάζονται ούτε κοινοποιούνται σε τρίτους, εκτός από τις περιπτώσεις που αυτό είναι αναγκαίο και συνδέεται άμεσα με την εκπλήρωση εντολής του πελάτη.

«στ) Όταν η επεξεργασία γίνεται από δικαστικές αρχές ή υπηρεσίες στο πλαίσιο απονομής της δικαιοσύνης ή για την εξυπηρέτηση των αναγκών της λειτουργίας τους.»

*** Η περ. στ' προστέθηκε με το άρθρο 10 Ν.3090/2002,ΦΕΚ Α 329/24.12.2002.

2. Σε όλες τις περιπτώσεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, ο υπεύθυνος επεξεργασίας υπόκειται σε όλες τις υποχρεώσεις που προβλέπει ο παρών νόμος και υποχρεούται να συμμορφώνεται με ειδικούς κανόνες επεξεργασίας που η Αρχή εκδίδει σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 5του παρόντος νόμου.»

*** Το άρθρο 7^ο προστέθηκε με την παρ.4 άρθρου 8 Ν.2819/2000,
ΦΕΚ Α 84/15.3.2000.

Άρθρο 8 Διασύνδεση αρχείων

1. Διασύνδεση αρχείων επιτρέπεται μόνον υπό τους όρους του παρόντος άρθρου.
 2. Κάθε διασύνδεση γνωστοποιείται στην Αρχή με δήλωση την οποία υποβάλλουν από κοινού οι υπεύθυνοι επεξεργασίας ή ο υπεύθυνος επεξεργασίας, που διασυνδέει δύο ή περισσότερα αρχεία που εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς.
 3. Εάν ένα τουλάχιστον από τα αρχεία που πρόκειται να διασυνδεθούν περιέχει ευαίσθητα δεδομένα ή εάν η διασύνδεση έχει ως συνέπεια την αποκάλυψη ευαίσθητων δεδομένων ή εάν για την πραγματοποίηση της διασύνδεσης πρόκειται να γίνει χρήση ενιαίου κωδικού αριθμού, η διασύνδεση επιτρέπεται μόνο με προηγούμενη άδεια της Αρχής (άδεια διασύνδεσης).
 4. Η άδεια διασύνδεσης της προηγούμενης παραγράφου χορηγείται ύστερα από ακρόαση των υπεύθυνων επεξεργασίας των αρχείων και περιέχει απαραίτητως:
 - α) Το σκοπό για τον οποίο η διασύνδεση θεωρείται αναγκαία.
 - β) Το είδος των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορά η διασύνδεση.
 - γ) Τα χρονικά διαστήματα για τα οποία επιτρέπεται η διασύνδεση.
 - δ) Τους τυχόν όρους και προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότερη προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών και ιδίως του δικαιώματος ιδιωτικής ζωής των υποκειμένων
 5. Η άδεια διασύνδεσης μπορεί να ανανεωθεί ύστερα από αίτηση των υπεύθυνων επεξεργασίας.
 6. Οι δηλώσεις της παρ. 2 του παρόντος άρθρου, καθώς και αντίγραφα των αδειών διασύνδεσης καταχωρίζονται στο Μητρώο Διασυνδέσεων που τηρεί η Αρχή.
-

Άρθρο 9 Διασυννοριακή ροή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

1. Η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ελεύθερη. Η διαβίβαση προς χώρα που δεν ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία έχουν υποστεί ή πρόκειται να υποστούν επεξεργασία μετά τη διαβίβασή τους, επιτρέπεται ύστερα, από άδεια της Αρχής. Η Αρχή παρέχει την άδεια μόνον εάν κρίνει ότι η εν λόγω χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας. Προς τούτο, λαμβάνει υπόψη ιδίως τη φύση των δεδομένων, τους σκοπούς και τη διάρκεια της επεξεργασίας, τους σχετικούς γενικούς και ειδικούς κανόνες δικαίου, τους κώδικες δεοντολογίας, τα μέτρα ασφαλείας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και το επίπεδο προστασίας των χωρών προέλευσης, διέλευσης και τελικού προορισμού των δεδομένων.

2. Η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς χώρα που δεν ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η οποία δεν εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας, επιτρέπεται κατ' εξαίρεση, με άδεια της Αρχής, εφόσον συντρέχει μία ή περισσότερες από τις κατωτέρω προϋποθέσεις:

α) Το υποκείμενο των δεδομένων έδωσε τη συγκατάθεσή του για τη διαβίβαση, εκτός εάν η συγκατάθεση έχει αποσπασθεί με τρόπο που να αντίκειται στο νόμο ή τα χρηστά ήθη.

β) Η διαβίβαση είναι απαραίτητη: i) για τη διασφάλιση ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων, εφόσον αυτό τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του, ή ii) για τη συνολολόγηση και εκτέλεση σύμβασης μεταξύ αυτού και του υπεύθυνου επεξεργασίας ή μεταξύ του υπεύθυνου επεξεργασίας και τρίτου προς το συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων, εφόσον το υποκείμενο τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του, ή iii) για την εκτέλεση προσυμβατικών μέτρων που έχουν ληφθεί κατ' αίτηση του υποκειμένου των δεδομένων.

γ) Η διαβίβαση είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση εξαιρετικής ανάγκης και τη διαφύλαξη υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος, ιδίως για την εκτέλεση συμβάσεων συνεργασίας με δημόσιες Αρχές της άλλης χώρας, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των θεμελιωδών ελευθεριών και την άσκηση των σχετικών δικαιωμάτων.

δ) Η διαβίβαση είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον του δικαστηρίου.

ε) Η μετάδοση πραγματοποιείται από δημόσιο μητρώο, το οποίο κατά το νόμο προορίζεται για την παροχή πληροφοριών στο κοινό και είναι προσιτό στο κοινό ή σε κάθε πρόσωπο που αποδεικνύει έννομο συμφέρον, εφόσον στη συγκεκριμένη περίπτωση πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις για την πρόσβαση στο μητρώο.

3. Στις περιπτώσεις των προηγούμενων παραγράφων η Αρχή ενημερώνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις αντίστοιχες Αρχές των άλλων Κρατών - Μελών, όταν θεωρεί ότι μία χώρα δεν εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας.

Άρθρο 10
Απόρρητο και ασφάλεια της επεξεργασίας

1. Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι απόρρητη. Διεξάγεται αποκλειστικά και μόνο από πρόσωπα που τελούν υπό τον έλεγχο του υπεύθυνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία και μόνο κατ' εντολήν του.

2. Για τη διεξαγωγή της επεξεργασίας ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να επιλέγει πρόσωπα με αντίστοιχα επαγγελματικά προσόντα που παρέχουν επαρκείς εγγυήσεις από πλευράς τεχνικών γνώσεων και προσωπικής ακεραιότητας για την τήρηση του απορρήτου.

3. ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να λαμβάνει τα κατάλληλα οργανωτικά και τεχνικά μέτρα για την ασφάλεια των δεδομένων και την προστασία τους από τυχαία ή αθέμιτη καταστροφή, τυχαία απώλεια, αλλοίωση, απαγορευμένη διάδοση ή πρόσβαση και κάθε άλλη μορφή αθέμιτης επεξεργασίας. Αυτά τα μέτρα πρέπει να εξασφαλίζουν επίπεδο ασφάλειας ανάλογο προς τους κινδύνους που συνεπάγεται η επεξεργασία και η φύση των δεδομένων που είναι αντικείμενο της επεξεργασίας. Η Αρχή παρέχει εκάστοτε οδηγίες για το βαθμό ασφάλειας των δεδομένων, καθώς και για τα μέτρα προστασίας που είναι αναγκαίο να λαμβάνονται για κάθε κατηγορία δεδομένων, εν όψει και των τεχνολογικών εξελίξεων.

4. Αν η επεξεργασία διεξάγεται για λογαριασμό του υπευθύνου από πρόσωπο μη εξαρτώμενο από αυτόν, η σχετική ανάθεση γίνεται υποχρεωτικά εγγράφως. Η ανάθεση προβλέπει υποχρεωτικά ότι ο ενεργών την επεξεργασία τη διεξάγει μόνο κατ' εντολήν του υπευθύνου και ότι οι λοιπές υποχρεώσεις του παρόντος άρθρου βαρύνουν αναλόγως και αυτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ
ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Άρθρο 11
Δικαίωμα ενημέρωσης

1. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει, κατά το στάδιο της συλλογής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, να ενημερώνει με τρόπο πρόσφορο και σαφή το υποκείμενο για τα εξής τουλάχιστον στοιχεία.

- α) την ταυτότητά του και την ταυτότητα του τυχόν εκπροσώπου του,
- β) το σκοπό της επεξεργασίας,
- γ) τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων,

δ) την ύπαρξη του δικαιώματος πρόσβασης.

2. Εάν για τη συλλογή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ο υπεύθυνος επεξεργασίας ζητεί τη συνδρομή του υποκειμένου, οφείλει να το ενημερώνει ειδικώς και εγγράφως για τα στοιχεία της παρ. 1 του παρόντος άρθρου, καθώς και για τα δικαιώματά του, σύμφωνα με το άρθρα 11 έως και 13 του παρόντος νόμου. Με την αυτή ενημέρωση ο υπεύθυνος επεξεργασίας γνωστοποιεί στο υποκείμενο εάν υποχρεούται ή όχι να παράσχει τη συνδρομή του, με βάση ποιές διατάξεις, καθώς και για τις τυχόν συνέπειες της αρνήσεώς του.

3. Εάν τα δεδομένα ανακοινώνονται σε τρίτους, το πριν από υποκείμενο ενημερώνεται για την ανακοίνωση πριν από αυτούς.

«4. Με απόφαση της Αρχής μπορεί να αρθεί εν όλω ή εν μέρει η υποχρέωση ενημέρωσης σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 3, εφόσον η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα γίνεται για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Σε επείγουσες περιπτώσεις η άρση της υποχρέωσης ενημέρωσης μπορεί να γίνει με προσωρινή, άμεσα εκτελεστή, απόφαση του Προέδρου, ο οποίος πρέπει να συγκαλέσει το συντομότερο την Αρχή για την έκδοση οριστικής απόφασης επί του θέματος.»

*** Η παρ.4 αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.4 άρθρ.34 Ν.2915/2001,ΦΕΚ Α 109/29.5.2001.

5. Με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων εκ των άρθρων 12 και 13, η υποχρέωση ενημέρωσης δεν υφίσταται όταν η συλλογή γίνεται αποκλειστικά για δημοσιογραφικούς σκοπούς και αφορά δημόσια πρόσωπα.

Άρθρο 12 Δικαίωμα πρόσβασης

1. Καθένας έχει δικαίωμα να γνωρίζει εάν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν αποτελούν ή αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας. Προς τούτο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει υποχρέωση να του απαντήσει εγγράφως.

2. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να ζητεί και να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, χωρίς καθυστέρηση και κατά τρόπο εύληπτο και σαφή, τις ακόλουθες πληροφορίες:

α) Όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, καθώς και την προέλευσή τους.

β) Τους σκοπούς της επεξεργασίας, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών.

γ) Την εξέλιξη της επεξεργασίας για το χρονικά διάστημα από την

προηγούμενη ενημέρωση ή πληροφόρησή του.

δ) Τη λογική της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας. Το δικαίωμα πρόσβασης μπορεί να ασκείται από το υποκείμενο των δεδομένων και με τη συνδρομή ειδικού.

3. Το δικαίωμα της προηγούμενης παραγράφου και τα δικαιώματα του άρθρου 13 ασκούνται με την υποβολή της σχετικής αίτησης στον υπεύθυνο της επεξεργασίας και ταυτόχρονη καταβολή χρηματικού ποσού, το ύψος του οποίου, ο τρόπος καταβολής του και κάθε άλλο συναφές ζήτημα ρυθμίζονται με απόφαση της Αρχής.

Το ποσό αυτό επιστρέφεται στον αιτούντα εάν το αίτημα διόρθωσης ή διαγραφής των δεδομένων κριθεί βάσιμο είτε από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας είτε από την Αρχή, σε περίπτωση προσφυγής του σε αυτήν.

Ο υπεύθυνος έχει υποχρέωση στην περίπτωση αυτή να χορηγήσει στον αιτούντα, χωρίς καθυστέρηση δωρεάν και σε γλώσσα κατανοητή, αντίγραφο του διορθωμένου μέρους της επεξεργασίας που τον αφορά.

4. Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απαντήσει εντός δεκαπέντε (15) ημερών ή εάν η απάντησή του δεν είναι ικανοποιητική, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή. Στην περίπτωση κατά την οποία ο υπεύθυνος επεξεργασίας αρνηθεί να ικανοποιήσει το αίτημα του ενδιαφερομένου, κοινοποιεί την απάντησή του στην Αρχή και ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο ότι μπορεί να προσφύγει σε αυτήν.

5. Με απόφαση της Αρχής, ύστερα από αίτηση του υπεύθυνου επεξεργασίας, η υποχρέωση πληροφόρησης, σύμφωνα με τις παρ. 1 και 2 του παρόντος άρθρου, μπορεί να αρθεί, εν όλω ή εν μέρει, εφόσον η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα γίνεται για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Στην περίπτωση αυτή ο Πρόεδρος της Αρχής ή ο αναπληρωτής του προβαίνει σε όλες τις αναγκαίες ενέργειες και έχει ελεύθερη πρόσβαση στο αρχείο.

6. Δεδομένα που αφορούν την υγεία γνωστοποιούνται στο υποκείμενο μέσω ιατρού.

Άρθρο 13 Δικαίωμα αντίρρησης

1. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προβάλλει οποτεδήποτε αντιρρήσεις για την επεξεργασία δεδομένων που το αφορούν. Οι αντιρρήσεις απευθύνονται εγγράφως στον υπεύθυνο επεξεργασίας και πρέπει να περιέχουν αίτημα για συγκεκριμένη ενέργεια, όπως διόρθωση, προσωρινή μη χρησιμοποίηση, δέσμευση, μη διαβίβαση ή διαγραφή. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει την υποχρέωση να απαντήσει εγγράφως επί των αντιρρήσεων μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών. Στην απάντησή του οφείλει να ενημερώσει το υποκείμενο για τις ενέργειες στις οποίες προέβη ή, ενδεχομένως, για τους λόγους που δεν ικανοποίησε το

αίτημα. Η απάντηση σε περίπτωση απόρριψής των αντιρρήσεων πρέπει να κοινοποιείται και στην Αρχή.

2. Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απαντήσει εμπροθέσμως ή η απάντησή του δεν είναι ικανοποιητική, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή και να ζητήσει την εξέταση των αντιρρήσεών του. Εάν η Αρχή πιθανολογήσει ότι οι αντιρρήσεις είναι εύλογες και ότι συντρέχει κίνδυνος σοβαρής βλάβης του υποκειμένου από τη συνέχιση της επεξεργασίας, μπορεί να επιβάλλει την άμεση αναστολή της επεξεργασίας έως ότου εκδώσει οριστική απόφαση επί των αντιρρήσεων.

3. Καθένας έχει δικαίωμα να δηλώσει στην Αρχή ότι δεδομένα που τον αφορούν δεν επιθυμεί να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας από οποιονδήποτε, για λόγους προώθησης πωλήσεως αγαθών ή παροχής υπηρεσιών εξ αποστάσεως. Η Αρχή τηρεί μητρώο με τα στοιχεία ταυτότητας των ανωτέρω. Οι υπεύθυνοι επεξεργασίας των σχετικών αρχείων έχουν την υποχρέωση να συμβουλευούνται πριν από κάθε επεξεργασία το εν λόγω μητρώο και να διαγράφουν από το αρχείο τους το πρόσωπα της παραγράφου αυτής.

14. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Απόστολος Γεωργιάδης, «Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου», 3^η έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002

Π.Δ. Δαγτόγλου, «Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα» τομ.

Α΄ & Β΄ Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή, 2005, έκδοση 2^η αναθεωρημένη, Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ΄ - Ημιτόμος Ι», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2005

Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος «Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου» τόμ. ΙΙΙ ημ. Β΄, Αθήνα, 2005

Ανδρέας Δημητρόπουλος, «Κοινωνικός Ανθρωπισμός και Ανθρώπινα Δικαιώματα – Humanisme social et droits de l' homme », Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1998

Γιώργος Δοκουμετζίδης «Προβλήματα Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1997

Εμμανουήλ Γ. Κοκκολάκης «Τα εγκλήματα κατά της γενετήσιου ελευθερίας και της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιου ζωής» Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα 1994

Γεώργιος -Αλέξανδρος Μαγκάκης «Τα εγκλήματα περί την γενετήσιον και οικογενειακήν ζωή» Εκδόσεις Π. Σάκκουλα, Αθήνα, 1967

Αρ. Μάνεσης «Συνταγματικά Δικαιώματα τομ. Α΄ Ατομικές Ελευθερίες Πανεπιστημιακές Παραδόσεις», Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1982

Αθανάσιος Γ. Ράικος «Συνταγματικό Δίκαιο Θεμελιώδη Δικαιώματα» τόμ. 2^{ος}, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2002

Αγγελική Σαρέλη, «Βιασμός – Η τυποποίησή του στον Ελληνικό Ποινικό Κώδικα », Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1999

Σπυριδάκης Ιωάννης «Γενικές Αρχές », τεύχος Α΄, 1985

Κων/νος Χ. Χρυσόγονος, «Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα», 2^η έκδοση αναθεωρημένη και συμπληρωμένη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2002